

ลักษณะวรรณกรรมสตรีในนวนิยายของทมยันตี

อัตวิสัยของทมยันตีที่มีผลต่อวรรณกรรม

ลักษณะวรรณกรรมสตรีที่จะวิเคราะห์จากนวนิยายของทมยันตี 24 เรื่องในช่วง 2506-2534 เป็นวรรณกรรมที่เขียนโดยนักเขียนสตรี มีวัตถุประสงค์เขียนขึ้นเพื่อสตรีและสะท้อนปัญหาเฉพาะเกี่ยวกับสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวและปัญหาชีวิตส่วนตัว ปัญหาที่สตรีในนวนิยายประสบ คือปัญหาที่สตรีในความเป็นจริงทางสังคมประสบด้วยเช่นกัน ทมยันตีเป็นนักเขียนสตรีที่ให้ความสำคัญกับสถานภาพและปัญหาในชีวิตส่วนตัวของสตรี เพราะทมยันตีได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์การรับรู้สภาพความเป็นจริงทางสังคมและประสบการณ์ในชีวิตของทมยันตี

ประสบการณ์จากการได้รับรู้สภาพความเป็นจริงทางสังคมสั่งสมเป็นวัตถุดิบสำหรับการเขียนวรรณกรรมเพื่อสตรีของทมยันตี ดังทัศนะของทมยันตีในบทสัมภาษณ์เรื่อง ปัญหาครอบครัวคือปัญหาสังคม พ่อแม่ทะเลาะกัน ลูกเป็นคนรับกรรม ว่า

. . . ปัญหาความแตกร้างในครอบครัวเป็นเรื่องที่น่าเศร้าใจจนไม่มีใครเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง ที่เป็นตัวตนและมีชีวิตอย่างที่เห็นกันทุกวันนี้เนื่องมาจากมือของแม่และมือของลูกชาย ทั้งสามคน แม่เลี้ยงดิฉันมาทั้งร่างกายและจิตใจ ผู้หญิงเราทุกวันนี้จึงต้องหวานอมขมกลืน ผู้หญิงถูกข่มขืน ศาลตัดสินลงโทษได้ แต่ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนโดยมีทะเบียนสมรสจะว่าอย่างไร นอกจากนั้น 90 เปอร์เซ็นต์ของผู้ชายไทยเป็นเทวดาที่ทำอะไรได้โดยไม่มีผิดโดยที่ผู้หญิงเป็นเพียงพลเมืองประเภทสอง เรียกร้องสิทธิโดยไม่เคยได้รับสิทธิที่เรียกร้อง ผู้หญิงกลายเป็นทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ชาย ผู้ชายมีสิทธิเลือกผู้หญิงได้โดยที่ผู้หญิงไม่มีสิทธิ

สามารถทำได้ เป็นปัญหาสังคมที่ต้องแก้ไขให้ผู้หญิงผู้ชายมีสิทธิ
เท่าเทียมกัน ผู้ชายและผู้หญิงมีความเป็นคนเท่าเทียมกัน. . . ¹

เหตุการณ์วิกฤตคือความแตกร้างในชีวิตสมรสของทมยันตี ทมยันตี
บอกว่าการรวมกลุ่มกันปรับทุกข์ และที่สำคัญต้องยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง
"...ขอให้ผู้หญิงเข้มแข็ง มีความมั่นใจ กล้าตัดสินใจอย่างเด็ดขาด อย่ากลัว
คนนินทา เป็นตัวของตัวเอง เมื่อนั้นเราจะยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นใจ เป็นที่พึ่ง
ของลูกและของตัวเอง" ²

กรณีวิกฤตในชีวิตคู่ของทมยันตีจนกระทั่งทมยันตีถูกสามี (พ.ต.ต.
ศรีวิทย์ เจริญเจริญ) ดำเนินคดีกล่าวหาฟ้องว่าทมยันตีลักลอบเป็นชู้กับ
น.อ. อาคม อรรถเวทย์วรฤทธิ เหตุการณ์วิกฤตในครั้งนั้นฝ่ายที่เสียหายคือ
ฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชายเพราะคำนิยามกำหนดว่าหญิงที่คบชู้ผู้ชายคือผู้หญิงไม่ดี
แต่ผู้ชายมีเมียน้อยได้โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องเสียหาย ชีวิตส่วนตัวของทมยันตี
ในครั้งนั้นมีผลต่อชีวิตการทำงานในฐานะวุฒิสมาชิกด้วย คือเพื่อนวุฒิสมาชิก
เพศชายมีความคิดว่า ทมยันตีควรลาออก แม้ว่าทมยันตีจะได้รับความเห็นอก
เห็นใจจากเพื่อนผู้หญิงเพศเดียวกับเธอก็ตาม แต่ก็เพียงพอจำนวนน้อย
เหตุการณ์วิกฤตในชีวิตสมรสของทมยันตี ปี พ.ศ. 2523 นั้นแสดงให้เห็นอัตวิสัย
ในตัวของทมยันตี กล่าวคือ ทมยันตีกล่าวให้ความสำคัญต่อความเป็นหญิง เธอ
เชื่อมั่นว่าเหตุการณ์ครั้งนั้นทำลายเกียรติยศของเธอ "ดิฉันเรียกคดีในครั้งนั้น
ว่า คดีอภัยศ เพราะดิฉันต้องพิสูจน์ศักดิ์ศรีของความเป็นหญิงด้วยการต่อสู้
ในกระบวนการยุติธรรมถึง 3 ศาล เพื่อเกียรติยศของตัวเองและลูก" ³

ประสบการณ์ความล้มเหลวในชีวิตคู่ของทมยันตีช่วยเน้นลักษณะ
อัตวิสัยของทมยันตีชัดยิ่งขึ้น คือความเป็นสตรีที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความ

¹ ทมยันตี, "ปัญหาครอบครัวคือปัญหาสังคม พ่อแม่ทะเลาะกัน
ลูกเป็นคนรับกรรม!", สยามรัฐ (16 สิงหาคม 2531): 11.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

³ สัมภาษณ์ ทมยันตี, 7 พฤษภาคม 2537.

เป็นตัวของตัวเองและเป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยของตัวเองละครเอก ฝ่ายหญิงซึ่งเป็นภาพตัวแทนความเป็นสตรียุคใหม่ในนวนิยายของทมยันตี เหตุการณ์ผ่านมานานกว่าสิบปี ทมยันตียังคงกล่าวแสดงให้เห็นลักษณะที่เป็นตัวของตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยให้ความสำคัญต่อสตรีในฐานะความเป็นเพศแม่

. . . การที่เราอยู่ดีๆ แล้วถูกใครกล่าวหาว่านั่น มันเจ็บปวด
อย่างไร ถ้าไม่มีลูกนะ ไม่เท่าไรหรอก แต่ถ้ามีลูก แล้วลูกไม่เข้าใจแม่
อย่างที่คุณคิดฉันเข้าใจ อยากจะถาม แล้วอะไรเกิดขึ้น ให้ระลึกถึง
คำว่า "ศักดิ์" ของการเป็นแม่บ้าง คุณเป็นแม่คนแล้วนะ ⁴

ทมยันตีในฐานะแม่มาyslูกสามซึ่งเป็นผลมาจากการตัดสินใจทางสังคม แต่ผลจากการตัดสินใจจากลูกชายทั้งสามของเธอ เป็นผลที่ทมยันตีถือว่าเป็นชัยชนะจากเหตุการณ์วิกฤตในชีวิตในครั้งนั้น เพราะเธอได้เป็นผู้ปกครองลูกชายทั้งสามคน ดังคำกล่าวของลูกชายของเธอ คือกษุทลและจตุพล

คุณแม่เป็นผู้หญิงที่ใจแข็งมาก เป็นคนที่พูดอะไรแล้วเป็นอย่างนั้น ตอนที่คุณแม่หย่าขาดจากคุณพ่อ ไม่รู้สึกว่าจะขาดอะไร แม่ก็ไม่ได้ขาดอะไรแน่นอน เพราะชีวิตของแม่ ทุกอย่างเลยคือเพื่อลูก ถ้าแม่ไม่ถูกในสายตาเรา เราจะอยู่กับแม่ทำไม แม่เป็นทุกอย่างที่เราอยากให้เป็น ที่เราอยากมี ⁵

⁴ ทิชากร, "กะเทาะแก่นลึกครอบครัวศิริไพบุลย์: ความรู้สึกเล็กๆ ของลูกชายทมยันตี เมื่อแม่ถูกรังแก!", กุลสตรี 23 ฉบับที่ 530 (กุมภาพันธ์ 2536): 135.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 135-136.

ปัญหาวิกฤตในชีวิตคู่ของทมยันตีดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความคิดเพื่อ
 ลีทิสตรีของทมยันตี มีอิทธิพลต่อการเขียนนวนิยายเพื่อสตรีและเพื่อสังคม
 ซึ่งเน้นบทบาทความสำคัญของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ดังความคิดของทมยันตี
 หลังจากทมยันตีประสบปัญหาชีวิตคู่ล้มเหลวและเชอหย่าจากสามีแล้ว ทมยันตี
 กล่าวหนักแน่นว่าเหตุการณ์วิกฤตนั้นทำให้เธอมีสภาพเป็นสตรีที่ถูกค่านิยมทางสังคม
 ตัดสินค่าของหญิงไม่ดีเพราะคดีความเรื่องถูกกล่าวหาว่ามีชู้ ประสบการณ์ในชีวิต
 สมรสของทมยันตีเป็นปัญหาในชีวิตของลูกผู้หญิงที่ทมยันตีไม่ต้องการให้เพศหญิง
 คนอื่นๆ ซึ่งอาจจะประสบปัญหาเช่นเดียวกับเธอต้องมีสภาพตกต่ำเป็นรองเพศชาย
 ดังที่ทมยันตีกล่าวว่า

ดิฉันเป็นผู้หญิงคนหนึ่งที่ใช้ตรวนของสังคมคล้องคออยู่และจะใช้มือนั้น
 กระชากโซ่หนี้ออกด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้หญิงคนรุ่นหลังๆ อีกมาก
 ที่ต้องถูกโซ่ตรวนของสังคมเหมือนกัน จะได้ใช้มือนั้นกระชากโซ่หนี้อ
 ออกด้วยตนเอง ^๕

ทมยันตีกล่าวกับผู้เขียนว่าเหตุการณ์วิกฤตครั้งนั้นมีผลต่อการเขียน
 นวนิยายเพื่อสตรี นวนิยายของทมยันตีจึงให้ความสำคัญต่อตัวละครเอกฝ่าย
 หญิงซึ่งเป็นตัวละครผู้เล่าเรื่อง

. . . คงจะเป็นการยากให้เห็นว่า ดิฉันมีความคิดที่จะให้ความสำคัญ
 กับลีทิสตรีและหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด และผู้หญิงต้องต่อสู้กับอะไรบางอย่างในชีวิต
 ซึ่งในนวนิยายหลายๆ เรื่องของดิฉันก็พยายามสื่อให้เห็นซึ่งข้อก้ำหนด
 กฎเกณฑ์ค่านิยมของสังคมทั้งหลายก็มาจากผู้ชายเป็นผู้กำหนดทั้งสิ้น ^๗

^๕ "วิมล ศิริไพบูลย์ (ทมยันตี) ผอ. ชสมก., " มาตุภูมิ (21 ตุลาคม
 2526): 2.

^๗ สัมภาษณ์ ทมยันตี, 7 พฤษภาคม 2536.

นอกจากนี้ ทมยันตียังเคยกล่าวกับสุภัทร สวัสดิรักษ์ บรรณาธิการตีอาวูโสของ สกุลไทย ซึ่งคุ้นเคยกับทมยันตีมาตั้งแต่ทมยันตีเริ่มต้นงานเขียนว่า เธอไม่ต้องการให้สตรีมีสถานภาพเป็นเพศที่สองรองจากบุรุษ สุภัทรเล่าถึงความรู้สึกของทมยันตีในขณะนั้นว่าปี 2523 ขณะที่เรื่องในครอบครัว ชีวิตรักร้างของทมยันตีกำลังเป็นข่าวดัง ทมยันตีมีความคิดรุนแรงเกี่ยวกับความเสียเปรียบของสตรีเพศ ทมยันตีกล่าวด้วยความรู้สึกขมขื่นว่า

พี่สุภัทรจำได้ไหมว่าอดีตเคยให้สัมภาษณ์คอลัมน์พนักเขียนใน สกุลไทย สมัยที่ยังทำอยู่ไปว่ายังไง อดีตไม่เคยล้ม เพราะนั่นเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้อดีตมองเห็นความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงทางความคิด ความคิดที่ผู้ชายชอบโอ้อวดว่า เขานั้นแหละคือผู้ชูโลกขึ้นด้วยความทะนง แต่ตามความเป็นจริงแล้ว ผู้หญิงมีสิทธิจะคิดได้เช่นกัน โลกใบเดียวกันนั้นก็สร้างขึ้นมาจากมือของผู้หญิงด้วย ยิ่งกว่านั้น ผู้ชายบางคนก็ได้ช่วยสร้างเลย มีแต่คอยชูมืออวดอ้างซ้ำยังแถมทำลายด้วยซ้ำไป^๕

นอกจากประสบการณ์จากการรับรู้สภาพความเป็นจริงของสังคมและประสบการณ์ในชีวิตด้านครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการเขียนนวนิกรรมสตรีที่มีแนวเรื่องสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับสตรีในเรื่องครอบครัวและสังคมแล้วนั้น ประสบการณ์ชีวิตในด้านการทำงานทางการเมืองและเคยมีบทบาทเป็นนักพูดก็มีอิทธิพลต่อการเขียนนวนิกรรมที่มีแนวเรื่องสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับสตรีในมิติเรื่องการเมืองด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ทมยันตีเคยมีบทบาทเป็นนักพูดปลุกใจประชาชนให้รักชาติจากเหตุการณ์นองเลือดกรณี 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งส่งผลให้ทมยันตีเป็นนักการเมืองในภายหลัง ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลกระทบจากเหตุการณ์การเมืองในครั้งนั้นยังมีอิทธิพลต่อความตื่นตัวของวงวรรณกรรมไทย คือมีการเขียนนวนิกรรมที่เรียกกันว่า

^๕ สุภัทร สวัสดิรักษ์, "คิดถึงรักของทมยันตีใน 'เพลงชีวิต'," วารสารกระแสด 1 ฉบับที่ 8 (2 ตุลาคม 2523): 10.

"วรรณกรรมเพื่อมวลชน" หรือ "วรรณกรรมแนวประชาชน" จากที่เคยมี "วรรณกรรมน้ำเน่า" เพราะเชื่อมั่นว่าวรรณกรรมเพื่อมวลชนนั้นมีลักษณะสร้างสรรค์ภูมิปัญญามากกว่าวรรณกรรมน้ำเน่า วรรณกรรมเพื่อมวลชนจึงได้รับการศึกษาหาอ่านกันอย่างกว้างขวางและทำให้นักเขียนสตรีได้ชื่อว่าเป็นผู้เขียนนวนิยายน้ำเน่า ก็มุ่งเขียนนวนิยายที่สะท้อนภาพปัญหาเกี่ยวกับสตรี นวนิยายของบรรดานักเขียนสตรีเหล่านั้นจึงมีคุณค่าแบบ "เร้าสมอง" มากกว่าที่จะมีคุณค่าแบบ "เบาสมอง" แม้แนวเรื่องจะเป็นแนวชีวิตรักชีวิตครอบครัวซึ่งบรรยายภาพปัญหาของความเป็นสตรี เช่นเรื่อง เมียน้อย ของทมยันตีก็เป็นเรื่องที่ทมยันตีได้รับรู้ข้อมูลความเป็นจริง เรื่องการมีอนุภรรยา มากหน้าหลายตาของ "จอมพลฟ้าขาวม้าแดง" หรือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นอกจากนี้ ยังมีงานเขียนของนักเขียนสตรีคนอื่นๆ เช่นเรื่อง อิทธิเพศ ของ สุวรรณี สุคนธา เรื่อง ข้าวนอกนา ของสีฟ้า ลดาวัลย์ ก็สะท้อนปัญหาชีวิตของโสเภณี ปัญหาลูกเมียเช่าซึ่งเป็นผลจากสงครามเวียดนามอันเนื่องมาจากการมีฐานทัพทางทหารของสหรัฐอเมริกาในไทย ความเปลี่ยนแปลงอีกแง่มุมหนึ่ง คือปฏิกิริยาของนักเขียนสตรีที่มีต่อการเมืองและขบวนการนักศึกษา นวนิยายของทมยันตี เรื่อง สิ้นสวาท ก็สะท้อนทัศนคติต่อบทบาทของขบวนการนักศึกษาและเหตุการณ์การเมืองครั้งสำคัญครั้งนั้นของไทยไว้อย่างเด่นชัด

เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 มีอิทธิพลทำให้ทมยันตีกลายเป็นนักเขียนสตรีที่มีบทบาททางการเมืองและเป็นที่รู้จักกันว่าเป็น "นักพูดฝีปากกล้า" ในการพูดปลุกกระดมมวลชนในครั้งนั้นให้เกิดความรักชาติจนถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่าเธอเป็น "พวกหัวเอียงขวา" หรือเป็น "พวกหัวอนุรักษนิยม" ทมยันตีกล่าวชี้แจงกรณีของตนเองถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกหัวเอียงขวาว่า ตนเองเป็นนักเขียนสตรีที่มีความคิดเห็นส่วนตนในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าว

. . . นักเขียนแสดงความคิดของตนเอง อาจจะมีคนเห็นด้วยก็ได้ หรือไม่เห็นด้วยก็ได้ แต่นักเขียนไม่สามารถชีวิตตนตายปลายเป็น ให้คนทั้งประเทศได้ ทุกคนต้องมีสิทธิ์คิดเป็นของตัวเอง เรา

ไม่ได้อยู่ในระบอบการเมืองที่ห้ามคิด เราเป็นประชาธิปไตย °

ทมยันตีได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินใน พ.ศ. 2519 เป็นวุฒิสมาชิกในปี 2522 หรือเคยทำงานทางด้านการเมืองนั้น ทมยันตียอมรับว่าประสบการณ์เหล่านั้นมีส่วนในการเขียนนวนิยายที่มีแนวเรื่อง เกี่ยวกับการเมือง วรรณกรรมแนวเรื่องในนวนิยาย ทมยันตีเขียนเน้นความสามารถ ของสตรีว่าเป็นนักปกครองนักบริหารได้ ดังที่ทมยันตีกล่าวว่า

ดิฉันเป็นคนในระบอบประชาธิปไตยนะคะ เพราะฉะนั้นมันก็ต้อง ติดตามข่าวสารบ้านเมืองกันหน่อย ดิฉันมีความสนใจในการเมือง บ้านเมืองเราจะอยู่หรือจะไปนั้นอยู่ที่คนไทยทุกคนต้องมีความเข้าใจ ในการเมืองอย่างถ่องแท้ด้วย ¹⁰

ทมยันตียอมรับว่าความสนใจเรื่องการเมืองและประสบการณ์ใน การทางการเมืองของตนเองมีอิทธิพลต่อการเขียนนวนิยายเพื่อสิทธิสตรีในทางการเมือง เพื่อแสดงให้เห็นสติปัญญาของสตรีเพศ ดังที่ทมยันตีกล่าวว่า

การทำงานที่เคยเป็นอะไรต่างๆ นั้น เป็นวุฒิสมาชิกถึง 8 ปี มีผลต่อการเขียนนวนิยายเรื่อง นายทหญิง อย่างแน่นอน หรือ เป็นการเขียนสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงมีบทบาททางการเมืองได้ และทำได้ดีกว่าผู้ชายเสียด้วยซ้ำในบางครั้ง ดิฉันเป็นผู้หญิง คนแรกและคนเดียวที่เคยเป็นผู้อำนวยการการขนส่งมวลชน แห่งกรุงเทพฯ และยังมีใครแทนที่ดิฉันได้เลยค่ะ. . . ¹¹

° วันสุข (นามแฝง), "ลลนา นัดพบทมยันตี," ลลนา 3 ฉบับที่ 70 (พฤศจิกายน 2518): 63.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

¹¹ สัมภาษณ์ ทมยันตี, 26 สิงหาคม 2536.

ความสนใจเรื่องการเมืองของทมยันตีมีอิทธิพลทำให้นวนิยายเรื่องแรกหรือ ในฝัน เป็นนวนิยายพาฝันที่บรรยายสถานการณ์การเมือง การทูต เรื่องการแย่งอำนาจความเป็นใหญ่ ขณะทำงานเขียนเรื่องแรกไม่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ในชีวิตทางการเมือง นวนิยายเรื่อง สตรีหมายเลขหนึ่ง ซึ่งมีแนวเรื่องเกี่ยวกับการเมืองนั้น ก็สะท้อนความสนใจเรื่องการเมืองของทมยันตีอย่างเด่นชัด การเขียนเรื่องนี้เป็นอิทธิพลที่ทมยันตีได้รับจากประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรง วรรณกรรมที่เขียนขึ้นในช่วงหลังจากที่เคยมีบทบาททางการเมืองแล้วนั้นส่วนใหญ่มักเป็นนวนิยายที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับการเมืองและลิตีชีสตร์ ทมยันตีบรรยายว่าการเมืองเป็นเรื่องของสตรีเพศ ดังทัศนะจากบทความเรื่อง ข้อคิดทางการเมืองและลิตีชีสตร์บนหน้าวรรณกรรมของทมยันตี

. . . ทมยันตีเริ่มมีบทบาททางการเมืองอย่างเปิดเผย จนกระทั่งถึง 6 ตุลาคม 2519 เมื่อฝ่ายซ้ายฝ่ายแพ้ ทมยันตีก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิกในรัฐสภามาทุกสมัยตั้งแต่ยุคสภาพิรูป จนกระทั่งเป็นวุฒิสมาชิกในปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2527) ทมยันตีเป็นคนต่อต้านนวนิยายหลบลู่คู่มิ้นเกียรติผู้หญิง ช่วงหลัง 14 ตุลาคม 2516 นวนิยายของเธอเริ่มเปลี่ยนแปลงแนวมาเป็นนวนิยายสะท้อนการเมืองมากยิ่งขึ้นเนื่องจากเธอถูกกดดันจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น โดยสะท้อนออกมาในรูปแบบนวนิยายที่มีเนื้อหาเสียดสีขบขันการฝ่ายซ้ายมากยิ่งขึ้น เช่น เรื่อง สิ้นสวาท. . .¹²

ความสนใจเรื่องการเมืองของทมยันตีมีอิทธิพลต่อความคิดว่าสตรีมีสิทธิ มีความสามารถในการทำงานบริหารทางการเมือง ดังที่ทมยันตีกล่าวว่า "ดิฉันเขียนเรื่องการเมืองมาตั้งเยอะ ดิฉันก็เอาศิลปะนำมาทั้งนั้น ศิลปะ

¹² "ข้อคิดทางการเมืองและลิตีชีสตร์บนหน้าวรรณกรรมของทมยันตี," สู่นาคต 4 ฉบับที่ 150 (22-28 มกราคม 2527): 8.

(นวนิยาย) ของดิฉัน ดิฉันมองการเมืองในรูปแบบใดก็อยู่ในลักษณะงาน" ¹³
 ในฐานะที่ทมิยันตีเคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ชสมก. ทมิยันตีมีความมุ่งมั่น
 ที่จะยกระดับสภาพของสตรี โดยทมิยันตีกล่าววยกย่องความสามารถของสตรี
 ในงานบริหารบ้านเมือง ว่า

. . . ผู้หญิงเป็นพลเมืองประเภทสองซึ่งเกือบจะเป็นอย่างนั้น
 ในสังคมไทย งานใดเป็นงานการปกครองในระดับสูง ผู้หญิง
 ถูกตราหน้าว่า ทำไม่ได้ การที่ผู้หญิงถูกตราหน้า ทำให้ดิฉัน
 หาญสู้เพื่อจะบอกว่าผู้หญิงทำได้ ¹⁴

งานเขียนของทมิยันตีในช่วงหลังมีแนวเรื่องเกี่ยวกับสภาพและ
 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิสตรีในทางการเมืองเพราะทมิยันตีต้องการบรรยายให้เห็น
 สภาพความจริงของสังคมไทยว่า เป็นสังคมที่เพศหญิงมีฐานะเป็นเพศที่สอง
 รองจากเพศชาย แม้แต่ประสบการณ์การทำงานในฐานะผู้อำนวยการขนส่ง
 มวลชนแห่งกรุงเทพฯ ของทมิยันตีเอง ก็ถูกวิจารณ์จากคนรอบข้างเพราะ
 ทมิยันตีเป็นสตรีที่เป็นนักบริหารในระดับสูงของบ้านเมืองซึ่งสังคมไทยไม่ยอมรับ
 นับถือความสามารถของสตรีในด้านการทำงานเป็นนักบริหารในองค์กรสำคัญ

. . . สังคมไทยไม่ค่อยยอมรับผู้หญิง ดิฉันจะล้มเพราะเรื่องนี้
 ไม่ได้ ถ้าดิฉันล้ม อาจจะไม่มีการรัฐวิสาหกิจที่เป็นผู้หญิง
 เกิดขึ้นในที่อื่นๆ ผู้หญิงควรจะได้มีโอกาสพิสูจน์ตัวเอง. . . ¹⁵

¹³ "ผู้หญิงคนนั้นแหละ ทมิยันตี," เป้าหมาย 1 ฉบับที่ 3 (มีนาคม 2527): 14.

¹⁴ เจษณี-กรรณิกา, "ผู้หญิงคนนี้มีชื่อว่า ทมิยันตี," ขวัญเรือน 16 ฉบับที่ 297 (เมษายน 2527): 40.

¹⁵ "ทมิยันตีพูดวิธียื่นนวนิยาย," สยามใหม่รายสัปดาห์ 1 ฉบับที่ 29 (5 มิถุนายน 2525): 54.

ประสบการณ์การรับรู้สภาพความเป็นจริงของสังคมและประสบการณ์
 ในชีวิตส่วนตัวของทมยันตีดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการเขียนวรรณกรรมสตรี
 ในแนวเรื่องเกี่ยวกับการสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของสตรี
 ในมิติเรื่องครอบครัว แนวเรื่องแนวนี้จะไม่ถูกจำกัดให้อยู่ในวงแคบๆ หรือ
 จำกัดอยู่แต่ในโลกของจินตนาการหรือโลกนวนิยายเท่านั้น แต่เรื่องราวชีวิต
 ของสตรีในเรื่องครอบครัว ชีวิตส่วนตัวจะได้รับการเปิดเผยให้สตรีสตรีเพศและ
 บุรุษเพศทุกคนรับรู้เพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน นวนิยายของทมยันตีที่มีเนื้อหาเป็น
 วรรณกรรมสตรีในลักษณะดังกล่าวนี้ ได้แก่เรื่อง ค่าของคน สายใจ
รอยมลทิน คู่กรรม (ภาค 1) สายรุ้ง เพลงชีวิต เมียน้อย ยอดอนงค์
คุณหญิงนอกทำเนียบ นางเอก สิ้นสวาท รอยลิขิต ล่า แรงรัก ตราบาป
โซ่สังคม และ ดาวนภา

นอกจากนี้ อิทธิพลที่ทมยันตีได้รับจากการสั่งสมประสบการณ์ในชีวิต
 ด้านการทำงานการเมืองและมีบทบาททางการเมืองนั้น ทำให้ทมยันตีเขียน
 นวนิยายที่มีเนื้อหาสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับสตรีในมิติเรื่องการเมือง
 นวนิยายที่มีแนวเรื่องในแนวนิวเคราะห์ได้จากนวนิยายเกี่ยวกับการเมือง
 ในแนวพาฝัน ได้แก่เรื่อง สตรีหมายเลขหนึ่ง มงกุฎที่ไร้บัลลังก์ ตั้งดวงหยก
รอยอินทร์ และ นายหญิง สำหรับนวนิยายเรื่อง ในฝัน และ เลือดชัตติยา
 ซึ่งเขียนขึ้นก่อนที่ทมยันตีจะเคยทำงานทางการเมืองนั้น ประสบการณ์ในชีวิต
 ด้านการเมืองของทมยันตีจึงไม่มีอิทธิพลต่อการเขียนนวนิยายทั้งสองเรื่อง
 แต่กระนั้น นวนิยายทั้งสองเรื่องดังกล่าวก็มีแนวเรื่องสะท้อนให้เห็นความสนใจ
 เรื่องการเมืองของทมยันตีในระดับหนึ่ง ความสนใจเรื่องการเมืองที่ปรากฏ
 ในนวนิยายทั้งสองเรื่องจึงนำไปสู่ความคิดเพื่อสิทธิสตรีที่เด่นชัดยิ่งขึ้น
 ในนวนิยายช่วงหลัง

นวนิยายของทมยันตีที่มีลักษณะเป็นวรรณกรรมสตรีสามารถแบ่ง
 การวิเคราะห์ได้คือ การวิเคราะห์แนวเรื่องวรรณกรรมสตรีของทมยันตีและ
 การวิเคราะห์ลักษณะเด่นของตัวละครเอกฝ่ายหญิง

แนวเรื่องวรรณกรรมสตรีของทมยันตี

แนวเรื่องวรรณกรรมสตรีของทมยันตีวิเคราะห์ได้ใน 2 แนวเรื่อง คือ นวนิยายที่มีแนวเรื่องสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับสตรีในมิติเรื่องครอบครัว-สังคม และนวนิยายที่มีแนวเรื่องสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับสตรีในมิติเรื่องการเมือง

2.1 แนวเรื่องสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับสตรีในมิติเรื่องครอบครัว-สังคม

นวนิยายที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับการสะท้อนภาพปัญหาชีวิตส่วนตัวอันซับซ้อน สะท้อนภาพของสตรีถูกผู้ชายเอาใจเอาเปรียบกดขี่ข่มเหง สะท้อนภาพลักษณะของสตรีซึ่งถูกกำหนดคุณค่าของความเป็นสตรีเพศจากค่านิยมสังคมไทยโบราณ เช่นว่า สตรีคือสัตว์โลกแสนสวยและแสนดีงาม สตรีต้องอดทนอดกลั้นต่อชีวิตครอบครัวและชีวิตรัก เพื่อให้ชีวิตสมรสไปรอดตลอดฝั่งอย่างมีความสุข รวมทั้งปมความขัดแย้งทั้งภายในใจและปมความขัดแย้งภายนอก เช่น ความขัดแย้งในใจโสเภณีระหว่างการเลิกอาชีพโสเภณีหรือไม่เลิก โสเภณีต้องทนต่อผู้ต่อสภาพโสเภณีที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม นวนิยายแนวเรื่องในแนวแรกนี้ วิเคราะห์จากสถานภาพที่สตรีมีบทบาทมากที่สุดคือการเป็น "แม่และเมียที่ดี" ในโลกที่บ้านหรือครอบครัว ได้แก่ เรื่อง ค่าของคน สายใจ รอยมลทิน คู่กรรม (ภาค 1) สายรุ้ง เพลงชีวิต เมียน้อย ยอดอนงค์ คุณหญิงนอกทำเนียบ นางเอก สิ้นสวาท รอยลิขิต ล่า แรงรัก ตราบาป โซ่สังคม และ ดาวานภา

แนวเรื่องของวรรณกรรมสตรีของทมยันตีในแนวแรกนี้ สามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นแนวเรื่องย่อย 9 ประเด็น ซึ่งเกี่ยวกับปัญหาของสตรีที่เป็นปัญหาระดับครอบครัวและสังคม ได้แก่ สตรีกับค่านิยมเรื่องพรหมจรรย์ สตรีกับปัญหาความรัก สตรีกับปัญหาชีวิตคู่ เรื่องเมียน้อย สตรีกับปัญหาค่านิยมเรื่องอาชีพ สตรีกับลักษณะอัตวิสัย สตรีกับสื่อมวลชน สตรีกับความเป็นแม่ สตรีกับการถูกข่มขืน และ สตรีกับความเป็นเพศที่สอง

2.1.1 สตรีกับค่านิยมเรื่องพรหมจรรย์

วรรณกรรมสตรีของทมิฬสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นหญิง เรื่องค่านิยมการรักษาพรหมจรรย์ การรักษาวงศ์วานตัว ผ่านมุมมองของเพศชาย ซึ่งยึดถือค่านิยมความบริสุทธิ์ของสตรีเป็นเกณฑ์แบ่งขั้วผู้หญิงดีและผู้หญิงเลว วรรณกรรมสตรีที่สะท้อนค่านิยมนี้ ได้แก่ เรื่อง สายใจ ค่าของคน และ รอยมลทิน

วรรณกรรมสตรีเรื่อง สายใจ สะท้อนค่านิยมเรื่องการรักษาพรหมจรรย์หรือการรักษาวงศ์วานตัวตามค่านิยมดั้งเดิมว่า พรหมจรรย์เป็นสิ่งที่มีความมากที่สุดในชีวิตของลูกผู้หญิง เพราะฉะนั้น สตรีจำเป็นต้องหวงแหนรักษาเอาไว้ จนกว่าจะได้แต่งงาน หากสตรีคนใดสูญเสียพรหมจรรย์หรือไม่รักษาวงศ์วานตัว เธอก็จะเป็นผู้หญิงไม่ดีไม่มีค่า เพราะเธอสูญเสียความบริสุทธิ์ของความเป็นเพศหญิงไปแล้ว พรหมจรรย์หรือพรหมจารีของเพศหญิงจึงกลายเป็นเครื่องกำหนดชี้ขาดคุณสมบัติของผู้หญิงว่าเป็นผู้หญิงดีหรือผู้หญิงเลว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อค่านิยมเรื่องพรหมจรรย์ของสตรีเป็นค่านิยมที่เกิดจากมุมมองของเพศชาย ผู้หญิงคนนั้นก็ยิ่งถูกตีค่าว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ดังเช่นค่านิยมความเชื่อของเจ้าคุณวรวงศ์นั่วมพ่อของสุชুমาลัยและสุชาดาใน สายใจ พ่อใช้ค่านิยมความบริสุทธิ์มาเป็นข้ออ้างข่มขู่บังคับให้ลูกสาวของตนเองต้องแต่งงานเพราะลูกสาวไปติดค้างอ้างแรมอยู่ในป่ากับผู้ชายเพียงลำพัง พ่อพูดย้าว่าลูกสาวประพฤติตนไม่เหมาะสมกับความ เป็นลูกผู้หญิงดี ลูกสาวทำให้พ่ออัปอายขายหน้าและเสื่อมเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ทั้งที่ในความจริง พ่อรู้ดีว่าลูกสาวทั้งสองติดในป่าเพราะสุชาดา ขาแผลง แต่พ่อและแม่ใช้เหตุการณ์สุดวิสัยนี้เป็นเครื่องบีบบังคับลูกสาว เพียงเพราะต้องการเงินไปเล่นการพนัน

ผลจากการขอมแต่งงานของสุชুমาลัยกับเด่นพงษ์หรือผู้ชายที่เธออยู่ในป่ากับเขาทั้งคืนนั้น สุชুমาลัยจึงเรียนรู้ค่านิยมในชีวิตของลูกผู้หญิงว่า ชีวิตของสตรีที่สมบูรณ์คือชีวิตที่ได้แต่งงาน สตรีมีสามีแล้วจะมีสภาพเป็นเพียงสมบัติของสามีผู้มีสิทธิ์โดยชอบธรรมในร่างกายและจิตใจของเธอเพียงผู้เดียว ดังคำกล่าวของสุชুমาลัย

เขาผู้นั้นแหละที่บัดนี้ได้เป็นเจ้าของตัวเธอถูกต้องตามกฎหมาย
 ทั้งๆ ที่เธอก็ยังไม่รู้จักหัวนอนปลายเท้าเขาดีด้วยซ้ำไป. . .
 แต่เพียงไม่กี่ชั่วโมงจากนี้หลังจากเซ็นชื่อลงไปใว้ในเอกสารใบหนึ่ง
 เธอก็จะต้องผูกพันไว้กับบุรุษผู้นั้นชั่วชีวิต ¹⁶

สุชาดาพิสูจน์ให้พ่อรู้ว่า ค่านิยมเรื่องการรักษาวลสงวนตัวว่าไม่ใช่
 เครื่องกำหนดชี้ขาดชีวิตของเธอ ทั้งๆ ที่ศักดิ์สิทธิ์อาจจะเข้าใจว่าสุชาดา
 เป็นผู้หญิงไม่ห่วงชื่อเสียงของตนเอง แต่สุชาดาไม่ใส่ใจถึงต่อทัศนะของ
 ศักดิ์สิทธิ์และทัศนะของพ่อซึ่งว่าเธอเป็นลูกสาวไร้ยางอายุ จนกระทั่งศักดิ์สิทธิ์
 ยอมรับว่าสุชาดาเป็นสตรีที่มีค่า "เหมาะที่จะเป็นเมียที่ประเสริฐ เป็นแม่
 ที่ดีเลิศ" ¹⁷

ค่านิยมการรักษาพรหมจรรย์ในเรื่อง ค่าของคน สะท้อนทัศนคติ
 ของเพศชายผู้ยึดถือพรหมจารีของสตรีเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความเป็นภรรยาที่ดี
 ที่เขาต้องการ ผู้หญิงที่เสียความสาวความบริสุทธิ์จะถือว่าเป็นผู้หญิงไม่มีค่า
 สำหรับใครอีกแล้วนอกจากสามีของตัวเอง ชีวิตของผู้หญิงจะมีค่าเมื่อเธอ
 รักษาพรหมจรรย์ไว้เพื่อผู้ชายที่จะมาเป็นสามีของเธอเพียงผู้เดียว ในขณะที่
 ผู้ชายไม่ต้องการภรรยาที่ไม่มีความบริสุทธิ์ แต่ผู้ชายก็ไม่เคยรักษาความบริสุทธิ์
 ทั้งกายและใจไว้เพื่อภรรยาของเขา ลักษณะเป็นภาพตัวแทนค่านิยมของ
 เพศชายซึ่งยึดถือความบริสุทธิ์ของเพศหญิงว่า เป็นสิ่งสำคัญของความเป็นหญิง
 ซึ่งหญิงต้องรักษาไว้ ลักษณะดังกล่าวคุณครูเคยเรียนว่าสตรีที่มีสามีแล้วอย่างรจเรข
 จะไม่มีผู้ชายคนใดเหลียวแลให้ความสนใจเพราะเธอไม่ใช่สาวบริสุทธิ์อีกแล้ว
 ". . . อย่างน้อย คุณก็จะไปเหยอหน้าอวดกับมัน (พิมาน) ไม่ได้ว่าคุณยังเป็น

¹⁶ ลักษณะวดี, สายใจ, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น,
 2526), 2:206-207.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, 2:453.

สาวบริสุทธิ์ให้เจ้าหน้าที่วังมันหลงไหลใฝ่ฝันต่อไป. . . " ¹⁸

ขณะที่ค่านิยมเรื่องพรหมจรรย์ใช้กำหนดและมีอิทธิพลต่อค่าของผู้หญิงโดยทั่วไป แต่สำหรับโสเภณีนั้น ค่านิยมเรื่องพรหมจรรย์ไม่สามารถใช้กำหนดความเป็นผู้หญิงดีหรือเลวของเธอเพราะโสเภณีคือผู้หญิงไม่มีความบริสุทธิ์หลงเหลือไว้เพื่อผู้ชายคนใดคนหนึ่งหรือแม้แต่ตัวของเธอเอง ดังเช่นภาพชีวิตขมขื่นของโสเภณี "ทม" หรือ ล้นทม ใน รอยมลทิน ซึ่งทมยันตีเขียนขึ้นเพื่อประกาศความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและให้กำลังใจโสเภณีทั้งหลาย ทมยันตีเชื่อมั่นว่าปัญหาโสเภณีเป็นปัญหาร่วมของสตรีทุกคน ดังทัศนะของทมยันตี กล่าวว่า

ช่วงที่ทมยันตีกำลังเขียนเรื่อง รอยมลทิน อยู่ใน เดลิเมลวันจันทร์ ทมยันตีเป็นผู้ที่ศึกษาถึงเรื่องผู้หญิงประเภทนั้นอย่างมาก เป็นคนที่ศึกษาเรื่องของผู้หญิงทุกๆ เรื่อง ครั้งนั้นถึงกับลงทุนไปนั่ง ศรแดง ร้านอาหาร ประชาธิปไตย ในปัจจุบัน (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น ห้องอาหารเมธาวลัย) เพื่อไปดูผู้หญิง เพราะถนนสายนั้นมีบ้านที่มี โคมเขียว อยู่หน้าบ้านหลายหลัง แล้วก็จะมีผู้หญิงผู้ชายเดินกันตอนค่ำๆ คุณทมยันตีเป็นคนช่างสังเกต ไปนั่งทานอาหารทุกเย็นก็จะบอกได้ว่าผู้หญิงคนไหนจะเข้าไปในบ้าน 'โคมเขียว' หรือเปล่า ¹⁹

ทมยันตีมีความตั้งใจที่จะเขียนนวนิยายเพื่อผู้หญิงโสเภณีอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากแรงบันดาลใจของทมยันตีในการเขียนนวนิยายเรื่องนี้ ว่า

ศูนย์วิทยุทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁸ โรสลาเรน, ค่าของคน, พิมพ์ครั้งแรก (ณ บ้านวรรณกรรม, 2536), 1:286.

¹⁹ บัวแพน นันทพิสัย, "สุภัทร สวัสดิรักษ์ เผยเคล็ดลับการเป็นบรรณาธิการแม่ไก่," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 39 ฉบับที่ 15 (13-19 กันยายน 2535): 40.

เรื่อง รอยมลทิน ตั้งพล็อตไว้ล่วงหน้าสองปีก่อนที่จะค้นคว้า เรื่องเกี่ยวกับผู้หญิงประเภทนี้ เรื่อง รอยมลทิน นี้มีตัวละคร ส่วนใหญ่เป็นจริง คนให้สัมภาษณ์เขาบอกว่า เขียนดี ๆ นะคะ อยากให้เขามีความรู้สึกว่าชีวิตของเขาอาจจะไปได้ เราก็ต้อง หล่อเลี้ยงความหวังของเขาด้วยการให้จบสวยๆ เรื่อง รอยมลทิน ก็มีแรงบันดาลใจ มันเกิดความสงสัยว่า เขา (โสเภณี) ทำอะไรกับชีวิตจริงๆ ของเขา ชีวิตจริงๆ ของเขานะ มันเป็นอย่างไรร ²⁰

ทมเป็นตัวละครเอกสตรีซึ่งเป็นโสเภณี ทมต่อสู้และพยายาม ใต้เต้ายกระดับสถานภาพทางสังคมของความเป็นหญิงที่ถูกค่านิยมสังคมกำหนด ว่าเป็นหญิงระดับต่ำ ชีวิตของทมต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อหาเงินเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ของคนในครอบครัวและตัวเอง ทมมีชีวิตอยู่อย่างลำบาก ทนทุกข์ทรมานใจ เนื่องจากสถานภาพโสเภณีซึ่งคนรอบข้างในสังคมไม่ยอมรับ ในตอนจบเรื่อง แม้ว่าค่านิยมทางสังคมจะไม่ยอมรับทมในฐานะผู้หญิงดี ๆ คนหนึ่งเพราะโสเภณี ไม่ใช่สาวพรหมจรรย์ "เป็นสตรีชั่วร้ายที่ความสาว หากมีดาวถอยค่าราคาสูญ" ²¹ แต่ทมได้รับการยอมรับจากผู้ชายทั้งที่แอบรักเธอและที่เธอรักได้อย่างเปิดเผย โดยไม่รังเกียจชีวิตในอดีตที่ผ่านมาของเธอ

สภาพที่น่าสงสารเห็นใจของโสเภณีคือ สภาพของผู้หญิงซึ่งถูกเพศชาย กำหนดคุณค่าของพวกเธอเสมือนวัตถุสิ่งของ ไม่มีชีวิตจิตใจ มีแต่ร่างกายเพื่อสนองอารมณ์ความใคร่ความเป็นชายชาติตรีของเพศชาย แม้โสเภณีจะถูก ตีตราว่าเธอเป็นผู้หญิงไม่ดี ไม่มีความสาว พรหมจรรย์ไม่ใช่สิ่งสำคัญในชีวิตของ โสเภณี แต่โสเภณีอย่างทม ใน รอยมลทิน เป็นโสเภณีที่มีสติปัญญาเรียกร้อย

²⁰ วันสุข (นามแฝง), "ลลนา นิตยพบทมยันตี," ลลนา 3 ฉบับที่ 70 หน้า 64-66.

²¹ ทมยันตี, รอยมลทิน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2522), 2:114.

ค่าความเป็นเพศหญิงซึ่งมีจิตมีใจ ไม่ใช่วัตถุ "ฉันอยากให้พวกผู้ชายเขาหัดพูด
อย่างอื่นกันมั่ง อะไรก็ได้ที่ทำให้พวกเราารู้สึกเป็นผู้หญิงคนหนึ่ง ไม่ใช่แค่วัตถุ
รองรับอารมณ์ของเขาเท่านั้น" ²²

ค่านิยมการรักษาความบริสุทธิ์หรือการรักษาวงศ์วานตัวของสตรีใน
เรื่อง คู่กรรม (ภาค 1) คือทัศนคติของคนรอบข้างซึ่งวิพากษ์วิจารณ์
ภาพอังศุมาลินอยู่ในอ้อมกอดของโกโบริในหลุมหลบภัย เหตุการณ์นี้พลิกผันชีวิต
ของอังศุมาลินจนนำไปสู่การแต่งงาน ชาวบ้านนินทาว่าอังศุมาลินไม่รักษาวง
ศ์วานตัว และยอมให้ผู้ชายต่างชาติจับมือถือแขนในที่ลับลับตาคน แม้เรื่องจะ
ไม่เป็นความจริง แต่อังศุมาลินก็ตกเป็นฝ่ายเสียหายจนกระทั่งแม่อรของเธอ
ทนรับรู้ว่าวซึ่งนำแต่ความเสื่อมเสียมาสู่ลูกอังศุมาลินไม่ได้เพราะแม่อรเชื่อมั่น
ค่านิยมการรักษาวงศ์วานตัวของลูกผู้หญิง ดังคำพูดของแม่อรว่า "เห็นจะต้อง
จัดการอะไรสักอย่างเสียแล้ว ขึ้นปล่อยไว้จะไม่งาม" ²³

ค่านิยมรักษาวงศ์วานตัวถูกใช้เป็นเครื่องกำหนดประเมินค่าของผู้หญิงดี
และผู้หญิงเลว เพศหญิงจึงกลายเป็นผู้เสียเปรียบและเสื่อมเสียได้ง่ายมากกว่า
เพศชาย สตรียังคงต้องยึดถือค่านิยมเรื่องพรหมจรรย์และการรักษาวงศ์วานตัว
ของตัวเองเอาไว้อย่างเหนียวแน่นเพราะสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยปลูกฝัง
ค่านิยมนี้เฉพาะในเพศหญิง แต่สตรีจำเป็นต้องรักษาพรหมจรรย์หรือความบริสุทธิ์
เอาไว้มิใช่เพื่อเก็บไว้เพื่อความสุขทั้งกายและใจของผู้ชายคนใดคนหนึ่ง
แต่สตรีควรรักษาความบริสุทธิ์ไว้เพื่อความสุขทั้งกายและใจของตนเอง

2.1.2 สตรีกับปัญหาเรื่องความรัก

วรรณกรรมสตรีของทมยันตีบรรยายความซมซนทุกซอกซอของสตรี
เกี่ยวกับปัญหาเรื่องความรักซึ่งเกิดขึ้นในใจของตัวละครเอกฝ่ายสตรีมากกว่า

²² เรื่องเดียวกัน, 2:251.

²³ ทมยันตี, คู่กรรม (ภาค 1), พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ:
ศิลปาบรรณาการ, 2521), 2:36.

จะเกิดขึ้นในใจของตัวละครเอกฝ่ายชาย ตัวเอกสตรีทุกข์ทรมานใจและต่อสู้กับความขัดแย้งในใจตนเองเพราะปัญหาความรักที่มีความขัดแย้ง เช่น ความขัดแย้งในใจของรจเรช ใน คำของคน เรื่องความรักกับอำนาจเงิน ความขัดแย้งระหว่างความรักและความเกลียดในใจของอังศุมาลิน ใน คู่กรรม (ภาค 1) และความรักที่ผิดหวังของเมทินี ใน สายรุ้ง

วรรณกรรมสตรีเรื่อง คำของคน เปิดเรื่องด้วยการนำเสนอปัญหาของตัวละครเอกสตรีหรือ รจเรชซึ่งต้องตัดสินใจเลือกแต่งงานกับลักษณะ เพราะความจำเป็นทางฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวซึ่งประสบปัญหาเรื่องเงิน รจเรชทนต่อสู้กับความขมขื่นทรมานใจเพียงคนเดียวเพราะการแต่งงานของเธอทำให้เธอถูกมองว่าเธอขายตัวเพื่อเงิน รจเรชต้องอดทนอดกลั้นต่อคำพูดเสียดสีประชดประชันจากสามีและคนรอบข้างตลอดสามปีของชีวิตคู่กับลักษณะ ปัญหาความรักของรจเรชคลี่คลายเพราะลักษณะยอมรับความดีของรจเรช ดังที่ลักษณะบอกกับรจเรชว่า " 'เมีย' หรือผู้หญิงมิได้มีไว้เพื่อสนองอารมณ์แต่อย่างเดียว แต่เธออาจจะเป็นทั้งเพื่อน เป็นทั้งที่พิงพิงทางใจ และเป็นจุดมุ่งหมายในชีวิต " ²⁴ ปัญหาเรื่องความรักของรจเรชคลี่คลายลงอย่างมีความสุขเพราะรจเรชพิสูจน์ค่าความรักจากหัวใจของเธอซึ่งไม่อาจซื้อขายด้วยอำนาจเงิน

แนวเรื่อง คู่กรรม (ภาค 1) สะท้อนปัญหาชีวิตส่วนตัวของสตรีในแง่ความขัดแย้งภายในใจระหว่างความรักและความเกลียดชังอันเนื่องจากการแต่งงานที่มีการเมืองเรื่องของสงครามโลกครั้งที่ 2 เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นส่วนิกส่วนตัวของทมยันตีในฐานะนักเขียนสตรีกับเรื่องสงครามว่า เธอเป็นสตรีที่ไม่ชอบสงครามเพราะเธอมีทัศนะว่าสงครามก่อให้เกิดสังหารความรักและความตาย สงครามทำลายล้างชีวิตมนุษย์ สร้างความสูญเสียทางใจอย่างใหญ่หลวง แต่กระนั้นผู้ชายคนหนึ่งซึ่งเคยปรารถนาต่อหน้าทมยันตีและสุภัทรสวัสดิรักษ์ หลังจากที่ทมยันตีเป็นวุฒิสมาชิกแล้วว่า ทมยันตีไม่เหมาะสมจะเป็น

²⁴ โรสลาเรน, คำของคน, 2:263.

นักการเมืองเพราะทมยันตีเขียนหนังสือดีกว่าการพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง
สถานการณ์บ้านเมืองซึ่งทมยันตีแย้งว่า "แต่ความรักในงานเขียนของดิฉัน มัน
ก็มีการเมืองเข้ามาแทรกจนได้" ²⁵ ในขณะที่สุภัทรผู้เสนอบทความเรื่องนี้
กล่าวถึงทมยันตีในฐานะนักเขียนที่มีความสนใจการเมืองไว้อย่างชัดเจนว่า

วิมลหายใจเป็นการเมือง งานเขียนเรื่องความรักอันเกี่ยวพัน
กับการเมืองตามความคิดของเธอ (ทมยันตี) ก็ปรากฏจาก
ในอดีตเรื่อง คู่กรรม เป็นความรักในลักษณะสงครามที่เกี่ยวข้อง
กับการเมืองโดยตรง ²⁶

ทมยันตีกล่าวว่า เขียนเรื่อง คู่กรรม (ภาค 1) เพราะไม่ชอบ
สงคราม สงครามทำให้ผู้หญิงที่เป็นแม่และเมียทุกข์ทรมานใจรอคอย
การกลับมาของลูกชายและสามี สำหรับอังศุมาลิน ใน คู่กรรม (ภาค 1)
ต้องประสบปัญหาเรื่องความรักอันเนื่องมาจากสงคราม ดังคำกล่าวของ
ทมยันตี กล่าววว่า

เรื่อง คู่กรรม (ภาค 1) มีแรงบันดาลใจมาจากการที่ไม่ชอบ
สงคราม ดิฉันไม่ชอบสงครามเพราะมีความรู้สึกว่สงคราม
จะดำเนินไปอย่างไรก็ตาม แต่มนุษยธรรมในสงครามทั้งไม่ได้
ถ้าทั้งมนุษยธรรมแล้วมันก็มีความบอบช้ำด้วยกันทั้งคู่ ²⁷

ตัวละครเอกสตรีของเรื่องคือ "อังศุมาลิน ชลาสินธุ์" เปลี่ยน
สถานภาพจากนักศึกษามหาวิทยาลัยไปเป็นภรรยาของนายทหารหนุ่ม

²⁵ สุภัทร สวัสดิรักษ์, "คิดถึงรักของทมยันตีใน 'เพลงชีวิต'," วารสารการะเกด 1 ฉบับที่ 7 หน้า 11.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, ปีที่ 1, ฉบับที่ 7, หน้า 11.

²⁷ วันสุข (นามแฝง), "ลลนานัดพบทมยันตี," ลลนา, หน้า 66.

ต่างเชื้อชาติเป็นคู่ปุ่น สงครามทำให้อังศุมาลินต้องหยุดเรียนกลางคันจนไม่ได้กลับไปเรียนต่อและต้องแต่งงานเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง แม้ว่าจะมีความรักต่อสามีซึ่งเธอถือว่าเขาเป็นศัตรูของชาติก็ตาม ไม่ว่าจะมีการต่อสู้ระหว่างชาติมหาอำนาจจะดำเนินไปอย่างไรก็ตาม สงครามการต่อสู้ในใจของอังศุมาลินก็รุนแรงไม่แพ้สงครามจริงๆ ที่เป็นอยู่ เป็นสงครามเย็นอันยาวนานซึ่งอังศุมาลินมีความเกลียดชังต่อสามีต่างภาษาของเธอ สงครามยังทำให้อังศุมาลินและโกโบริมาพบและรักกัน แต่ต้องพรากจากกันด้วยความตาย อังศุมาลินต้องประสบความขัดแย้งในใจจากความรักที่มีต่อสามีต่างชาติ เพราะโกโบริเป็น "ศัตรู" ของชาติ

อังศุมาลินเป็นสตรีที่มีปัญหาเรื่องความรักเพราะเธอปรารถนา การแต่งงานที่มาจากความรัก ไม่ใช่ความถูกต้องเหมาะสมหรือเพราะถูกกดดันจากเหตุการณ์สงครามและการเมืองของชาติ ในขณะที่ผู้ชายเชื่อว่าเพศของตนเป็นเพศที่มีเหตุมีผล ความมีเหตุมีผลมีอยู่แต่ในเฉพาะเพศชายเท่านั้น แต่สำหรับเพศหญิงนั้น นอกจากเธอจะไม่มีเหตุมีผลแล้ว สตรียังเป็นเพศที่ยึดถืออารมณ์เป็นใหญ่อีกด้วย ดังเช่นเหตุผลของโกโบริซึ่งคิดว่าถูกต้องและเหมาะสมที่สุด เป็นวิธีที่ดีที่สุดคือแต่งงานกับอังศุมาลินเพื่อมิให้อังศุมาลินต้องอับอายขายหน้า แต่ไม่มีใครเลยสักคนที่จะรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้หญิงอย่างเช่นอังศุมาลิน เธอไม่เห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาของโกโบริและไม่ต้องการที่จะแต่งงานกับโกโบริ เพราะในขณะที่เธอแต่งงานกับโกโบริด้วยความรักที่ซ่อนอยู่ในใจที่แท้จริง แต่ไม่มีใครพูดว่าเธอแต่งงานกับโกโบริเพราะความรัก ทั้งนี้เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างดูราวกับจะเป็นเหตุเป็นผลไปเสียหมด ดังที่อังศุมาลินบอกกับตนเองด้วยความรู้สึกอันขมขื่น ว่า

คนๆ นี้คือคนที่เธอจะต้องแต่งงานด้วย! ถ้าหากเธอได้พบกับเขา ในยามปกติ มิใช่เวลาสงคราม ถ้าหากการแต่งงานนี้มีใช้เพื่อการเมือง และถ้าหากเธอจะรักเขา อังศุมาลินปิดความคิดนี้ออกไปโดยเร็ว ²⁸

²⁸ ทมยันตี, คู่กรรม (ภาค 1), 2:150.

ความขัดแย้งในใจของอังศุมาลินดูเหมือนจะไม่สามารถหาทางออกได้
มากยิ่งขึ้นเมื่ออังศุมาลินมีลูก

ลูกคนในชาติไม่ยอมรับถึงสายสัมพันธ์อันบริสุทธิ์นอกจากความผูกพัน
คนทั้งสองไว้ในแง่การเมือง ลูกที่คนไทยจะไม่ยอมรับเชื้อสาย
ของความเป็นไทย และทางญี่ปุ่นก็คงไม่ยอมรับว่า เป็นเลือดของ
ชาวอาทิตย์อุทัยที่ทุกคนภูมิใจเป็นหนักหนา ลูกที่จะเกิดมาท่ามกลาง
ทางสองแพร่งของความรักและความเกลียดอย่างรุนแรง! ²⁰

อังศุมาลินเป็นสตรีที่พยายามต่อสู้กับความรู้สึกทุกข์จากการพยายาม
ที่จะไม่รักคนที่เธอรัก เธอไม่เผยใจแสดงออกมาให้ใครล่วงรู้และมีร้องขอ
ให้โกโบริกลับคืนมาอยู่ร่วมชายคาบ้านเดียวกัน ปัญหาความขัดแย้งในใจของ
อังศุมาลินคลี่คลายลงขณะที่โกโบริกำลังจะตาย อังศุมาลินจึงกล้ายอมเผยใจ
ว่าเธอสามารถรักโกโบริได้อย่างไม่มีข้อติดขัดขวางใจในเรื่องปมความ
เป็นมิตรกับศัตรู แม้ว่าอังศุมาลินจะเศร้าเสียใจเนื่องจากคนที่เธอรักจากไป
อย่างไม่วันกลับขณะที่ชีวิตใหม่กำลังจะอุบัติขึ้นมา แต่อังศุมาลินมีกำลังใจว่า
จะมีชีวิตอยู่เพื่อลูก

ชีวิตเศร้าและน่าเห็นใจของอังศุมาลินมีสาเหตุจากปมความขัดแย้ง
ในใจเกี่ยวกับความรักที่เป็นผลมาจากสงคราม จบลงด้วยโศกนาฏกรรม
ความตายของโกโบริอย่างรัตนตริงใจ

เมทินี ใน สายรุ้ง มีปัญหาในชีวิตส่วนตัวอันเนื่องมาจากความผิดหวัง
ในความรักและแบกรับภาระครอบครัว ซึ่งกลายเป็นปมความขัดแย้งระหว่างเธอ
กับแม่ที่เรียกร้องการตอบแทนคุณจากลูกสาว

"ฉันทน์" หรือเมทินีคือผู้เล่าเรื่อง มีความทุกข์ทรมานในชีวิตส่วนตัว
เพราะไม่สมหวังในความรักและรับภาระหนักเรื่องหนี้สินของแม่ เธอบอกกับ
เพื่อนชายถึงสภาพชีวิตปัจจุบันของเธอว่า เมทินีในขณะนี้ มีสภาพจิตใจที่บอบช้ำ

²⁰ เรื่องเดียวกัน, 2:417.

จนหมอพรพันธ์สรุปว่า เธอเป็นโรคยุ่งเหยิงทางใจ มีสภาพเหมือนคนไข้โรคจิต ที่ต้องได้รับการรักษาเหลียวแลจากคนรอบข้าง เพราะเธอไม่เคยได้รับการดูแลสภาพจิตใจ ต้องเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลเนื่องจากเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง

สภาพน่าสงสารของเมทินีเป็นสภาพของผู้หญิงซึ่งยึดมั่นในความรักและซื่อสัตย์ต่อความรักของตนเอง เมทินีน่าสงสารเพราะเธอถูกแม่กีดกันความรักด้วยเหตุผลส่วนตัวของแม่และเมทินียังถูกคนรักของเธอกลับมาแก้แค้นเธอเพียงเพราะเธอคิดว่าเมทินีมีผู้ชายคนใหม่ ภาควัยรู้ความจริงเมื่อทุกอย่างกำลังจะสายเกินแก้ไข เขาพบว่าเมทินีกลายเป็นคนไข้พิษสุราเรื้อรังเพราะความรักมั่นคงที่มีต่อเขา ดังคำพูดของหมอพรพันธ์กล่าวว่า

ถ้าคุณแม่ยกเป็นวัตถุอะไรสักอย่างหนึ่ง เราก็คงได้เห็น รอยริ้วฉานกันทั่วแล้ว แต่นี่แม่เป็น 'คน' คนซึ่งมีความบีบคั้นทางใจไม่ค่อยแสดงออกให้เห็นทางกายง่ายๆ และถ้ามันแสดงออกเมื่อไหร่ มันก็...สายหรือเกือบสายเกินแก้เสมอ . . .^{๓๐}

ปัญหาความรักของเมทินีเป็นปัญหาสอนใจสตรีที่กำลังประสบความเจ็บปวดจากความรักให้ใช้ความเจ็บปวดนั้นสร้างความแข็งแกร่งทางใจ ปัญหาในชีวิตส่วนตัวของสตรีเรื่องความรัก สะท้อนให้เห็นว่า ในขณะที่หญิงมีความรักต่อชายอย่างมั่นคงนั้น ความรักของเธอพร้อมจะถูกตีค่าด้วยเหตุผลเพียงอย่างเดียวของชายว่า เธอมีผู้ชายคนใหม่หากเกิดปัญหาขึ้น

^{๓๐} ทมยันตี, สายรุ้ง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ,

2.1.3 สตรีกับสถานภาพเมียน้อยและปัญหาชีวิตคู่

เรื่องเมียหลวง เมียน้อย

ปัญหาเรื่องเมียหลวง เมียน้อยในชีวิตการครองคู่ เป็นปัญหาซึ่งนักเขียนสตรีให้ความสำคัญจนกลายเป็นแก่นเรื่องใหญ่ในวรรณกรรมสตรี นวนิยายของทมยันตีก็นำเสนอปัญหาที่เกี่ยวกับสตรีปัญหานี้ไว้อย่างเด่นชัด ปัญหาเรื่องเมียหลวง เมียน้อยเป็นปัญหาซึ่งเพศหญิงทุกคนเชื่อว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ชีวิตคู่ล้มเหลว

วรรณกรรมสตรีของทมยันตีมีแนวเรื่องทั้งที่สะท้อนปัญหาเรื่องเมียหลวงเมียน้อยในชีวิตสมรสของสตรีและสะท้อนสถานภาพของเมียน้อยซึ่งเสนอภาพความเหลื่อมล้ำระหว่างเมียหลวงกับเมียน้อยในนวนิยายเรื่อง เมียน้อย

นวนิยายที่มีแนวเรื่องสะท้อนภาพปัญหาในชีวิตของสตรีในลักษณะนี้ได้แก่ เพลงชีวิต เมียน้อย สิ้นสวาท แรงรัก ตราบาบ และ ดาวนภา

นวนิยายเรื่อง เพลงชีวิต เสนอทัศนคติเกี่ยวกับการครองชีวิตคู่ของพยาบาลชื่อเอี้ยดกับผู้หมวดชุมสายซึ่งมีรสนิยมต่างกัน สะท้อนค่านิยมเก่าของวัฒนธรรมไทยว่าผู้ชายมักเป็นฝ่ายเอารัดเอาเปรียบสตรี ชีวิตคู่จึงเกิดความระหองระแหง มีปากมีเสียงกันและไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้จนต้องเลิกลาหย่าร้างกันไปในตอนจบเรื่อง โดยฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายลุกขึ้นขอหย่าและพาลูกชายวัยสามขวบไปเลี้ยงเอง เอี้ยดขอชุมสายหย่าเพราะไม่ต้องการทนต่อพฤติกรรมของสามีที่ยกย่องเชิดชูเมียน้อยว่าดีกว่าตนซึ่งเป็นเมียหลวง ชุมสายเป็นผู้ชายก็เพียงเพราะเขาคิดว่าความเป็นเพศชายและการมีอวัยวะเพศชายสามารถทำให้ผู้หญิงตั้งท้องได้ แต่มิได้หมายความว่าเขาจะต้องร่วมรับผิดชอบด้วยเสมอไป ดูราวกับว่าเมื่อผู้หญิงเป็นฝ่ายตั้งครรภ์ ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว ดังคำพูดที่ชมชื่นของเอี้ยดว่า "เมื่อฉันเป็นฝ่ายอุ้มท้อง ก็ต้องรับผิดชอบไปด้วยแต่ผู้เดียว"³¹ เมื่อไม่สามารถพุดจาดตกลง

³¹ ทมยันตี, เพลงชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2534), 2:183.

กันได้ด้วยดี เรื่องถึงโรงถึงศาล เอียดต้องขึ้นโรงพักเชอถูกมองว่าเป็นผู้หญิง
ไม่มีคดีติดตัว เอียดถูกสามีใช้ปืนจ่อขมับขู่ว่าจะฆ่าให้ตาย ถูกสามีแฉ่งความ
แย่งกรรมสิทธิ์ลูกชายทั้งๆ ที่ลูกเป็นลูกของเธอ เอียดถูกคนรอบข้างมองว่า
เป็นความผิดของเธอมากกว่า เรื่องของเธอกลายเป็นเรื่องที่เป็นปัญหา
แบบชาวบ้านที่เข้าใจกันได้โดยไม่ยากนัก โดยเฉพาะค่านิยมเก่าๆ ที่สอนให้
ผู้หญิงเป็นฝ่ายอดทน เอียดคือภรรยาไม่ยอมทนอยู่กับสามีเลวอย่างชุ่มสาย
เพราะผู้ชายมองเห็นว่าเรื่องมีเมียน้อยเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ผู้หญิง
กลับมองเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ซึ่งเธอจะไม่ทนอีกต่อไป ". . . ผู้ชายชอบเห็น
เรื่องอะไรที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเล็กอยู่เรื่อย แต่เรื่องเล็กเหล่านั้นแหละที่ผู้หญิง
เราทนไม่ได้ ³²

ชีวิตคู่ของเอียดล้มเหลวเพราะสามีมีเมียน้อยและมีรสนิยมนำไม่ตรงกัน
เพราะฝ่ายหญิงคิดว่าการแต่งงานคือความรัก มิใช่การเอารัดเอาเปรียบ
เอียดแก้ปัญหาเรื่องเมียน้อยในชีวิตรักของคุณด้วยวิธีการจดทะเบียนหย่า
กมยันตีเขียนนวนิยายเรื่องนี้เพื่อที่บอกกับสตรีว่า ชีวิตคู่มิใช่เรื่อง
สวยงามเสมอไป แต่อาจจะกลายเป็นเรื่องที่สร้างความขมขื่นใจให้กับฝ่าย
สตรีได้หากพบว่า คู่ชีวิตของคุณคือผู้ชายที่เอารัดเอาเปรียบและไม่ซื่อสัตย์ต่อ
ลูกและเมีย กมยันตีเขียนเรื่อง เมียน้อย เพราะต้องการเล่าเรื่องชีวิตส่วนตัว
ของเมียน้อยและเขียนขึ้นตอบโต้เรื่อง เมียน้อย ของกฤษณา อโศกสิน
ดังคำกล่าวของ สุภัทร สุวัตริรักษ์ กล่าวว่า

. . . คุณกมยันตีเป็นคนคิดนำเรื่องผู้หญิงหลายๆ อย่าง
ก็เลยมาคิดว่าในช่วงนั้นเป็นยุค 'ผ้าขาวม้าแดง' ก็อยากจะมี
นวนิยายที่ดึงดูดใจผู้อ่าน ดึงความสนใจให้เข้ามาสู่ภาพของผู้หญิง
ทั้งในเรื่องของสังคมและการเมืองด้วย ช่วงนั้น นักเขียนที่มี
ชื่อเสียงคู่ขนานกันมากก็คือ กฤษณา อโศกสิน คุณกมยันตีบอกว่า
คนที่เหมาะสมจะเขียนเรื่องเมียน้อยมากที่สุดก็คือพี่กฤษณา

³² เรื่องเดียวกัน, 2:334.

ส่วนตัวเธอจะเขียนเรื่องเมียน้อยเอง เพราะเธอมองเห็นชีวิต
ของอนภรรยาของ 'ผ้าขาวม้าแดง' มาลอยอยู่ตรงหน้าในช่วงนั้น ³³

ทมยันตีเขียนเรื่อง เมียน้อย เพื่อประกาศความเห็นอกเห็นใจ
เมียน้อยซึ่งกล้ำกลืนฝืนทนเป็นเมียนอนลับกว่าป้ออย่างเช่น ชลาธรหรือชลา
ตัวละครเอกสตรีของเรื่อง นวนิยายเรื่องนี้ของทมยันตีจึงเป็นการพูดถึง
เมียน้อยในแง่มุมที่แปลกแหวกแนวออกไปในนวนิยายไทย

ทมยันตีตั้งใจเสนอทัศนคติความเห็นอกเห็นใจต่อเมียน้อยหลายต่อหลาย
ครั้ง โดยทมยันตีบรรยายให้ผู้อ่านเห็นภาพเปรียบเทียบระหว่างหัวอกของ
เมียหลวงกับเมียน้อย เช่น เมียน้อยเป็นผู้ขมขื่นเพราะไม่มีหลักประกัน ไม่มี
ผู้ชายคนไหนรักจริงและไม่ได้รับความเห็นใจจากสังคมขณะที่เมียหลวงกลับเป็น
ผู้มีความมั่นคง มีเกียรติ มีหน้ามีตา ดังคำบรรยายว่า

ใครหนอว่าการเป็นเมียน้อย ไม่ต้องใช้ศิลปะอะไรมาก
ความสวย แท้จริงแล้ว...คนที่จะเป็นเมียน้อยที่ดีได้ ต้องใช้ศิลปะ
มากกว่าความสวยหลายเท่าพันทวี เมียหลวง. . .มีความผูกพัน
ทางใจดั้งเดิมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและมีภาระครอบครัวเป็นเพียง
เครื่องพันธเกี่ยวทางกาย สำหรับเมียน้อย. . .หากมีแต่ความสวย
ในไม่ช้าเราจะเป็นเพียงเมียผ่านเพราะผู้ชายไม่เคยพอใจเพียงแค่
ความสวยอันชั่วช้าจ๋าจ๊ะ แต่ผู้ชายจะแสวงหาความสวยที่เขา
คิดว่าจะมีมากขึ้น...มากขึ้นตลอดไป ³⁴

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³³ บัวแพน นันทพิสัย, "สุภัทร สวัสดิรักษ์ เผยเคล็ดลับการเป็น
บรรณาธิการแม่ไก่," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 39 ฉบับที่ 15 (2535): 40-41.

³⁴ ทมยันตี, เมียน้อย, (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2534),

สภาพเมียน้อยตามที่ทมิยันตีบรรยายในเรื่อง เมียน้อย คือภาพที่
น่าสงสารน่าเห็นใจ สตรีที่ตกอยู่ในสถานภาพเมียน้อยต่างมีความรู้สึกนึกคิดว่า
เมียน้อยเป็นเพียงสมบัติพลัดกันชมของพวกผู้ชาย ไร้ศักดิ์ศรี เป็นเพียงของเล่น
ชั่วคราวชั่วคราวของผู้ชาย สภาพความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย
จึงปรากฏในคำพูดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ว่า

. . . สำหรับผู้ชาย ผู้หญิงของเขาต้องดีที่สุดเสมอ
ผู้ชายต้องการคนของเขาที่บริสุทธิ์ราวกับน้ำค้างกลางหาวมา
ประดับเกียรติ เช็ดหน้าชุดาเพื่อความภูมิใจว่าไม่มีผู้ใด
เสมอเหมือน แต่สำหรับผู้หญิงเรา ถ้าลงได้รักแล้ว
เราไม่เคยสนใจว่าเขาจะผ่านใครมากี่คน. . . 35

นวนิยายเรื่อง สิ้นสวาท เป็นเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตส่วนตัว
เรื่องครอบครัวของตัวละครเอกฝ่ายหญิงหรือมินตรา เธอเริ่มเล่าเรื่องชีวิต
แต่งงานของเธอกับพชรซึ่งนำไปสู่การแยกทางจากกันทั้งทางกายและใจ
ถึงแม้มินตราจะถูกโรคมะเร็งคุกคามจนเสียชีวิต แต่การเป็นโรคร้ายของ
มินตรามิใช่สาเหตุสำคัญที่ทำให้ชีวิตคู่ของสามีภรรยาคุ้ล้มเหลวลง สาเหตุ
สำคัญที่ทำให้มินตราแยกทางกับพชรเพราะทนปัญหาการมีเมียน้อยและความเจ้าชู้
เจ้าสำราญของพชรไม่ได้

ปัญหาเรื่องเมียหลวงเมียน้อยในนวนิยายเรื่องนี้ บรรยายความรู้สึก
ของเมียหลวง บรรยายปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเพศระหว่างเมียหลวง
เมียน้อยซึ่งคนกลางที่เป็นต้นเหตุของการเกิดปัญหาเรื่องเมียหลวงเมียน้อยคือ
เพศชายไม่เคยเข้าใจความขมขื่นใจของ "เมีย" ทั้งสองประเภท ปัญหาชีวิต
ผู้ชายมีเมียน้อยกลายเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเพศระหว่างความเป็นชาย
และหญิงด้วยว่า "สิทธิสตรีถูกจำกัดตรงนี้แหละ ชายสามโบสถ์หญิงสามผัว

จึงเกียจกันนัก ที่ผู้ชายมีเมียเป็นร้อยกลับสรรเสริญว่าเป็นชายชาตินักสู้" ³⁶

เรื่อง แรงรัก มีแนวเรื่องสะท้อนภาพปัญหาชีวิตส่วนตัวในมิติเรื่องครอบครัว ชีวิตคู่ของนุติซึ่งเป็นความทุกข์ใจมากกว่าจะมีความสุขเพราะนุติกับอาทิตย์แต่งงานกันแบบคลุมถุงชน ทั้งนุติและอาทิตย์แต่งงานกันเพราะต่างฝ่ายต่างก็ตอบแทนบุญคุณของญาติผู้ใหญ่ฝ่ายตน การแต่งงานแบบคลุมถุงชนซึ่งต่างฝ่ายต่างไม่รักใคร่ชอบพอกันนำไปสู่การหย่าร้าง ขณะที่เรื่อง สิ้นสวาท เปิดเรื่องด้วยการแต่งงานของมินตรากับเพชร นวนิยายเรื่อง แรงรัก กลับเปิดเรื่องด้วยการหย่าร้างของนุติกับอาทิตย์ นุติเปลี่ยนสถานภาพเป็นแม่مایش่าวสวย ลูกคนรอบข้างโจษจันว่าเธอถูกสามีทิ้ง

นุติหรือนุติเป็นนุติ เป็นภรรยาที่สมบูรณ์แบบตามค่านิยมของความเป็นเมียและแม่ที่ดี แต่เธอถูกสามีขอย่าเพียงเพราะว่าสามีต้องการกลับไปแต่งงานกับคนรักเก่า

อาทิตย์ล้มเหลวในชีวิตคู่กับคัทรียา อาทิตย์สำนึกความผิดว่าทั้งภรรยาดีอย่างนุติ จึงกลับมาขอเริ่มต้นชีวิตคู่ใหม่อีกครั้ง ความทุกข์ใจของนุติในครั้งนั้นถูกนุตินำกลับมาใช้เป็นเครื่องสอนใจอดีตสามีเจ้าของเธอ

ชีวิตคู่ซึ่งเคยหย่าขาดจากกันของนุติกับอาทิตย์กำลังจะเริ่มต้นขึ้นใหม่อีกครั้ง นุติหวังว่าเธอจะสามารถมีความสุขกับสามีคนเดิมได้และยอมรับอดีตสามีได้ในฐานะพ่อของลูก สามีจะเห็นว่าเธอเป็นภรรยาเพียงคนเดียว

นวนิยายเรื่อง ตราบาป สะท้อนภาพปัญหาเรื่องเมียหลวงเมียน้อยรวมทั้งปัญหาที่สตรีถูกกล่าวหาว่าเธอหย่ากับสามีเพราะเธอมีชู้ ชีวิตส่วนตัวของจันทร์กานต์หรือตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องนี้มีความทุกข์มรمانใจจากสภาพเมียซึ่งสามีปฏิบัติต่อเธอราวกับเธอเป็นตุ๊กตาประดับบ้านและเป็นเด็กที่ไม่รู้จักโต ไม่มีตัวตน สามีจึงพาเมียน้อยมาทำลายศักดิ์ศรีของเธอถึงที่บ้าน

³⁶ โรสลาเรน, สิ้นสวาท, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2535), หน้า 192-193.

ความทุกข์ในชีวิตคู่ของจันทร์กานต์เกิดจากการแต่งงานในขณะอายุยังน้อย ขาดประสบการณ์การเรียนรู้ชีวิต เธอมองโลกในแง่ดีและวาดฝันว่าการแต่งงานกับสามีที่ต่างวัยแต่ร่ำรวย จะทำให้เธอได้รับความรักและความสุข จันทร์กานต์พบว่าชีวิตคู่กับสามีที่ต่างทั้งวัยและรสนิยมนั้นทำให้จันทร์กานต์ตกอยู่ในสภาพกล้ำกลืนฝืนทน สภาพเช่นนี้ทำให้จันทร์กานต์รู้จักตนเองดีว่าเธอเป็นโรคเหงาและหมอัยยืนยันว่าสภาพทางจิตใจของจันทร์กานต์ต้องใช้เวลาเพื่อฟื้นฟูใหม่

จันทร์กานต์จับปัญหาเรื่องสามีนอกใจมีเมียน้อยด้วยคำประกาศต่อหน้าคุณบันลือผู้เป็นสามีเจ้าชู้ ว่า เธอต้องการหย่า จันทร์กานต์เลือกการหย่าขาดจากสามีด้วยเหตุผลซึ่งผู้เป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายเห็นพ้องต้องกันว่าความทุกข์ที่มากที่สุดของสตรี คือความทุกข์ใจเมื่อสามีมีเมียน้อย จันทร์กานต์ไม่สามารถทนความเจ้าชู้ของสามีได้เพราะเธอเชื่อว่าปัญหาสามีมีเมียน้อยไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยในชีวิตคู่ ดังที่เธอกล่าวไว้ว่า "ใช่แล้ว เหตุการณ์เช่นนี้เป็น 'เรื่องธรรมดาๆ' ในชีวิตครอบครัวตลอดมา แล้วเหตุใดแล้วเธอเพิ่งจะไม่ยอมให้เป็น 'เรื่องธรรมดา' อีกต่อไป หมดยุคกันที. . ." ³⁷

จันทร์กานต์พบรักแท้กับผู้ชายที่มีพันธะในขณะที่เรื่องหย่าของเธอยังไม่เสร็จสิ้น เธอถูกใจจนจำใจหย่าจากสามีเพราะต้องการไปแต่งงานอยู่กับชูรัก แม้ว่าจันทร์กานต์จะหย่าแล้ว แต่เธอก็ไม่เรียกร้องให้อลิตมาใช้ชีวิตคู่กับเธอ จันทร์กานต์หักห้ามใจและตัดลึนใจไปจากอลิตพร้อมกับลูกในครรภ์

นวนิยายเรื่องสุดท้ายในการสะท้อนภาพปัญหาเรื่องเมียหลวงเมียน้อยคือ ดาวนภา ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวหรือชีวิตคู่ของปรีชฎากับตฤณเป็นปัญหาร่วมของสตรีที่มีครอบครัว ภาพความสัมพันธ์เชิงลบของสามีภรรยาคู่นี้เกิดจากทัศนคติในการครองชีวิตคู่แตกต่างกัน ปัญหาใหญ่ที่ทำให้ภรรยาดีขอสามีหย่าคือปัญหาสามีมีเมียน้อยและผู้ชายไม่เคยต้องการผู้หญิงเพียงคนเดียวในชีวิตคู่นั้นเอง

³⁷ ทมยันตี, ตราบาป, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2523), หน้า 236.

"แดง" หรือปรีชญาซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง ดาวนภา นี้ ลุกขึ้นขอสามีเจ้าชู้หย่าขาดจากกันในตอนจบเรื่อง เมื่อพบว่า ผู้ชายซึ่งเธอเคยหลงรัก เพราะคิดว่า เขาคือผู้ชายดีมีอนาคตไกลกลายเป็นผู้ชายไม่มีความรับผิดชอบ แม้ปรีชญายึดมั่นคำสั่งสอนของมารดาให้เธออดทนอดกลั้นเพื่อความสงบสุขในชีวิตครอบครัว แต่กระนั้น ชีวิตคู่ของปรีชญา ก็ไม่สามารถไปรอดตลอดฝั่งได้ เพราะความเจ้าชู้ของสามีไปมีเมียน้อยคือ นางอนงค์คนรักเก่าอย่างออกหน้าออกตา ปรีชญาถูกตำหนิตินนินทาว่าสามีมีเมียน้อยเพราะเธอไม่เอาอกเอาใจสามี ปรีชญาจึงแก้ปัญหาในชีวิตคู่ของเธอด้วยการขอตฤณหย่า เพราะเธอไม่ใช่เมียหลวงที่จะสามารถทนตอบคำถามของ เมียน้อยได้ตลอดทั้งกลางวันและกลางคืนว่า สามีของเธอไปทำอะไรอยู่ที่ไหน และปรีชญา ก็ไม่ใช่เมียหลวงที่สามารถทนได้ต่อการถูกเมียน้อยประกาศแย่งสามีของตนเองต่อหน้าสามีของตนเอง

จุดจบชีวิตคู่ของปรีชญา กับสามีนักบินคือการจดทะเบียนหย่าซึ่งเป็นความตั้งใจจริงของฝ่ายภรรยาเอง ปรีชญา เริ่มต้นชีวิตใหม่หลังการหย่า ด้วยการเป็นผู้หญิงทำงานนอกบ้านเพื่อตนเองและลูก บทเรียนจากความล้มเหลวในชีวิตสมรสของปรีชญาทำให้เธอไม่ต้องการที่จะแต่งงานใหม่กับผู้ชายตัวอย่างพิรยศ ปรีชญาพบปรีชญาในการดำเนินชีวิตการครองคู่แล้วว่า สามีคือคนอื่นในชีวิต สามีคือเจ้าของ หากมีสามีก็เหมือนกับมีเจ้าของ หากไม่มีสามีก็จะไม่มีเจ้าของ ไม่มีความทุกข์ระทมใจอย่างที่เธอเคยประสบ แม้ตฤณจะกลับมาขอคืนดี ปรีชญา ก็ไม่ยินยอมกลับไปใช้ชีวิตคู่ร่วมกับตฤณใหม่อีกครั้ง เพราะเธอไม่ต้องการทนพฤติกรรมเจ้าชู้ของสามีอีกต่อไป

สำหรับแดง ไม่ใช่! มันจบแล้ว จะเมียหรือผู้หญิงคนนั้นของพี่ตฤณ ก็ตาม ทำให้แดงรำคาญ แต่ด้วยความยุติธรรม พี่ตฤณแหละทำให้เกิดปัญหา เพราะฉะนั้น ปัญหาทั้งหมดยุติได้ที่ตัวพี่ตฤณเอง. . .
กรรมาเกิดคะ เดินออกจากชีวิตแดงเสียที่ ³⁸

³⁸ ทมยันตี, ดาวนภา, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: รวมสาส์น, 2534), หน้า 525-526.

ตราใบที่เพศชายยังต้องการความภาคภูมิใจ ความมั่นคง
เกียรติยศชื่อเสียงและความพรหมจรรย์จากเมียหลวง ในขณะที่เดียวกัน ผู้ชาย
ยังคงต้องการความสุขทางใจเล็กๆ น้อยๆ จากเมียน้อย สงครามเย็นระหว่าง
เมียหลวงกับเมียน้อยคงจะไม่สูญหายไปจากสังคมไทย "เมียน้อย" ยังคงมี
ตัวตนอยู่จริงในสังคมชีวิตคู่ ปัญหาเรื่องเมียหลวงเมียน้อยเกิดขึ้นเพราะ
ค่านิยมสังคมไทยเคยเป็นแบบผัวเดียวหลายเมีย เพศชายจึงเชื่อว่าการมีผู้หญิง
มาก คือการแสดงความอับจนใจของความเป็นชายชาติวีรบุรุษ ปัญหาเรื่องเมียหลวง
เมียน้อยจึงกลายเป็นแก่นเรื่องสำคัญในงานเขียนสะท้อนภาพปัญหาชีวิตส่วนตัว
ของสตรี

2.1.4 สตรีกับปัญหาค่านิยมเรื่องอาชีพ

จากการที่สตรีถูกกำหนดค่านิยมในการเลือกประกอบอาชีพ ทำให้สตรี
ถูกกีดกันจากการทำงานนอกบ้าน อาชีพใดที่เสี่ยงต่อความเป็นความตายหรือ
เสี่ยงต่อการเสื่อมเสียคุณสมบัตินิติบุคคล สตรีจะถูกครหานินทาจากคนรอบข้าง
และจากสายตาของบุรุษเพศ ดังเช่น อาชีพนายหน้าของกานดา ใน ยอดอนงค์
กมยันตี เขียน ยอดอนงค์ เพื่อสะท้อนภาพปัญหาเกี่ยวกับสตรีที่ต้องต่อสู้
เพื่อความอยู่รอดของตนเองและเพื่อครอบครัวด้วยการเป็น "นายหน้า" ซึ่ง
กานดาถูกผู้ชายปรามาส หยามเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นเพศหญิงเพราะ
พวกผู้ชายเชื่อว่าเพศหญิงเป็นเพศไม่มีอำนาจ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
ในขณะที่ใครๆ อาจจะนึกถึงงานสตรีที่มีอาชีพอย่างกานดาว่าทำเงินได้
คราวละมากๆ แต่ในความเป็นจริง กานดาต้องทนทำงานที่เกลียดเพื่อความอยู่
รอดในโลกของเศรษฐกิจสมัยใหม่ กานดามีความจำเป็นต้องทนทำงานเป็น
นายหน้าเพราะกานดามีภาระทางครอบครัว
ค่านิยมเรื่องอาชีพของสตรีเป็นค่านิยมซึ่งเกิดจากทัศนคติของบุรุษเพศ
อาชีพนายหน้าของกานดาถูกเพศชายกล่าวหาว่าเธอขายสินค้าพร้อมกับขายตัว
อภิสิทธิ์ เรื่องอาชีพเฉพาะเพศชายจึงถูกนำมาตีค่าเพศหญิง ดังคำพูดของกานดา

ดิฉันรู้จักคนมานักแล้ว ที่เป็นผู้ชายเพราะเขาเกิดมาในเพศนั้น
แต่มิได้มีคุณธรรมของความเป็นลูกผู้ชายอยู่เลย โลกสมัยก่อน
ผู้หญิงเราแน่ใจได้ว่า เราจะต่อสู้เฉพาะผู้หญิงด้วยกัน

แต่ทุกวันนี้ ผู้ชายส่วนมากพยายามหาความสบายโดยใช้ผู้หญิง
เป็นเครื่องมือ คุณรู้ไหมคะว่าผู้หญิงเราตีราคาผู้ชายชนิดนี้
ไว้อย่างไร ³⁰

แม้ว่ากานดาจะเลิกทำงานเป็นนายหน้าขายสินค้าของสุจริตในตอนจบ
เรื่องเพื่อเป็นแม่บ้านแม่เรือนของชาติรี แต่กานดาก็ประสบความสำเร็จ
ในหน้าที่งานการและสามารถเปลี่ยนค่านิยมของเพศชายที่มีต่อการเลือกงาน
เลือกอาชีพของสตรีได้

2.1.5 สตรีกับลักษณะอัตวิสัย

ลักษณะอัตวิสัยของสตรีคือ การค้นหาความหมายของความเป็น
เพศหญิง นิยามความเป็นหญิงได้รับการอธิบายด้วยตัวของสตรีเอง นวนิยาย
เรื่อง คุณหญิงนอกทำเนียบ คือวรรณกรรมสตรีสะท้อนภาพนิยามความเป็นหญิง
ในแบบฉบับซึ่งทมิฬต้องการสื่อกับสตรียุคใหม่

นวนิยายเรื่อง คุณหญิงนอกทำเนียบ ของทมิฬ สะท้อนภาพชีวิต
ส่วนตัวของศจี เธอได้เต้ายกระดับสถานภาพความเป็นหญิงของเธอให้หลุดพ้น
จากสภาพแวดล้อมชั้นต่ำแบบ "ช่องยายปริก" ไปสู่สภาพแวดล้อมชั้นสูงแบบ
"วงการกุต" ซึ่งศจีต้องต่อสู้อดทนสร้างสมคุณงามความดีจนคนรอบข้างในวง
สังคมชั้นสูงยอมรับศจีในฐานะคุณหญิงกุตหรือคุณหญิงศกศจี

ศจีเป็นเพียงสตรีธรรมดาๆ คนหนึ่งซึ่งปรารถนาจะยกระดับ
เปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเองให้ดีขึ้นเป็นคุณหญิง แม้ศจีจะประสบความสำเร็จ
สำเร็จในสิ่งที่เธอตั้งเป้าหมายไว้ แต่ศจีก็เลือกทางเดินใหม่ในชีวิตอีกครั้ง
ด้วยการยอมรับฐานะของการเป็นเพียงสตรีธรรมดาๆ คนหนึ่งอย่างสุขใจ

³⁰ ทมิฬ, ยอดอนงค์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น,
2523), 2:65.

ศัจจะแต่งงานกับทนต์ปราจิตโดยไม่ยอมทำพิธีกรรมหรือจดทะเบียนสมรสให้ถูกต้องตามกฎหมาย ขณะที่สตรีอีกหลายคนต้องการใบทะเบียนสมรสเพื่อเป็นเครื่องประกันความมั่นคงในชีวิตการครองคู่ ศัจจะกลับไม่หวังในลัทธิอันพึงมีพึงได้ของสตรีเพราะไม่เคยเห็นค่าของกระดาษเพียงใบเดียวใบนี้

กรรมของศัจจะเรียกว่า 'แต่งงาน' ได้อย่างไร ควรเรียกว่า หอบผ้าหอบผ่อนไปอยู่กับผู้ชายมากกว่า เพราะไม่มีพิธี ไม่มีทะเบียนสมรส ไม่มีอะไรทั้งนั้น จนเกือบจะเรียกได้ว่าหนีตามกันไป ถึงจะไม่ถึงขั้นหนี แต่ก็เฉียดๆ เพราะนางจุก จะไม่ยอมรับรู้อะไรสักอย่างเดียว ⁴⁰

ศัจจะเป็นสตรีที่เริ่มเห็นค่าความเป็นหญิงที่แท้จริงในตัวเอง เธอรู้ว่าจุดมุ่งหมายในชีวิตสูงสุดของเธอคือการเป็นคุณหญิงศุภศวี ศัจจะมีวิธีการคิดที่เฉพาะตัวเพื่อให้ชีวิตของเธอประสบความสำเร็จ เธอใช้สติปัญญาของตัวเองสร้างคุณสมบัติเด่นให้ปรากฏจนเป็นที่ยอมรับจากบุรุษเพศทั้งที่รักเธออย่างสุพรรณและทนต์ปราจิต รวมทั้งชีวิตผู้ชายซึ่งเคยยืมด้วยปากลากด้วยนัยน์ตาต่อเธอ ก็เรียกศัจจะได้อย่างเต็มปากเต็มใจว่า "คุณหญิงศุภศวี" โดยไม่มีข้อติดตะขวางใจ

2.1.6 สตรีกับสื่อมวลชน

ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีกับสื่อมวลชนมีทั้งดีและร้าย วรรณกรรมสตรีเรื่อง นางเอก สะท้อนภาพปัญหาชีวิตของ นางเอกภาพยนตร์หรืออาจจะหมายถึง "นางเอก" ซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงในวรรณกรรมด้วย ภาพนางเอก ภาพยนตร์หรือสุรัสวดีเป็นภาพของสตรีในสายตาสื่อมวลชนว่า เธอเป็นสมบัติของ

⁴⁰ กมยันต์, คุณหญิงนอกทำเนียบ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2535), 2:128.

ประชาชน ชาวทุกชาวที่เกี่ยวกับตัวของเธอพร้อมจะถูกนักข่าวบั่นทึงสืบเสาะหาข้อมูลมาเสนอต่อประชาชน โดยเฉพาะข่าวดาวเรืองชู้สาว ดังนั้น นางเอกจึงต้องเป็นสตรีมีความประพฤติดี ไม่มีข่าวต่างพร้อยในชีวิต นางเอกต้องเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ ถูกต้องและดีงามอยู่เสมอ

ทมยันตี เขียนนวนิยายเรื่อง นางเอก เพื่อสะท้อนภาพปัญหาชีวิต ส่วนตัวอันทุกข์ทรมานใจของสตรีที่เป็นนางเอกภาพยนตร์ ชีวิตของครูดอยสาวสวยชื่อ "ดอกแก้ว" ที่ผันตัวเองจากโลกของธรรมชาติไปสู่ชีวิตในโลกขายเงาหรือโลกมายา เป็นนางเอกหนึ่งในชื่อว่า "สุรัสวดี" ซึ่งมีคุณสมบัติทั้งสวยและมีสมอง

ในตอนจบเรื่อง ดอกแก้ว เริ่มต้นชีวิตคู่กับช่างพิตกรรมดาคนหนึ่งที่ดูจะไม่มีความเหมาะสมคู่ควรกับ "ดาวค้างฟ้า" อย่างสุรัสวดี แต่เขาคือผู้ชายคนเดียวที่ไม่คิดว่าสตรีคือวัตถุทางเพศที่มีไว้เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ

ดอกแก้วก้าวเข้าสู่วงการมายาเพราะพรสวรรค์ด้านการแสดงที่มีอยู่ในตัวเองและมีความสามารถในด้านการแต่งและร้องเพลง แต่การพบกันครั้งนี้ของดอกแก้วกับคนรักเก่าคือปิติ เป็นการพบกันในฐานะที่ดอกแก้วเป็นดารารายวัน เป็น ดาวรุ่งดวงใหม่และปิติคือนักข่าวบั่นทึงซึ่งอยู่ได้ด้วยการทำงานข่าวของดารา ดอกแก้วสอนให้ผู้ชายอย่างปิติรู้ว่า นางเอกใหม่อย่างเธอมิใช่ผู้หญิงยอมอ่อนข้อหรือยอมลดราวาศอกให้กับการเขียนข่าวที่ไม่มีมูลความจริง ดอกแก้วตอบโต้เฉียดเฉือนวากับนักข่าวเพื่อประกาศศักดิ์ศรีนางเอก เมื่อเธอถูกสรุปว่า

เมื่อคุณเป็น 'ดารา' คุณจะไม่มีโลกส่วนตัวอีกต่อไป โลกของคุณใครๆ ก็มีสิทธิ์วิพากษ์วิจารณ์ได้ แต่ต้องได้ และคุณจะร้องแครงแครงกระแฉกเอากับใครก็ได้ด้วย เพราะคุณเป็นศิลปินของประชาชนเสียแล้วนี่ ⁴¹

⁴¹ ทมยันตี, นางเอก, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2517), 2:587.

ดาราราย่างดอกแก้วกลับโต้ตอบลือมวลชนหรือนักข่าวอย่าง
ตรงไปตรงมาว่า ดอกแก้วจึงได้แสดงให้เห็นความคิดแน่วแน่ของตนเองว่า
ชีวิตของเธอเป็นของเธอ ใครจะกำหนดชีวิตไม่ได้ "จงทำ...อย่างที่คุณ
เห็นสมควรและคุณคิดว่า มหาชนของคุณจะเห็นกับคุณ แต่.. อย่ามาขีดชะตา
ชีวิตฉันด้วยปากกาของคุณเป็นอันขาด"⁴²

บทเรียนจากดอกแก้วในเรื่องนี้คือ การสะท้อนภาพชีวิตของสตรีใน
ฐานะ "นางเอก" ที่โดดเด่นอยู่ในแวดวงมายา ได้ผ่านการรับรู้รับเห็นเรื่องราว
อันเป็นความทุกข์ใจมากกว่าสุขใจ ต่อสู้เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของนางเอกในสายตา
ของลือมวลชนวงการบันเทิง

2.1.7 สตรีกับความ เป็นแม่ในอุดมคติ

ความเป็นแม่ เป็นสถานภาพและประสบการณ์สำคัญในชีวิตของความ
เป็นเพศหญิง วรรณกรรมสตรีของทมิฬมีแนวเรื่องสะท้อนภาพของแม่อย่าง
เด่นชัดว่า เป็นแม่ในอุดมคติที่มีความรักลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาพความสัมพันธ์
เชิงบวกของแม่กับลูกสาว ได้แก่เรื่อง รอยลิขิต

นวนิยายเรื่อง รอยลิขิต สะท้อนภาพความสัมพันธ์เชิงบวกและภาพ
ความรักที่มีแม่มีต่อลูกสาวของแม่-ลูกซึ่งสลับสับเปลี่ยนตัวกันสองคู่ คือแม่บัว
แม่ที่แท้จริงของลูกสีฟ้าเป็นแม่ของลูกโบว์ และแม่พันทิพา แม่ที่แท้จริงของลูกโบว์
เป็นแม่ของลูกสีฟ้า

แม่บัวเมียของ "เสือเมฆ" ต้องลุกขึ้นวางแผนสับเปลี่ยนตัวลูกสาว
ของตนเองคือ สีฟ้ากับลูกโบว์ของพันทิพากับปลัดวีรัตน์ เพราะแม่บัวต้องการ
แก้แค้นให้สามีซึ่งถูกปลัดอำเภาวีรัตน์ยิงตาย เธอฝืนใจทำเพราะความรักที่มีต่อ
สามีและเพื่ออนาคตที่ดีขึ้นของลูกสาวคนเดียว ความเป็นเพศแม่ที่รักลูกแต่มี
ความยากจนทำให้แม่บัวฝืนใจทำในสิ่งที่ถูกคนอื่นประณามว่าไม่รักลูกของตน

⁴² เรื่องเดียวกัน, 2:587.

ขณะที่แม่บัวเอาใจใส่และเลี้ยงลูกโบว์ของพันทิพาเสมอกับเลี้ยงลูกตนเอง แม่พันทิพาก็เลี้ยงลูกฟ้าของแม่บัวดีเสมอกับเป็นลูกในไส้ของเธอ ตลอดเวลา กว่าสิบปีนั้น ทั้งแม่บัวและแม่พันทิพาก็ต้องทนทุกข์ทรมานใจใฝ่ฝันวันนับคืน ที่จะได้เห็นหน้าลูกสาวที่แท้จริงของตน แม่พันทิพาทุกข์ระทมใจจนถูกนำตัว เข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลเพราะเธอป่วยทั้งกายและใจเนื่องจาก ถูกพรากจากลูกสาวคนเดียว แม่บัวก็ทรมานใจเนื่องจากแม่อย่างเธอ ไม่สามารถเปิดเผยแสดงตนให้ลูกฟ้ารู้ว่าเธอคือแม่ที่แท้จริงด้วยเช่นกัน แม่บัว แสดงความรักต่อลูกโบว์เมื่อรู้ว่าลูกโบว์ถูกฉ้อโกงหวังหลอกไปขาย ส่วนแม่พันทิพา เมื่อรู้ว่าลูกสาวที่แท้จริงตกอยู่ในอันตรายก็ออกปากกับแม่บัวว่า เธอยอมแลกชีวิต กับการได้ลูกคืนมา "ยายโบว์อยู่ไหนแม่บาง (แม่บัว) บอกฉันมาเถอะ แล้วจะเอาอะไร แม้แต่ชีวิตฉันเองก็จะให้" ⁴³

ความรักลูกของแม่บัวคือความรักของแม่ในอุดมคติ เธอคือแม่ ที่ทำทุกอย่างเพื่อลูก "แต่ในชั่วชีวิตที่ผ่านมา ตนเองก็มีได้เคยคิดว่าจะมีสมบัติ อันใดเทียบค่าเท่ากับ 'ลูก' ที่เลี้ยงมากับมือ . . . ในชีวิตข้างหน้า ถึงเราจะพรากจากกัน แม่ก็จะจำลูกได้ไม่ลืมเลือน โบว์...หนูคงจำได้ว่า... แม่รักหนูแค่ไหน " ⁴⁴

สำหรับแม่พันทิพา เธอยืนยันกับสามีว่าเธอไม่สามารถเลี้ยงลูกสาว คนใดคนหนึ่งไปได้เพราะเธอมีสำนึกของความเป็นเพศแม่ในฐานะ เป็นคนที่อุ้มท้อง และเลี้ยงดูลูกมากับมือของเธอ ดังคำพูดของเธอว่า "คนหนึ่งฉันเลี้ยง ของฉันมา คนหนึ่งฉันอุ้มท้องมา" ⁴⁵

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴³ ทมยันตี, รอยลิขิต, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2519), หน้า 137.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 137-138.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 670.

2.1.8 สตรีกับการถูกข่มขืน

ปัญหาเกี่ยวกับสตรีเรื่องการถูกข่มขืนเป็นปัญหาส่วนตัวที่กลายเป็นปัญหาส่วนรวมของสตรีในสังคม เป็นปัญหาระดับสังคมซึ่งทมิยันตีสะท้อนภาพปัญหานี้ในวรรณกรรมสตรีเรื่อง ล่า

นวนิยายเรื่อง ล่า เป็นเรื่องที่ทมิยันตีบอกกับผู้อ่านไว้ก่อนเริ่มเรื่องว่า เขียนขึ้นเพื่อประกาศความเห็นใจต่อ "แม่" ทุกคนที่เคยสูญเสียลูกไปเพราะเคราะห์กรรมซึ่งไม่อาจจะป้องกันให้แก่ลูกได้ บรรยายภาพโศกนาฏกรรมของสตรีในสภาพสังคมบุรุษมีอำนาจกดขี่ข่มเหงทางเพศต่อเพศหญิงซึ่งไม่มีทางต่อสู้คือการข่มขืน ทมิยันตีเขียนเรื่อง ล่า เพราะต้องการเรียกร้องให้เพศชายยุติการกระทำความรุนแรงหรือการข่มขืนสตรีเพศ

มธุสร เป็นตัวเอกสตรีที่เป็นนางเอกของเรื่อง มธุสรคือ "ฉันทน์" ผู้เล่าเรื่องชีวิตส่วนตัวอันขมขื่นอย่างแสนสาหัสในฐานะ "แม่" ที่ลูกสาวคนเดียวถูกผู้ชายเลว 7 คนรุมข่มขืน สภาพน่าสงสารของลูกผู้หญิงซึ่งตกอยู่ในอาการหวาดผวากลับ ร้องเรียกให้แม่ช่วยเพราะไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ นับว่าเป็นโศกนาฏกรรมที่น่าสะเทือนใจมากที่สุดในชีวิตความเป็นเพศหญิง มธุสรต้องลุกขึ้นฆ่าล้างแค้นผู้ชายเลว 7 คนนั้น ทีละคนๆ ด้วยวิธีการโหดเหี้ยมแบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน การกระทำของมธุสรในคราบของแม่รุ่งฤดีนิกล่ำมือสังหารจึงเสมือนว่าเป็นการลุกขึ้นต่อสู้ตอบโต้ความรุนแรงที่เพศชายกระทำต่อเพศหญิง

ใครจะ 'วิ่ง' ยิ่งไงก็ตามทีเถิด แต่...ฉันกำลังเล่นเกมของฉัน
เกมที่จะไม่ยอมให้ใครวิ่งหนีออกไปจากแควดวงได้เลยสักคนเดียว
เรา... แม่ลูก เคยวิ่งหนีชีวิตตลอดมา เราเคยแต่เป็นเหยื่อ
สำหรับถูกล่า ทว่าบัดนี้ ฉันจะเปลี่ยนมาเล่นเป็นฝ่าย 'ล่า' บ้าง
ยุติธรรมดีมิใช่หรือ ⁴⁸

⁴⁸ ทมิยันตี, ล่า, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม, 2536), หน้า 137.

ทมิฬนิตใจบรรยายภาพน่าสะทือนใจเมื่อผู้หญิงถูกเพศตรงข้าม
 ช่มชู้ ทมิฬนิตบรรยายภาพการแก้แค้นของมธุสรจนดูราวกับว่าเป็นการกระทำ
 โหดเหี้ยมของเพศหญิง แต่วรรณกรรมสตรีเรื่อง ล่า ของทมิฬนิตคือ ภาพสะท้อน
 ปัญหาความจริงซึ่งเกิดขึ้นกับเพศหญิงเพียงเพราะว่าเธอมีเพศเป็นผู้หญิง
 ในความเป็นจริง ไม่มีสตรีคนใดจะมีโอกาสลุกขึ้นตอบโต้ความรุนแรงและ
 การทำลายเพศหญิงเหมือนดังมธุสรได้ แต่ในวรรณกรรมเรื่อง ล่า มธุสรคือภาพ
 ตัวแทนสตรีที่เคยถูกช่มชู้

แม้ในความเป็นจริง เธออาจจะได้ชื่อว่าเป็นฆาตกรที่ฆ่าคน
 ถึงเจ็ดคนอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่โหดเหี้ยมพิสดารขึ้นเรื่อยๆ
 แต่ในใจของผู้อ่าน เธอคือผู้บริสุทธิ์ เธอทำสิ่งที่เหมาะสมที่สุดแล้ว
 สำหรับผู้หญิงซึ่งเป็นแม่คนควรจะทำ เพื่อชำระตราบาปที่ผู้ชาย
 เหล่านั้นทิ้งไว้ให้กับเธอและลูกในเมื่อระบบยุติธรรมไม่อาจให้
 ความยุติธรรมแก่เธอได้ ⁴⁷

ในตอนจบเรื่อง ทมิฬนิตปลอบใจผู้อ่านว่า ทั้งสองแม่ลูกจะมีอาการ
 ทางจิตดีขึ้นจากการได้รับความเห็นใจจากคนรอบข้างแม้ว่าจะต้องถูกนำตัวส่ง
 โรงพยาบาลประสาท แต่เธอก็มีความสุขสงบทางใจขึ้นเมื่อความแค้นได้รับการ
 แก้แค้นที่สาสมใจ

2.1.9 สตรีกับความ เป็นเพศที่สอง

วรรณกรรมสตรีของทมิฬนิตมีแนวเรื่องสะท้อนสถานภาพของสตรี
 ในฐานะ "เพศที่สอง" ซึ่งถูกเพศชายกดขี่ทางเพศ เอารัดเอาเปรียบ ทำลาย
 ตักตกร์ความเป็นหญิงอย่างเด่นชัดคือ โซ่สังคม

⁴⁷ จรูญพร ปรปักษ์ประลัย, "ล่า: เมื่อผู้หญิงประกาศสงคราม,"
สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 40 ฉบับที่ 39 (27 กุมภาพันธ์ 2537): 47.

ทมยันตีประกาศจุดมุ่งหมายของการเขียนวรรณกรรมเรื่องนี้ว่า ต้องการเรียกร้องสิทธิสตรีสะท้อนให้เห็นสภาพความเหลื่อมล้ำระหว่างความเป็นหญิงกับความเป็นชาย "ดิฉันเขียนเรื่องนี้เพื่อสิทธิสตรี ผู้หญิงเราปัจจุบันยังคงเป็นทาสและถูกใช้บังคับข่มขืน ผู้หญิงเราควรมีเสรีภาพ ดิฉันเขียนเรื่องนี้เพียงเพื่อจะบอกว่าผู้หญิงไม่ใช่ทาส" ⁴⁸

วรรณกรรมสตรีเรื่อง ใช้สังคม สะท้อนความคิดของทมยันตีว่า ทมยันตีตั้งใจบรรยายสภาพความเป็นหญิงในสภาพสังคมซึ่งเพศชายเป็นผู้มีอำนาจ กดขี่ข่มเหงสตรี สภาพสังคมไทยแบบเก่าที่กำหนดสถานภาพของสตรีให้เป็น เพศที่สองรองจากบุรุษ เพศหญิงต้องยอมอดทน เสียสละเพื่อสามีเพียงผู้เดียว ทมยันตีตั้งคำถามเพื่อปลุกสำนึกของสตรีให้ตระหนักถึงความสำคัญของความเป็น เพศหญิงว่า "ผู้หญิงเป็นสัตว์สังคมชั้นสองหรือ จึงถูกจำกัดด้วยกฎเกณฑ์ที่ผู้ชาย หมายามครอบงำให้ทั้งสิ้น" ⁴⁹ ดังนั้น นวนิยายเรื่องนี้จึงสะท้อนให้เห็นแก่นเรื่องที่ ทมยันตีต้องการบอกกับผู้อ่านว่า สตรีมิได้มีสถานภาพเป็นรองหรือต่ำต้อยกว่า บุรุษเพศในสังคม ทมยันตีบรรยายเรื่องเล่าของเขมววรรณในฐานะ บรรณาธิการหนังสือเปลี่ยผู้ชาย เขมววรรณลุกขึ้นตอบโต้การดูถูกของเพศชาย เชอปกป้องศักดิ์ศรีของความเป็นหญิงของตนเองและเพื่อผู้หญิงที่ถูกเพศชายกดขี่ เช่น เธอ

ชีวิตส่วนตัวอันขมขื่นทุกข์ทรมานของเขมววรรณเริ่มจากการถูกผู้ชาย อย่างมันส์วีหรือข้าราชการหนุ่มหล่อแต่งงานเพื่อผลประโยชน์เรื่องเงิน เพราะมันส์วีคิดว่าเงินคือพระเจ้า สามีเลวอย่างมันส์วีจึงริดไถ่เงินจาก เขมววรรณเพื่อไปปรนเปรอหาความสุขส่วนตนนอกบ้านกับผู้หญิงคนอื่นๆ ความ ขมขื่นใจปวดร้าวใจของเขมววรรณเกิดจากการกระทำของสามีเลว สามีที่ไม่มี

⁴⁸ "ทมยันตีพูดวิธีเขียนนวนิยาย," สยามใหม่ รายสัปดาห์ 1 ฉบับที่ 29, หน้า 54.

⁴⁹ ทมยันตี, ใช้สังคม, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: ณ บ้าน วรรณกรรม, 2536), หน้า 113.

ความรับผิดชอบต่อครอบครัว เธอถูกสามีเอารัดเอาเปรียบเรื่องเงินทอง และสามีคิดจะขายลูกสาวเพื่อเงิน ขณะที่สามีเป็นผู้ชายซึ่งเห็นแก่เงินสำคัญ กว่าค่าของลูกและเมีย เขมวรรณกลับเป็นผู้หญิงที่มีอารมณ์เป็นศิลปิน ใช้น้ำใจ ของตนเองวัดค่าความรักของสามี แต่เธอต้องพบกับความผิดหวัง เธอจึงชิงชิง และเกลียดเพศชายเห็นแก่ได้อย่างเช่นมันส์วี เขมวรรณต้องลุกขึ้นแก้แค้น และทวงสิทธิของสตรีด้วยการทำตัวขบถต่อค่านิยมกฎเกณฑ์ของสังคม ดังนั้น ผู้อ่านจึงได้พบการย้าความคิดสำคัญเรื่องการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีในนวนิยายเรื่องนี้ ครึ่งแล้วครึ่งเล่า

วรรณกรรมสตรีเรื่อง โซ่สังคม ให้นิยามความหมายคำว่า "โซ่" หรือ "โซ่สังคม" ว่า หมายถึงสภาพสังคมไทยซึ่งกำหนดให้ผู้ชายเป็นใหญ่เหนือ ผู้หญิง กำหนดว่าสตรีคือเพศที่สองรองจากบุรุษ "โซ่... ในขณะที่สังคม ก้าวรุดหน้าไปนั้น ผู้หญิงยังมี 'โซ่' ผูกคอตามหลังสังคมไปอยู่นั่นเอง" ⁵⁰

วรรณกรรมสตรีเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นความคิดของทมิยันตีว่า ทมิยันตี ต้องการถามว่าสภาพความเป็นหญิงที่แท้จริงนั้นคืออะไร "ผู้หญิง คำนี้คำเดียว ถูกจำกัดวงแวดล้อมมากมาย ผู้หญิงคือทาสที่ถูกโซ่ตรวนอันแน่นหนาที่มองไม่เห็น พันธนาการไว้แน่นหนา เจ้าเกิดมาเพื่อบำเรอโลก มิใช่สร้างโลก" ⁵¹

ทางออกที่เขมวรรณเลือก คือวางแผนยิงสามีจนถึงแก่ความตาย ต่อหน้าของเธอในวันที่เขามาขอรับเงิน ทั้งนี้เพราะเขมวรรณไม่สามารถทน ต่อการถูกบีบคั้นจิตใจและถูกเอารัดเอาเปรียบเรื่องเงินได้อีกต่อไป

ทมิยันตีบรรยายภาพเขมวรรณคล้ายสังคมนิยมของตนเองท่ามกลางใบ ธนบัตรที่ปลิวว่อนเกลื่อนกลาดเต็มพื้นห้อง แม้ว่าการเลือกทางออกของ ตัวละครเอกสตรีเพราะเธอฆ่าตัวตาย ทว่า ความตายของเขมวรรณนั้นเป็น ความตายซึ่งเธอพร้อมที่จะตายด้วยความรู้สึกพึงพอใจและมีความสุขทางใจ

วรรณกรรมสตรีเรื่อง โซ่สังคม ของทมิยันตี สะท้อนให้เห็น การต่อสู้เพื่อสิทธิของเพศหญิงซึ่งถูกค่านิยมทางสังคมนิยามกำหนดว่า เป็นเพศที่สอง

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 135.

เขมววรรณคือภาพตัวแทนของสตรีซึ่งต่อสู้เพื่อสถานภาพของเพศหญิงว่า เธอจะไม่ใช่เพศหญิงที่ "ถูกกระทำ" หรือถูกเหยียดหยามทำลายความเป็นมนุษย์ เพศหญิงจากมนุษย์เพศชาย

แนวเรื่องสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของสตรี ในมิติเรื่องครอบครัวและสังคม ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพปัญหาที่เกี่ยวกับความเป็น เพศหญิงซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเปิดเผยเพราะปัญหาเรื่องส่วนตัว เรื่อง ครอบครัวของสตรีในวรรณกรรม เป็นปัญหาซึ่งสะท้อนให้เห็นสถานภาพที่ เสี่ยงเปรียบของเพศหญิง

2.2 แนวเรื่องสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับสตรีในมิติ เรื่องการเมือง

ทมยันตี เขียนนวนิยายสะท้อนสถานภาพและปัญหาชีวิตส่วนตัวของสตรี ในมิติทางการเมืองเพื่อประกาศจุดมุ่งหมายว่า ชีวิตส่วนตัวของสตรีเกี่ยวข้องกับ การเมือง การเมืองมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อชีวิตของความเป็นสตรีเพศอย่างไรบ้าง

แนวเรื่องของวรรณกรรมสตรีในมิติเรื่องการเมืองสะท้อนให้เห็นทัศนคติของทมยันตีว่า การเมืองต้องเป็นเรื่องของสตรี สตรีต้องมีสิทธิทางการเมืองเพื่อแสดงความสามารถและสติปัญญาของสตรีให้บุรุษเพศยอมรับ

แนวเรื่องของวรรณกรรมสตรีในมิติเรื่องการเมืองเป็นเรื่องของสตรีนี้ เป็นอิทธิพลจากความสนใจเรื่องการเมืองและประสบการณ์ชีวิตในการทำงานด้านการเมืองของทมยันตี ได้แก่เรื่อง ในฝัน เลือดขัตติยา สตรีหมายเลขหนึ่ง มงกุฎที่ไว้บัลลังก์ ตั้งดวงอาทิตย์ รอยอินทร์ และ นายกหญิง

ขณะที่วรรณกรรมสตรีเรื่อง สตรีหมายเลขหนึ่ง มงกุฎที่ไว้บัลลังก์ ตั้งดวงอาทิตย์ รอยอินทร์ และ นายกหญิง เป็นวรรณกรรมที่ทมยันตีเขียนขึ้น เพราะได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์การทำงานและมีบทบาททางการเมือง วรรณกรรมเรื่อง ในฝัน และ เลือดขัตติยา ซึ่งทมยันตีเขียนขึ้นก่อนที่จะทำงานหรือเคยมีบทบาททางการเมือง ในฝัน และ เลือดขัตติยา ย่อมเป็น วรรณกรรมที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ดังกล่าวอย่างแน่นอน ทว่า วรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้ก็สะท้อนความสนใจของทมยันตีเกี่ยวกับสิทธิของสตรี ในทางการเมือง วรรณกรรมสตรีทั้งสองเรื่องนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของ

พัฒนาการการเขียนนวนิยายแนวเรื่องในมิติการเมืองกับสตรีที่เด่นชัดยิ่งขึ้น
ในนวนิยายยุคหลัง

วรรณกรรมสตรีของทมยันตีที่มีแนวเรื่องสะท้อนสถานภาพและปัญหา
ของสตรีในมิติเรื่องการเมือง สามารถวิเคราะห์ได้ออกเป็นประเด็นย่อย
สตรีกับสิทธิทางการเมือง สตรีกับผลกระทบจากการเมืองและสตรีกับปัญหา
สงครามและสันติภาพ

2.2.1 สตรีกับสิทธิทางการเมือง

วรรณกรรมสตรีในประเด็น สตรีกับสิทธิทางการเมือง คือภาพ
สะท้อนทัศนคติของทมยันตีว่าการเมืองคือเรื่องของสตรี สตรีจำเป็นต้องรับรู้
และตระหนักในสิทธิทางการเมืองเพื่อพิสูจน์ความเป็นหญิงมีระดับสติปัญญา
สตรีสามารถทำงานการปกครองซึ่งเคยเชื่อว่าเป็นงานของเพศชายได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ วรรณกรรมสตรีในประเด็นสตรีกับสิทธิทางการเมืองนี้ ได้แก่
เรื่อง ในฝัน เลือดชัตติยา มงกุฎที่ไร้บัลลังก์ และ นายหญิง

วรรณกรรมเรื่อง ในฝัน กับการวิเคราะห์ในมุมมองความสัมพันธ์
ระหว่างการเมืองกับสตรี สะท้อนให้เห็นความสนใจของทมยันตีที่มีต่อการเมือง
เช่นเสนอว่า วิถีทางการทูตย่อมดีกว่าการทหาร เรื่องชีวิตส่วนตัวของสตรีก็
กลายเป็นเรื่องการเมืองได้ด้วย เช่นเรื่องการเลือกผ้าจากต่างประเทศของ
เจ้าหญิงรัชทายาท ความสนใจเรื่องการเมืองของทมยันตีแสดงให้เห็นได้
จากภาพของเจ้าหญิงพรหมพิลาศซึ่งมีจิตสำนึกว่าการเมืองเป็นเรื่องของสตรี
ด้วยเช่นเดียวกับทัศนคติว่าการเมืองคือเรื่องบุรุษ ดังทัศนคติว่า

ผู้หญิงกับการเมืองเป็นเรื่องที่ผู้หญิงไม่ควรจะไปยุ่งเกี่ยว
และสนใจให้มากนักเพราะเป็นเรื่องผิดวิสัยของสตรี แต่ที่ว่า
ใน ในฝัน นี้ มิได้มีแต่ผู้หญิงเช่นเจ้าหญิงเพ็ญแก้วเท่านั้น
หากแต่ยังมีผู้หญิงเช่นเจ้าหญิงพรหมพิลาศ ผู้มั่นจะห่างไกล
จากตำแหน่งทางการเมืองเช่นเจ้าหญิงรัชทายาท แต่ก็มีความ
ใส่ใจรอบรู้เรื่องราวการเมืองในระดับที่เจ้าชายโอริสสา

ยังต้องยอมรับ ⁵²

ทมยันตีบรรยายภาพสตรีอย่างเช่น เจ้าหญิงเฟื่องแก้วและเจ้าหญิง
 พรรณพิลาศซึ่งมีความต่างกันทั้งวัยและประสบการณ์ในชีวิต ภาพของเฟื่องแก้ว
 เป็นภาพตัวแทนของสตรีซึ่งไม่สนใจเรื่องงานบ้านงานเมืองแม้จะมีตำแหน่ง
 รัชทายาทเป็นของตัวเอง เฟื่องแก้วไม่สนใจงานปกครองเพราะมีทัศนคติว่า
 การเมืองไม่ใช่เรื่องของสตรี เจ้าหญิงพรรณพิลาศคือภาพตัวแทนของสตรี
 ซึ่งสะท้อนทัศนคติของทมยันตีว่าสตรีมีสิทธิในการเมือง มีสติปัญญาความสามารถ
 แสดงความคิดเห็นในข้อราชการงานเมืองได้เทียบเท่ากับสติปัญญาของบุรุษ
 พรรณพิลาศแห่งพรหมมินทรมีอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเองว่า ความเป็น
 หญิงของเธอสื่อจะสามารถทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อแคว้นของเธอได้ เธอมีสิทธิ
 กำหนดชีวิตประจำวันของเธอในแต่ละวัน เธอมีอิสระได้เลือกเรียนวิชา
 เขียนรูปที่เธอโปรดปราน พรรณพิลาศมีสิทธิเป็นราชเลขาณการส่วนตัวของพ่อ
 ผู้ปกครองแคว้น พรรณพิลาศมีอำนาจตัดสินใจเองว่า เธอจะไม่แต่งงานกับ
 เจ้าชายโสภณา สิทธิในการทำงานปกครองแคว้น สิทธิในการดำเนินชีวิต
 ของตัวเอง คือสิทธิที่พรรณพิลาศได้รับจากผู้เป็นพ่อ รวมทั้งสิทธิการเขียน
 จดหมายถึงน้องชายซึ่งขัดต่อโบราณราชประเพณี พรรณพิลาศยังมีสิทธิเขียน
 จดหมายตอบโต้กับโอริสสาเกี่ยวกับข้อราชการ เธอวิเคราะห์สถานการณ์
 ทางการเมืองภายในกษัตริย์จนเป็นที่ยอมรับในสติปัญญาความหลักแหลมของ
 เธอจนถึงขั้นจะให้เธอเป็นเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศของแคว้นกษัตริย์
 ดังสิทธิที่พรรณพิลาศได้รับอนุญาตจากพ่อให้เขียนจดหมายถึงพิริยพงษ์ได้

. . . จดหมายฉบับนี้เป็นจดหมายฉบับแรกที่พี่เขียนมาถึงเธอ
 แต่เธอก็คงรู้ดีแล้วว่า โบราณราชประเพณีในราชสำนักเรา
 ไม่ยอมให้เราทำอะไรได้ตามใจนึก แม้พี่อยากจะเขียนถึงเธอ

⁵² กาญจนา แก้วเทพ, "ในฝัน: การเมืองเรื่องผู้หญิงหรือเปล่า,"
ขวัญเรือน 25 ฉบับที่ 50 (มกราคม 2536): 251.

มากเพียงไร มันก็เป็นเพียง'อยากจะ'เท่านั้น จนกระทั่ง
จดหมายฉบับสุดท้ายของเธอ . . . พี่เปิดอ่านถวายเจ้าพ่อด้วย
เจ้าพ่อไม่ได้ว่าอะไร นอกจากว่า หญิงใหญ่จะไม่ตอบ
จดหมายน้องบ้างรึ? ^{๕๓}

สิทธิที่พรรณพิลาศได้รับจากบุรุษเพศเป็นภาพสะท้อนทัศนคติของทมิฬย่นต์
ว่าเรื่องการเมืองเป็นเรื่องของสตรีด้วยเหมือนกับที่การเมืองเป็นเรื่องของบุรุษ
นอกจากนี้ ความฉลาดรอบรู้ของพรรณพิลาศยังเป็นบทพิสูจน์ระดับสติปัญญาของ
เพศหญิงในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องบ้านเมืองทั้งภายในแคว้นและ
นอกแคว้น

วรรณกรรมเรื่อง เลือดขัตติยา คือวรรณกรรมสตรีที่สามารถ
วิเคราะห์สิทธิทางการเมือง สิทธิการเป็นนักปกครองของสตรีเพศด้วยเช่นกัน
คือ การวิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นราชินิกุลผู้สูงศักดิ์อย่างเช่น เจ้าหญิง
รัชทายาทหรือเจ้าหญิงทิพยรัตน์ดารากุมารี มีชีวิตพัวพันกับเรื่องการเมือง
โดยความไม่สมัครใจในตอนเริ่มเรื่อง แต่เนื่องจากเธอได้รับการปลูกฝัง
ทัศนคติที่ดีให้มีจิตสำนึกทางการเมืองจากความคิดของแม่และอโณทัย ทั้งแม่และ
อโณทัยเชื่อว่าสตรีสามารถเป็นนักปกครองที่ดีได้ อโณทัยจึงยอมพลีชีพเพื่อ
เสริมสร้างอำนาจบารมีให้แก่ทิพยรัตน์ดาราให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของบรรดา
ผู้ชายเสนาบดีทั้งหลายซึ่งไม่ยอมรับสติปัญญาของเพศหญิง ผู้ชายคิดว่าสตรีไม่
สามารถเป็นนักปกครองคนได้เพราะสตรีเป็นเพศอ่อนแอ ไม่เด็ดขาด
ขาดความมั่นใจ ทิพยรัตน์แสดงให้เห็นว่าเธอกล้าตัดสินใจอย่างเด็ดขาด กล้า
สั่งประหารชีวิตคนที่เธอรัก แม่กำหนดกรอบการดำเนินชีวิตของเธอทุกอย่าง
เพราะต้องการให้ทิพยรัตน์ดาราเป็นราชินีแห่งยโสธร แม้ว่าแม่จะต้องการ
ยกระดับสถานภาพของลูกสาวให้เป็นราชินีเพราะต้องการมีอำนาจ แต่สำนึก

^{๕๓} โรสลาเรน, ในฝัน, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น,
2506), 1:65.

ที่แท้จริงของแม่คือ แม่ตระหนักในสิทธิความสามารถของความเป็นเพศหญิง "เพราะสิทธิในบัลลังก์นี้ก็เป็นของหญิงครึ่งหนึ่งอยู่แล้ว ครึ่งนี้แหละที่หญิงต้องรักษาไว้ แทนที่จะเสียไปทั้งหมด" ^{๕๔} ดังนั้น แม่จึงบังคับให้ลูกสาวเรียนวิชาการปกครองซึ่งเคยเชื่อว่าเหมาะสมกับระดับสติปัญญาของเพศชาย ทิพยรัตน์ดารากลายเป็นราชินีม่ายเพราะสวามีสิ้นพระชนม์ แต่เธอกลายเป็นนักปกครองบริหารยโสธรซึ่งได้รับการยอมรับจากบุรุษเพศอย่างอโณทัย ทิพยรัตน์ดาราเป็นสตรีนักปกครองที่ใช้ความมีเหตุมีผลมากกว่าใช้อารมณ์แก้ปัญหาเพราะเธอต้องการแสดงให้บุรุษเห็นว่า ความมีเหตุมีผลหรือภาวีสัย ความเป็นคนที่มีอำนาจซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นคุณลักษณะเฉพาะของเพศชายนั้น ก็สามารถเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในเพศหญิงได้ด้วยเช่นกัน

. . . เพราะมนุษย์เราทุกคนมีสัญชาตญาณอยู่อย่างหนึ่งคือ ไม่ชอบหน้าคนยิ่งใหญ่ยิ่งคนแสดงว่ามีอำนาจมากเท่าไร ฏิกิริยาต่อต้านก็ทวีขึ้นเท่านั้น และยังความยิ่งใหญ่ขึ้นกระทำต่อผู้หญิง การต่อต้านก็จะให้ผลเป็นสองเท่าเสมอ ^{๕๕}

ทิพยรัตน์ดาราประกาศต่อหน้าเสด็จอาและเหล่าเสนาบดีเพศชายทั้งหลายที่เคยไม่แน่ใจในสติปัญญาของเธอก่อนว่า เธอจะสามารถปกครองยโสธรได้อย่างรอดตลอดฝั่ง ทิพยรัตน์จึงกล้าลุกขึ้นประกาศว่าจะใช้ทั้งพระคุณพระเดชปกครองยโสธรได้เช่นเดียวกับบุรุษเพศ เธอเป็นผู้มีกำลังความคิดซึ่งบุรุษเพศจะมองข้ามไม่ได้ ทิพยรัตน์ดาราต้องกล้าตัดสินใจสั่งประหารชีวิตอโณทัยคนรักของเธอทั้งที่อโณทัยไม่มีความผิดอย่างที่ถูกล่ามว่าเป็นกบฏ เธอตัดใจรักเสียสละความรักส่วนตนเพื่อส่วนรวม เธอต้องตกอยู่ในสภาพกล้ากลืนฝืนใจทำตามความต้องการของอโณทัยด้วยเหตุผลที่อโณทัยบอกกับเธอว่า ความตาย

^{๕๔} ลักษรวดี, เลือดขัตติยา, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2518), 1:248.

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, 2:258.

ของเขาจะเป็นบทเรียนให้เพศชายทุกคนตระหนักยอมรับในอำนาจของผู้ปกครอง ที่เป็นสตรีอย่างทิพยรัตน์ดารา ความตายของเขาจะเป็นเครื่องพิสูจน์หัวใจรักแท้ที่บุรุษต่ำศักดิ์คนหนึ่งมีต่อสตรีสูงศักดิ์คนหนึ่งซึ่งยอมตายเพื่อพิสูจน์อำนาจความ เด็ดขาดในพลังของสตรี

ในตอนจบเรื่อง ทิพยรัตน์ดาราได้รับการยอมรับจากบุรุษในฐานะ ราชนีม่ายสาวสวยมีสติปัญญาในการที่จะนำโยธธให้มีความเจริญรุดหน้าและ คงความเป็นรัฐมีอำนาจมีเสียงข้างมากในสมัชชา

วรรณกรรมสตรีเรื่อง มงกุฎที่ไร้บัลลังก์ เสนอความคิดสำคัญว่า การเมืองเป็นเรื่องที่สตรีต้องมีจิตสำนึก ความสามารถและสติปัญญาของความ เป็นเพศหญิงต้องแสดงให้เป็นที่ประจักษ์แก่บุรุษ กำลังความคิดสติปัญญาของ เพศหญิงเป็นสิ่งที่บุรุษเพศไม่ควรมองข้าม "ความมั่นคงของผู้ชายนั้น มีมือของ ผู้หญิงประคองไว้เสมอ"^{๕๐} ดังเช่นภาพตัวแทนสตรีที่มีสมองและความสวย อย่างเช่น จุฑาสาวภาคย์ ใน มงกุฎที่ไร้บัลลังก์

จุฑาสาวภาคย์เป็นตัวละครเอกสตรีที่มีความคิดต่อสู้เพื่อสิทธิใน การทำงานนอกบ้าน เธอต่อสู้เพื่อให้สตรีกษมิระคนอื่นๆ เห็นความเป็นสตรีเพศ เป็นสิ่งสำคัญ สตรีมีความรู้ความสามารถในการทำงานและมีความคิดเทียบเท่า บุรุษ เธอไม่ยอมเก็บตัวอยู่แต่เรื่องงานบ้านเพราะเธอไม่เชื่อว่างานบ้าน จะเป็นงานที่เหมาะสมกับความเป็นเพศหญิงเพียงอย่างเดียว จุฑาสาวภาคย์ ใช้ตนเองเป็นเยี่ยงอย่างที่ดีของการต่อสู้เพื่อให้สตรีของกษมิระมีสิทธิใน การออกไปทำงานหาความรู้นอกเมือง เธอจึงเริ่มต่อสู้เพื่อพิสูจน์ความสามารถ และสติปัญญาของเธอด้วยการออกจากแคว้นไปศึกษาหาความรู้ด้านเกษตรกรรม เพื่อนำกลับมาพัฒนาตนเองและกษมิระ ดังที่จุฑาสาวภาคย์ประกาศว่า

โดยการให้สิทธิเท่าเทียมกันทั้งหญิงและชายและโดยการใช้ 'ฉัน'
เป็นตัวอย่างแห่งสิทธินั้น เป็นการเริ่มโครงสร้างของการปกครอง

^{๕๐} ลักษณะดี, มงกุฎที่ไร้บัลลังก์, (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2534), 2:528.

อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ...ครู..ก็จะได้ไปร่าง
ธรรมนูญการปกครองให้หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน ⁵⁷

แม้ว่าความเป็นเพศหญิงของจุทาเสาวภาคย์จะทำให้เธอมีสิทธิ
ในราชบัลลังก์เป็นลำดับที่สาม แต่จุทาเสาวภาคย์ใช้ความรู้และตระหนักถึง
สิทธิและหน้าที่ของเธอ เธอจึงพยายามเคี่ยวเข็ญถ่ายทอดความรู้ให้น้องชาย
เพื่อจะเป็นผู้ครองแคว้นที่ดีมีคุณธรรม

สตรีที่มีสำนึกว่าความเป็นเพศหญิงของตนเองเป็นสิ่งสำคัญอย่าง
เช่นจุทาเสาวภาคย์นี้ ทำให้สตรีคนอื่นๆ ของกษัตริระตระหนักว่าเพศหญิงเป็นเพศ
ที่มีสมองเท่าๆ กับที่จุทาเสาวภาคย์ทำให้บุรุษเพศที่มีความรู้ฉลาดหลักแหลมอย่าง
ครูศัลยาต้องยอมรับ เธอสนใจวิชาจิตวิทยาการเมืองพร้อมกับพูดคุยแลกเปลี่ยน
ความคิดเรื่องการเมืองการปกครองกับครูศัลยา ศัลยาหรือนักโทษหนุ่มๆ ได้รับ
การปล่อยตัวเพราะจุทาเสาวภาคย์เชื่อว่าตำราที่ศัลยาเขียนคือสื่อสร้างภูมิปัญญา
ของเธอ ทำให้ศัลยาพ้นผิดจากข้อหาว่าเขาเขียนหนังสือที่บ่อนทำลายความ
มั่นคงของแคว้น ดังที่ศัลยากล่าวยอมรับความงามและความสามารถของ
จุทาเสาวภาคย์ว่า

‘ผู้หญิง’ เขาขัดข้องเฉพาะแคว้นหรือ ผู้หญิงที่ในโลกอารยธรรม
ที่เขาผ่านมาก็ได้ยอมรับนับถือในความสามารถ แล้วเหตุใดเล่า
เขากลับจะมารังเกียจความเป็น ‘ผู้หญิง’ ในบ้านเกิดเมืองนอน
ของเขาเอง ⁵⁸

ในตอนจบเรื่อง จุทาเสาวภาคย์ก้าวออกจากแคว้นกษัตริระเพราะ
เธอต้องการไปแสวงหาวิชาความรู้เพื่อจะกลับมาเป็นเสนาบดีเกษตร หลังจาก
ที่เธอประกาศความคิดก้าวหน้าของเธอ เธอถูกตัดค่านจากบุรุษเพศซึ่งเชื่อว่า

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, 2:620-621.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, 1:380.

เธอมีความรู้มีความฉลาดพอเพียงแล้วต่อกษมิระจึงไม่จำเป็นต้องออกไปหาวิชา
 ความรู้เพิ่มเติมอีก ในขณะที่เดียวกัน บรูซเพศบางคนก็คัดค้านว่าหน้าที่ของ
 ผู้หญิงคือการทำงานอยู่ในบ้าน ไม่ควรออกไปทำงานนอกบ้าน แม้ว่าจะมีเสียง
 คัดค้านไม่เห็นด้วยจากเพศชายคนอื่นๆ แต่จุทาเสาวภาคย์ก็ได้รับการ
 สนับสนุนจากศิลาผู้เป็นกำลังสำคัญของกษมิระ จุทาเสาวภาคย์จึงประกาศ
 ความตั้งใจออกไปหาความรู้ใส่ตน ว่า

ท่านทั้งหลายไม่ได้เสียเจ้าฟ้าหญิงของท่านไป แต่ท่านทั้งหลาย
 ได้ส่ง 'ผู้หญิง' คนหนึ่งของกษมิระให้ก้าวไปข้างหน้า ไปหา
 วิชามาทำงานให้แก่แผ่นดิน อันจะทำให้ผู้หญิงอีกครั้งหนึ่งของ
 กษมิระจะได้ก้าว ได้ทำไปในทางเดียวกัน ถ้าสมองและแรงงาน
 ครั้งหนึ่งของกษมิระคือผู้หญิงแล้ว ผู้หญิงจะต้องเริ่มต้นทำงาน
 ให้แก่กษมิระมากกว่านี้^{๕๐}

วรรณกรรมสตรีเรื่อง นายกหญิง สะท้อนความคิดของทมยันตี
 อย่างเด่นชัดเกี่ยวกับประเด็น สตรีกับสิทธิทางการเมืองหรือสตรีกับเรื่อง
 การเมือง ทมยันตีเขียนนวนิยายเรื่องนี้เพราะต้องการพิสูจน์สติปัญญาของสตรี
 ในการทำงานเป็นนักบริหารระดับสูงซึ่งทำให้บุรุษเพศตระหนักว่า สตรีเป็น
 กำลังสำคัญของการพัฒนาความเป็นคน การพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ดังภาพ
 ของมาดามนายกหญิง โกลัญญ์ ครีมา ในคำกล่าวของทมยันตี ว่า

. . . นวนิยายที่กำลังเขียนชื่อ นายกหญิง ต้องการจะเขียนให้รู้ว่า
 ถ้าเรามองการเมืองด้วยสายตาของผู้หญิงนั้นเป็นอย่างไร
 บ้านเมืองของเราที่มันยุ่งอยู่ทุกวันนี้ ผู้ชายทั้งนั้นแหละ ทำอย่างไร
 ผู้หญิงจะเลิกพูดในสิ่งที่ใกล้ตัวเองเสียที ในรัฐธรรมนูญบอกว่า
 บุคคลใดมีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ดิฉันเคยบอกแล้ว ขอแก้

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, 2:662-663.

รัฐธรรมนูญจากคำว่า บุคคล เป็นชายและหญิง ทำอย่างไร
 ให้ผู้หญิงลุกขึ้นสู้ ผู้หญิงชอบพูดว่าบ้านเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย
 ที่จริง มันของเธอ (สตรี) ด้วย เมื่อใดก็ตาม คุณเรียกร้อง
 สิทธิ ต้องพยายามกระทำให้เห็นว่า เราคุ้มกับสิทธิอันพึงได้มา
 วันหนึ่งผู้หญิงจะขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี นี่คือนี่ที่ผู้หญิง
 ต้องเรียกร้องตนเอง ในข้อเขียนทุกอย่างของฉัน ฉันบอก
 ความเข้มแข็งทั้งหมดอยู่ในตัวผู้หญิง ทำอย่างไรที่จะทำให้ผู้หญิง
 ดึงสติปัญญาของตัวเองมองออกไปข้างนอกดูบ้าง ^{๕๐}

โกศลัญญา ครีมา เป็นลูกสาวคนโตของครอบครัวชาตินซึ่งมีความ
 ฉลาดเฉลียว เธอมีโอกาสได้เรียนหนังสือขณะที่เพื่อนๆ ไม่มีโอกาสเรียนเพราะ
 พ่อแม่ของเพื่อนๆ มีค่านิยมว่าลูกผู้หญิงต้องแต่งงาน จึงไม่จำเป็นต้องเรียน
 หนังสือ โกศลัญญาเรียนเก่งจนจบชั้นมัธยมสูงสุดของอำเภอและเลือกเป็นครูสาว
 บ้านนอกเพราะกตัญญูต่อพ่อแม่ เธอเป็นครูด้วยความเชื่อมั่นว่าหมู่บ้านทวาบถ
 เล็กๆ ของเธอจะสามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้ทั้งทางวัตถุและจิตใจควบคู่
 กันไป นางสาวโกศลัญญา ชาติน แต่งงานกับทนายความ คีน ครีมาด้วยเหตุผล
 ของผู้หญิงที่มีความรู้มีการศึกษาจะเลือกสามีเพราะคีน ครีมาเป็นผู้ชายที่รักเธอ
 เพราะเธอมีมันสมองมากกว่ามีความสุข

ชีวิตครอบครัวส่วนตัวของโกศลัญญามีความสุข เธอมีสามีและลูกชายที่ดี
 เป็น "เมีย" ที่ดีซึ่งใช้ชีวิตอยู่แต่ในครัว เธอเป็นเพียงแม่บ้านทว่าๆไป เธอ
 วุ่นวายกับเรื่องงานบ้าน เรื่องลูกและสามี เธอไม่เคยสนใจการเมืองเพราะ
 เธอคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย ทุกครั้งที่สามีและลูกชายถกเถียงกัน
 ด้วยเรื่องสถานการณ์บ้านเมือง เธอทำหน้าที่เป็นเพียงผู้รับฟังที่ดี

โกศลัญญาหัวใจแหลกสลายกลายเป็นสตรีแม่มาฆผู้สูญเสียสามีและลูกชาย
 อันเป็นที่รักยิ่งไปในเวลาไล่เลี่ยกัน เธอจึงสืบทอดเจตนารมณ์ของสามีแม่ว่า

^{๕๐} บัวแพน นันทพิสัย, "ทมิฬอันดีจุดไฟในหัวใจผู้หญิงจนลุกโชน,"
สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 39 ฉบับที่ 14, หน้า 42-43.

จะไม่เคยชอบการเมือง โกลัญญ์เปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเองจากความกดดันดังกล่าว เธอสลัดคราบแม่บ้านทิ้งและปฏิญาณกับตนเองอย่างหนักแน่นว่า "คราบของชายแก่เหนียวล้าต่อชีวิตจะถูกสลัดทิ้ง มาดของมาดามนายกรัฐมนตรีจะปรากฏ"^๑ เธอเปลี่ยนสถานภาพจากสุภาพสตรีน่าสงสารสตรีแม่ม่ายวัยแก่บ้านนอก อ่อนโยน ซื่อาย ค่อนข้างเก็บตัว ไปสู่การเป็นนักการเมืองสตรีอย่างเต็มตัวและเต็มใจในฐานะนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของไทย

ในตอนเปิดเรื่องคือวันที่มาดามมาดามโกลัญญ์ ครีมา ได้ทำพิธีสาบานตนเข้ารับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนที่ 13 แห่งไทย ท่ามกลางการถูกจับตามองจากสื่อมวลชนว่า รัฐบาลผสมที่มีนายกเป็นสตรีจะอยู่ครบเทอมหรือไม่ เธอถูกปรามาส ยึดด้วยปาก ถากด้วยนัยน์ตาจากผู้ชายคณะรัฐมนตรีร่วมรัฐบาล เธอถูกสรุปความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเพศนี้ว่า สตรีที่กำลังถึงวัยหมดประจำเดือนหรือ 'เมนโนพอส' จะกลายเป็นคนอารมณ์เสียได้ง่าย ซึ่งจุดหงิด และส่งผลทำให้การทำงานขาดประสิทธิภาพ มาดามนายกรัฐมนตรีหญิงต้องพิสูจน์ให้บรรดาคณะรัฐมนตรีเพศชายเห็นว่า เธอเป็นนายกรัฐมนตรีหญิงมีความสามารถ

นายกหญิงอย่างมาดามโกลัญญ์ ครีมา ผงาดขึ้นต่อสื่ออย่างทรหด ดังที่เธอกล่าวยืนยันกับอารินว่า เธอยอมพิสูจน์ความสามารถของเธอด้วยชีวิต เธอประกาศการต่อสู้เพื่อความสามารถของความเป็นเพศหญิงในการทำงานเป็นผู้บริหารระดับสูงว่า

ชาวไทยผู้มีเกียรติทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอขานต้นด้วยประโยคนี้ เพราะ เรา หมายถึงข้าพเจ้านับถือผู้มีเกียรติเสมอกันหมดด้วย มิเช่นนั้นข้าพเจ้าจะต้องบอกว่า ท่านสุภาพสตรีและท่านสุภาพบุรุษ ขอให้ท่านทั้งหลายพิจารณาด้วยใจเป็นธรรม โลกหรือแม้แต่ในไทยของเราได้ยุ่งเหยิงมานานแล้วด้วยมือผู้ชาย. . .

^๑ ทมยันตี, นายกหญิง (พิมพ์ครั้งแรก ใน ขวัญเรือน 23 ฉบับที่ 468 ธันวาคม 2534) อ้างถึงใน ปีที่ 24 ฉบับที่ 413 (มิถุนายน 2535) ตอนที่ 3: 117.

การสะสางมักสำเร็จด้วยฝีมือผู้หญิงเสมอ ผู้ชายชอบพูดว่าเขาดูแลเรื่องใหญ่ๆได้ เช่น การผูกปมเนคไท แต่เขาก็ตะโกนให้ผู้หญิงหาผ้าเช็ดหน้ากับถุงเท้าให้ และบางทีเมื่อกลับถึงบ้าน เขาก็แก้ปมเนคไทที่เขาผูกเองไม่ออกก็มี น่าเศร้ามากที่ ผู้ชายผูกปมไว้มากมาย ผู้หญิงจึงต้องสะสาง ^{๘๒}

โกลัญญ์พิสูจน์ความสามารถในการเป็นนักการเมืองสตรีผู้บริหารประเทศในระดับสูง เธอได้รู้ได้เห็นความไม่ซื่อตรงในการทำงานของรัฐมนตรีคลังซึ่งเกี่ยวพันไปถึงเจ้าพ่อโมก้า ลี ผู้มีอิทธิพลทำตัวเป็นมาเฟียที่มีอำนาจทางการเมืองจนทำให้เกิดกรณีพันธบัตรไร้ค่าถูกนำมาใช้ เธอใช้สติไตร่ตรองสืบหาหลักฐานและ "สาวไส้" แฉเบื้องหลังเปิดโปงบัญชีรายชื่อผู้โกงกินภาษีราษฎรอย่างไม่กลัวเกรงอำนาจอิทธิพลใดๆ เพราะเธอยึดหลักการการทำงานที่ต้องยืนอยู่ข้างประชาชนและความถูกต้อง

ทมยันตีเสนอภาพของตัวละครสตรีอย่างเช่น อารีนหรืออารีนา เลขาธิการส่วนตัวของนายทมิฬโกลัญญ์ที่ต่างวัยกัน แต่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเข้าอกเข้าใจ

ทมยันตีเสนอทัศนคติการเมืองผ่านสายตาของเพศหญิงว่าการเมืองควรเป็นเรื่องที่สตรีต้องให้ความสำคัญ มีจิตสำนึก

ครึ่งหนึ่งของประเทศเป็นผู้หญิง เพราะผู้ชายเขาอยากให้เรายุ่งแต่การบ้าน รู้ไหม. . .บ้านคือตัวจักรเมืองเล็กๆ ถ้าบ้านดีเมืองถึงจะดี ผู้ชายเขาอยากให้เราจัดการเรื่องเล็กๆ เขาคิดว่าพวกเขาเท่านั้นจะจัดการเรื่องใหญ่ๆได้ ตำแหน่งที่น่าจะให้ผู้หญิงเป็นมากที่สุดคือรัฐมนตรีคลัง ^{๘๓}

^{๘๒} เรื่องเดียวกัน, ปีที่ 23 ฉบับที่ 482 ตอนที่ 1:141.

^{๘๓} เรื่องเดียวกัน, ปีที่ 25 ฉบับที่ 510 ตอนที่ 22: 220-221.

มาตามโกศลัญญ์มีโอกาสทำงานในฐานะนายกหญิงคนแรกเพียงหกเดือน เพราะเธอถูกลอบสังหารชีวิตจนเสียชีวิตจากการกระทำของผู้ชายที่มีอิทธิพล มาตามโกศลัญญ์ ครีมากลับสู่บ้านที่ทวาทด้วยความสงบสุข เธอสร้างตำนานประวัติศาสตร์ของไท่วกด้วยการมีนายกหญิงเพื่อบอกกับผู้อ่านว่า "กวาดตาแลเถิด...มือผู้หญิงสร้างโลก ทะนุบำรุงรักษาโลก มือใครทำลายโลก มือผู้หญิงก็บำรุงรักษามา"^{๘๔}

เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายที่ทยอยตีพิมพ์ออกมา เป็นหนึ่งในเรื่องชุด (Series) ของนวนิยายที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เรื่องแรกคือ สตรีหมายเลขหนึ่ง ถัดมาคือเรื่อง ประกาศิตเงินตรา และเรื่องสุดท้ายคือ นายกหญิง ทยอยตีพิมพ์ในฐานะนักเขียนสตรีที่เคยมีบทบาทและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการเมืองเพื่อปลุกจิตสำนึกเรื่องการเมือง ทยอยตีพิมพ์ได้กล่าวถึงบทจบของนวนิยายเรื่อง นายกหญิง ไว้ว่า

. . . เรื่อง นายกหญิง อย่างน้อยก็สื่อความรู้สึกของคนเขียนซึ่งมาดหมายในลิตธิสตรีเสียเหลือเกินว่า วันหนึ่งประเทศไทยจะมีนายกหญิง แล้วดิฉันก็เชื่อว่า อีกตำแหน่งของรัฐมนตรีซึ่งคนไทยที่เป็นผู้หญิงจะสามารถทำได้ดีที่สุด ก็คือ รัฐมนตรีคลัง นี่คือนี่ที่ดิฉันมาดหมายไว้ว่า ในวันข้างหน้า ผู้หญิงเป็นรัฐมนตรีคลัง หรือเป็นนายกหญิงได้^{๘๕}

สตรีกับลิตธิทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์แนวเรื่องวรรณกรรมสตรีของทยอยตีพิมพ์ สะท้อนให้เห็นทัศนคติการเรียกร้องลิตธิสตรีในการทำงานเป็นนักบริหารในระดับสูงได้

^{๘๔} เรื่องเดียวกัน, ปีที่ 25 ฉบับที่ 529 (บทอวสาน): 85.

^{๘๕} ทยอยตีพิมพ์, "บทจบนายกหญิง," ขวัญเรือน 26 ฉบับที่ 530 (ธันวาคม 2536): 268-269.

2.2.2 สตรีกับผลกระทบจากการเมือง

วรรณกรรมที่มีแนวเรื่องสะท้อนภาพปัญหาชีวิตของสตรีซึ่งถูกผลกระทบจากเหตุการณ์การเมืองทำให้สภาพการดำเนินชีวิตส่วนตัว ความคิด และสถานภาพของสตรีเปลี่ยนไป คือเรื่อง สตรีหมายเลขหนึ่ง ซึ่งมีแก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองในสายตาของนักเขียนและการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของสตรีในฐานะสตรีหมายเลขหนึ่ง ดังทัศนะของทมยันตี กล่าวว่า

ดิฉันชอบเขียนเรื่องการเมือง พยายามจะย่อเรื่องการเมืองมาเป็นนวนิยายให้ง่ายลงมาก ให้เข้าใจ อย่างเช่น สตรีหมายเลขหนึ่ง ดิฉันพยายามจะบอกใครๆ ว่า อำนาจมาจากที่มันไปและอำนาจไปจากที่มันมา ^{๘๘}

นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนทัศนคติของทมยันตีเกี่ยวกับการเมืองที่มีความหมายว่า คือ "ศาสตร์" คืออำนาจ สะท้อนภาพชีวิตของเรวัตต์ ในฐานะสตรีหมายเลขหนึ่งที่มีผลกระทบมาจากสถานการณ์ความวุ่นวายในกราเซีย การแก่งแย่งอำนาจความเป็นใหญ่ของบุรุษทำให้ชีวิตของเรวัตต์เปลี่ยนไปด้วย

ทมยันตีเปิดเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้ด้วยการนำตอนจบของเรื่องมาเป็นตอนเริ่มเรื่องว่า เรวัตต์คืออดีตสตรีหมายเลขหนึ่งแห่งกราเซีย เรวัตต์ในขณะปัจจุบัน คือภริยาม่ายของอดีตประธานาธิบดีอัสรีแห่งกราเซีย เธอเดินทางออกจากกราเซียพร้อมกับลูกสองคนเพราะความไม่มั่นคง ความผันผวนทางการเมืองในกราเซีย เรวัตต์และลูกจึงต้องขอลี้ภัยทางการเมืองเข้าอยู่ในประเทศไทย

^{๘๘} เจษณี-กรรณิกา, "ผู้หญิงคนนี้มีชื่อว่า ทมยันตี," ขวัญเรือน 16 ฉบับที่ 297, หน้า 41.

ผู้เล่าเรื่องคือ "ฉันท" หรือเรวัตี เล่าเรื่องชีวิตครอบครัวของเธอ และความสัมพันธ์ส่วนตัวในเรื่องความรักของเธอกับอัสรีและวิมาร แต่ความรักของเรวัตีก็มีเรื่องของอำนาจบารมีเข้ามาเกี่ยวข้องเพราะเธอเป็นลูกสาวของนายธนาคารใหญ่แห่งกราเซีย หากเรวัตีแต่งงานกับวิมาร เธอก็จะได้เป็นสะใภ้ข้าราชการเมืองอนาคตประชาชนาธิบดี แต่เธอเลือกแต่งงานกับนายทหารธรรมดาอย่างอัสรีเพราะความรักที่มีต่อกัน เรวัตีเติบโตขึ้นในครอบครัวของนักธุรกิจ มีคนรักเป็นนายทหาร เรวัตีจึงวิเคราะห์สถานการณ์ของกราเซียได้อย่างแจ่มชัดว่า อำนาจเศรษฐกิจ การเมืองและการทหารเกี่ยวพันเป็นลูกโซ่

เรวัตีในฐานะสตรีหมายเลขหนึ่งแห่งกราเซียและฐานะความเป็นภรรยาของอัสรี เธอมีทั้งงานสังคมสงเคราะห์นอกบ้าน งานที่ทำเนียบบ้านยังจนบางครั้งเธอต้องให้ทำเนียบบ้านยังเป็นที่นอน งานที่เธอทำเป็นงานเพื่อความสุขของคนส่วนรวม ตำแหน่งสตรีหมายเลขหนึ่งยังทำให้ชีวิตของเธอและครอบครัวเป็นชีวิตที่หาความปลอดภัยไม่ได้ เธอจึงถูกลอบทำร้ายเพียงเพราะว่าเธอไม่สามารถพูดให้ประชาชนาธิบดีซึ่งเป็นสามีของเธอยอมปล่อยตัวนักโทษสาวมีครรภ์ แต่ต้องโทษด้วยคดีค้ายาเสพติดข้ามชาติ เรวัตียืนยันว่าเธอช่วยอย่างสุดความสามารถแล้วเพราะเธอเข้าใจความรู้สึกของแม่ที่มีลูกสาวติดคุก ความทุกข์ใจของเรวัตีเป็นความทุกข์ของสตรีในฐานะสตรีหมายเลขหนึ่งซึ่งไม่เคยมีเวลาเป็นตัวของตัวเอง ต้องทนหน้าขึ้นนอกตรมและไม่สามารถเลือกวิถีทางในการดำเนินชีวิตเยี่ยงสตรีสามัญชนคนธรรมดาได้ ดังที่เรวัตีมีความรู้สึก

จากวัยเยาว์จนถึงก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสตรีหมายเลขหนึ่งของประเทศ แม้จะมีเวลาถูกขยามหยั้น แม้จะมีเวลาถูกอาฆาต หากไม่เคยมีคราใดที่คนจะดูข้า หมาจะดูถูกดังเช่นปัจจุบันนี้^{๑๗}

^{๑๗} ทมยันตี, สตรีหมายเลขหนึ่ง, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: บ้างรุ้งสาส์น, 2534), 2:404-405.

เรวัตีตกอยู่ในสภาพสตรีผู้จมอยู่ในห้วงความทุกข์ระทมใจ
ชีวิตของเรวัตีกลายเป็นชีวิตของสตรีที่มีความทุกข์ใจอย่างแสนสาหัสเพราะ
ผลกระทบจากการเมือง เธอกลายเป็นสตรีหมายเลขหนึ่งทั้งที่ไม่เต็มใจ
การมีสามีเป็นผู้นำคนสำคัญทำให้ชีวิตครอบครัวของเธอพรัดพรากจากกัน
เธอและลูกต้องขอลี้ภัยทางการเมือง เรวัตีมีความระทมใจยิ่งขึ้นเมื่อ
ได้รู้ว่าว่าสามีของเธอถูกวิมาโรคนล้มอำนาจเพื่อเป็นประธานาธิบดีคนใหม่
ของกรราเซีย การเมืองหรือความไม่แน่นอนของอำนาจทำให้ชีวิตของสตรี
คนหนึ่งพลิกผัน การเมืองหรืออำนาจมีทั้งข้อดีและข้อเสียต่อเรวัตีเพราะ
สิ่งที่เรวัตีสัญเสียคือสามี แต่สิ่งที่เรวัตีได้รับคือการเป็นผู้หญิงทำงานอย่าง
ทรหดอดทน

2.2.3 สตรีกับสงครามและสันติภาพ

สันติภาพไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปัญหาสงครามยังไม่จบสิ้น การเมือง
ก่อให้เกิดการแย่งชิงอำนาจและนำไปสู่การสู้รบ ขณะที่บุรุษคิดว่าสงครามย่อม
ก่อให้เกิดความเสียหาย สตรีก็มีวิธีการคิดว่าสงครามก่อให้เกิดความสูญเสีย
ชีวิตคน เกิดปัญหาผู้อพยพเพราะไร้ที่อยู่ สงครามสร้างความสูญเสียทางจิตใจ
ดังนั้น ทิศนะของสตรีเกี่ยวกับปัญหาเรื่องสงครามในสายตาของสตรีเพศจึง
จำเป็นต้องแก้ปัญหาด้วยสันติภาพหรือความสงบสุข วรรณกรรมสตรีของทมยันตี
เรื่อง ตั้งดวงอาทิตย์ และ รอยอินทร์ สะท้อนให้ภาพสตรีกับเรื่องสงคราม
และสันติภาพ

เรื่อง ตั้งดวงอาทิตย์ เป็นวรรณกรรมสตรีเพราะทมยันตีเสนอแก่น
เรื่องเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในทางการเมือง การบริหารบ้านเมือง ทมยันตี
เสนอปัญหาสงคราม ปัญหาสิทธิสตรี ปัญหาสงครามระหว่างเพศชายและ
เพศหญิงจากมุมมองของทรรคิกากัญญาวัตินแห่งพันธรัฐซึ่งตกเป็นเชลยการเมือง
ของรังสิมันต์แห่งกาลิก เธอต้องการหยุดยั้งการสู้รบที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่าง
พันธรัฐกับกาลิก เธอพิสูจน์ให้รังสิมันต์รู้ว่า การทูตคือวิถีทางที่ดีที่สุดในเกม
การเมือง การทูตควรนำการทหาร เธอต่อต้านการเกิดสงครามเพราะเชื่อว่า
สงครามไม่ช่วยสร้างสันติสุขทางใจให้แก่ผู้ใดทั้งสิ้น จนกระทั่งเธอได้รับ
การยอมรับในสติปัญญาของเธอว่า "สถานการณ์ใช้แต่จะสร้างวีรบุรุษ หาก

บางทีสร้างวีรสตรีก็ได้" ^{๘๘} เธอยังได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าฟ้าหญิงแห่งกาลิก จากองค์เจ้าหลวงรังสิมันต์ด้วย

ทรรติกา ลูกชิ้นมีบทบาทเป็นผู้นำเหล่าสตรีแม่บ้านของกาลิกเพื่อเรียกร้องสิทธิสตรี มีการประชุมจัดตั้งคณะกรรมการพิทักษ์สิทธิสตรีซึ่งถูกต่อต้านจากผู้ชาย ทรรติกาทำให้สตรีทั้งหลายตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นเพศหญิง เธอเรียกร้องให้ผู้ชายแบ่งความรับผิดชอบในภาระงานบ้านของหญิงเพราะเธอเชื่อว่าเป็นปัญหาสงครามระหว่างเพศซึ่งเพศหญิงถูกเพศชายเอาไรต์เอาเปรียบ ทรรติกาภักฎาวดีกล่าวว่าปัญหาสงครามซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเรื่องไกลจากชีวิตความเป็นสตรีนั้น เธอไม่เห็นด้วยเพราะเธอมีสำนึกว่าเป็นปัญหาระดับชาติซึ่งผู้ชายแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยการประกาศสงครามขณะที่ผู้หญิงพยายามแก้ปัญหาด้วยการประกาศสันติภาพโดยตั้งคำถามต่อเพศชายว่า "เราได้อะไรจากสงคราม เกียรติศักดิ์แห่งพันธรัฐได้มาจากทางนี้ทางเดียวหรือประชาชนของเราต้องการอะไร เกียรติศักดิ์หรือความเป็นอยู่ที่ควรจะดีขึ้น" ^{๘๙}

ในตอนจบเรื่อง รังสิมันต์ตัดสินใจไม่ทำสงครามกับพันธรัฐ และส่งตัวทรรติกาภักฎาวดีคืนสู่พันธรัฐเพราะเชื่อในหลักการทูตของทรรติกา แคว้นทั้งสามจึงเกิดความสงบสุข รังสิมันต์รอคอยวันที่ทรรติกาจะกลับไปสู่กาลิกอีกครั้งในฐานะราชินีซึ่งจะร่วมทำงานกับองค์เจ้าหลวงรังสิมันต์ได้อย่างเคียงบ่าเคียงไหล่

นวนิยายเรื่อง รอยอินทร์ เสนอภาพสะท้อนชีวิตที่ชัดเจนของสตรีตัวละครเอกของเรื่องในแง่ สตรีกับปัญหาสังคมซึ่งไกลตัวออกไปจากปัญหาใกล้ตัว บรรยายภาพความสามารถและบทบาทของสตรีในค่ายผู้อพยพ ดังเช่นภาพตัวแทนสตรีคือ มิรา ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้อยู่เบื้องหลังที่คอยให้กำลังใจความคิดและกำลังใจแก่เจ้าหลวงรอยอินทร์แห่งเวียงสรอง มิราได้รับการยอมรับจาก

^{๘๘} ลักษณะวดี, ตั้งดวงฤทัย, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: บำรุงสาสน์, 2532), 2:333.

^{๘๙} เรื่องเดียวกัน, 2:214.

องค์เจ้าหลวงเพราะเขาคือสตรีที่มีความแข็งแกร่งทั้งกายและใจจนเธอได้รับการแต่งตั้งเป็นองค์เจ้านางหลวงซึ่งจะครองเมืองด้วยความเข้มแข็งแม้ว่าจะต้องโดดเดี่ยวเป็นม่ายในท้ายที่สุด

มิราช่วยรอยอินทร์ทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมเพราะเป็นหน้าที่ที่มิราทำด้วยความสุขมิใช่ทำด้วยความทุกข์ มิราดำเนินชีวิตประจำวันในค่ายอพยพเคียงคู่เจ้าหลวงรอยอินทร์อย่างมีค่า "บัดนี้ ภาระหนักแห่งตนกลับมีบ่าของสตรีอื่นเป็นที่รักยิ่งมาช่วยรองรับ เธอเด็ดเดี่ยวเท่าชายชาย" ⁷⁰

ความสามารถของมิราได้รับการยอมรับจากรอยอินทร์ เธอมีสิทธิ์เดินทางเข้าร่วมประชุมเจรจาเพื่อสันติภาพของเวียงสรองในฐานะตัวแทนจากองค์กรกาชาดสากล แม้ผลของเจรจาล้มเหลว สงครามในเวียงสรองยังคงดำเนินต่อไป แผ่นดินเวียงสรองยังถูกกบฏก่อกำวามหาวันยึดครอง สันติภาพไม่อาจเกิดขึ้นขณะที่สงครามยังคงดำเนินต่อไป มิรามองเห็นผลกระทบจากสงครามว่าเป็นความสูญเสียทางใจซึ่งมีอาจประเมินค่าได้ ทศนะของมิราคือทศนะของทรรศิกากัญญาดีด้วยเช่นกัน ดังเหตุผลการเกลียดสงครามของมิรา

สงคราม...เจ็บปวดเช่นนี้ เธอเกลียดสงครามเพราะได้เห็นการสูญเสียมาอย่างหนัก น้ำตาของผู้คนที่วิปโยค หัวใจพังภินท์ คนเร่ร่อนไร้ที่อยู่อาศัย แม่...ที่ต้ออกชกหัว เพราะอ้อมแขนของแม่ป้องกันลูกน้อยไม่ได้ ความสูญเสียเหล่านั้นเธอเคยร่วมขมขื่นกับ 'คนอื่น' ⁷¹

สถานการณ์สงครามและสภาพการณ์ควมยากลำบากทำให้มิรา กลายเป็นสตรีต้องรู้เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวทุกอย่างเพื่อความพร้อมในการทำงานร่วมกับผู้ชายหลายต่อหลายคน การสิ้นชีพของรอยอินทร์

⁷⁰ โรสลาเรน, รอยอินทร์, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น, 2534), หน้า 434.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 472.

ในสงครามกู้ชาติเวียงสรองทำให้มีรากลายเป็นเจ้าของหลวงที่พร้อมจะต่อสู้ เพื่อกอบกู้เวียงสรองคืนมาจากฝ่ายกบฏ แม้ว่ามิราจะเคยชิงชิงสงคราม แต่ครั้งนี้ เธอต่อสู้เพื่อความถูกต้อง เธอต่อสู้เพื่อคนรักและแผ่นดินเวียงสรอง อันเป็นที่รัก

ลักษณะวรรณกรรมสตรีของทมยันตีมีแนวเรื่อง 2 แนวเรื่อง คือ แนวเรื่องสะท้อนสถานการณ์และปัญหาเกี่ยวกับสตรีในมิติ เรื่องครอบครัวและสังคม และ แนวเรื่องสะท้อนสถานการณ์และปัญหาเกี่ยวกับสตรีในมิติ เรื่องการเมือง

แนวเรื่องในมิติ เรื่องครอบครัวและสังคม เป็นอิทธิพลที่ทมยันตีได้รับ จากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในสภาพสังคมความเป็นจริงของสภาพสังคมไทย

แนวเรื่องในมิติ เรื่องการเมือง เป็นอิทธิพลที่ทมยันตีได้รับจาก ประสบการณ์การทำงานด้านการเมือง เคยมีบทบาททางการเมืองกรณี 6 ตุลาคม 2519 เป็นนักพูดปลุกใจมวลชน เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2520 เป็นวุฒิสมาชิก ปี พ.ศ. 2522 และเป็นผู้อำนวยการองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ปี พ.ศ. 2527 แม้ว่านวนิยายเรื่อง ในฝัน และ เลือดชัตติยา จะเป็นนวนิยายที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ในชีวิตส่วนตัวของทมยันตีดังกล่าว แต่เป็น นวนิยายที่มีแนวเรื่องในมิติ เรื่องการเมืองอันเนื่องมาจากความสนใจเรื่องการเมืองของทมยันตีซึ่งมีมาอย่างต่อเนื่อง

ภาพลักษณะเด่นของตัวละครเอกสตรี

แนวคิดสตรีนิยมที่ใช้วิเคราะห์วรรณกรรมสตรี คือการวิเคราะห์ ภาพสตรีในวรรณกรรม แนวคิดสตรีนิยมนี้มุ่งเน้นความสำคัญของความเป็นเพศหญิง

ตัวละครเอกสตรีหรือตัวละครเอกฝ่ายหญิงจึงถือว่าเป็นภาพตัวแทนของสตรีเพื่อค้นหานิยามความเป็นเพศหญิง ค้นหาลักษณะอัตวิสัยของสตรี รวมทั้งเป็นการบรรยายว่า ความเป็นหญิงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การวิเคราะห์ วรรณกรรมสตรีของทมยันตีจึงเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นภาพและบทบาทของสตรี ที่ปรากฏในวรรณกรรมสตรีของทมยันตีด้วยเช่นกัน

ทวิลักษณ์ของสตรีในวรรณกรรม

ทวิลักษณ์หรือคุณลักษณะ 2 ประการของสตรี ในที่นี้หมายถึง ภาพลักษณะเด่นของตัวละครเอกสตรีในนวนิยายของทมยันตี คือมีความเป็นกุลสตรีและเป็นสตรียุคใหม่หรือสตรีแกร่ง (Strong Women) อยู่ในตัวของตัวเอง ดังคำกล่าวของทมยันตี

ผู้หญิงในนวนิยายของดิฉันจะมีลักษณะ 2 อย่างผสมผสานกัน คือมีความเป็นกุลสตรีอย่างผู้หญิงไทยแท้ๆ แต่ขณะเดียวกัน ก็เป็นผู้หญิงสมัยใหม่ที่ตระหนักถึงสิทธิสตรี เพราะเหตุนี้ นางเอกหรือผู้หญิงในนวนิยายของดิฉันจึงนอกจากจะเป็นแม่เหี้ยแม่เรือน มีความอ่อนหวาน อ่อนโยนสมกับเป็นกุลสตรีไทยแท้แล้ว แต่เวลาเดียวกัน ยามที่เธอต้องเผชิญต่อชะตากรรม เธอก็ไม่ยอมแพ้ กลับเข้มแข็งและลุกขึ้นต่อสู้และยังตระหนักถึงสิทธิสตรี โดยไม่ยอมให้ใครมาเหยียบย่ำทำลายได้⁷²

ความเป็นกุลสตรี หมายถึงความเป็นแม่ศรีเรือน แม่บ้านแม่เรือน เป็นกุลสตรีมีกิริยามารยาทอ่อนหวานเรียบร้อย ความเป็นสตรียุคใหม่ หมายถึง ความเป็นสตรีที่ตระหนักในสิทธิความเท่าเทียมระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ลักษณะทวิลักษณ์ของสตรีในวรรณกรรมสตรีของทมยันตีดังกล่าวนี้ ปรากฏในกลุ่มภาพตัวแทนของสตรี 2 ภาพ คือ ภาพตัวแทนของสตรีแกร่งสู้ชีวิต-สู้สังคม ด้วยความเข้มแข็งอดทน และกลุ่มภาพตัวแทนของสตรีแกร่งสู้เพื่อสิทธิสตรีด้วยอุดมการณ์คือสิทธิและหน้าที่

ลักษณะทวิลักษณ์ลักษณะแรกທີ່หมายถึงความเป็นกุลสตรีนั้น ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายของทมยันตีทุกเรื่องมีคุณลักษณะของความเป็นกุลสตรี

⁷² ทมยันตี, "ผู้หญิงในวรรณกรรม," มติชน (14 ตุลาคม 2530): 8.

หรือเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่สมบูรณ์แบบ ดั่งนั้น ผู้เขียนจึงขอไม่วิเคราะห์คุณลักษณะนี้ เพราะเป็นคุณสมบัติของสตรีที่สามารถเข้าใจและรับรู้รับเห็นได้ โดยไม่ยาก แต่จะวิเคราะห์ลักษณะทวิลักษณ์ของสตรีในลักษณะที่สองคือ ความเป็นสตรียุคใหม่หรือเป็นสตรีแกร่ง เพราะเป็นคุณลักษณะเด่นของตัวละครเอกสตรีในนวนิยายของทมยันตี นอกจากความเป็นสตรียุคใหม่จะเป็นลักษณะเด่นในการสร้างตัวละครเอกสตรีของทมยันตีแล้ว ความเป็นสตรียุคใหม่ยังเป็นลักษณะสำคัญของตัวละครเอกสตรีที่แสดงให้เห็นลักษณะการเป็นวรรณกรรมสตรีได้อย่างชัดเจน

2.3.1 ภาพตัวแทนของสตรีแกร่งสู้ชีวิต-สู้สังคมด้วยความเข้มแข็งอดทน

กลุ่มภาพตัวแทนของสตรีกลุ่มนี้ คือภาพของสตรีที่ต่อสู้กับปัญหาชีวิตส่วนตัวในเรื่องครอบครัว หรือต่อสู้กับปัญหาชีวิตรักส่วนตนอย่างทรหดอดทน จนถึงที่สุด ตัวละครเอกสตรีแบบนี้จึงกลายเป็นแบบฉบับของสตรีที่มีความแกร่งในมิติของครอบครัว เป็นแบบฉบับของสตรีสมัยใหม่ที่มีความเข้มแข็งอดทน ใจเด็ดเดี่ยว มีความเชื่อมั่นในตัวเองและเป็นตัวของตัวเอง ลักษณะของตัวละครเอกสตรีที่สู้ชีวิตสู้สังคมนี้เป็นการสร้างตัวละครเอกสตรีซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากแนวเรื่องสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับสตรีในมิติเรื่องครอบครัวและคำกล่าวของทมยันตีซึ่งกล่าวว่า เธอชอบสตรีที่มีความเข้มแข็งในจิตใจ ไม่อ่อนแอ สตรีต้องแสดงให้เห็นว่าความเข้มแข็งและความอดทนเป็นสิ่งที่มืออยู่ในความเป็นสตรีเทียบเท่ากับที่มีอยู่ในเพศชาย ดังที่ทมยันตีกล่าวกับผู้เขียนว่า

. . .ดิฉันไม่ชอบผู้หญิงอ่อนแอ ไม่เข้มแข็งหรือไม่อดทน ผู้หญิงต้องแสดงให้เห็นว่า เธอมีความอดทนและเข้มแข็งเท่าชาย หรือมากกว่าชาย เมื่อความอดทนนั้นเป็นเรื่องของจิตใจเพราะผู้หญิงเป็นเพศที่มีความอดทน ⁷³

⁷³ สัมภาษณ์ ทมยันตี, 26 สิงหาคม 2536.

กลุ่มภาพตัวเอกสตรีที่สู้ชีวิตด้วยความเข้มแข็งอดทนนี้ ได้แก่ รจเรข
 ใน คำของคน สุขุมาลัยและสุษาดา ใน สายใจ ทม ใน รอยมลทิน
 อังศุมาลิน ใน คู่กรรม (ภาค 1) เมทินี ใน สายรุ้ง กานดา ใน ยอดนางค์
 เอียด ใน เพลงชีวิต มินตรา ใน สิ้นสวาท นุต ใน แรงรัก จันทรกานต์
 ใน ตราบาป ปรีชญา ใน ดาวนภา ชลาธร ใน เมียน้อย ศจี ใน คุณหญิง
นอกทำเนียบ ดอกแก้ว ใน นางเอก แม่บัว ใน รอยลิขิต แม่มธุสร ใน
ล่า และเขมวรรณ ใน โซ่สังคม

ความเป็นสตรีแกร่งของรจเรข ใน คำของคน คือการพิสูจน์คุณค่า
 ของความเป็นสตรีไม่เห็นแก่เงินด้วยความอดทน รจเรขเป็นตัวแทนของสตรี
 ยุคใหม่ซึ่งนิยามของความเป็นเพศหญิงที่แท้จริงของตนเองว่าเธอมีความเป็นตัว
 ของตัวเอง เธอพยายามดำเนินชีวิตอย่างดีที่สุดเท่าที่เธอจะสามารถทำได้
 มิใช่ถูกกำหนดคุณค่าจากค่านิยมสังคมโบราณ ดังคำพูดของเธอว่า

เท่านั้นเอง... คำของผู้หญิง... เกิดมาต้องเป็นลูกที่ดี
 ของพ่อแม่ แต่งงานแล้วต้องเป็นภรรยาที่อยู่ในถ้อยคำของสามี
 แก่ตัวลง ต้องอยู่ในความดูแลของลูก มีตอนใดบ้างที่ผู้หญิง
 ได้เป็นตัวของตัวเอง ⁷⁴

สตรีถูกกำหนดค่าความเป็นหญิงจากพ่อแม่ สามีและลูก มีชีวิตเพื่อ
 ทุกคนในครอบครัวขณะที่เธอกำลังสูญเสียเวลาที่จะเป็นตัวของตัวเองลงไปทุกขณะ
 แต่ผู้ชายกลายเป็นผู้มีอิสระมีเสรีภาพอันไร้ขอบเขตข้อจำกัดในความประพฤติ
 สภาพความเหลื่อมล้ำทางเพศนี้ทำให้รจเรขยืนยันกับตนเองว่าแม้เธอจะเกิดมา
 เป็นหญิง ไม่ได้เกิดมาเป็นชาย แต่เธอคือผู้หญิงคนหนึ่งที่ได้พยายามดำเนินชีวิต
 ไปในทางที่ดีที่เธอเห็นว่าเหมาะสม

⁷⁴ โรสลาราเรน, คำของคน, 1:120.

ความเป็นสตรียุคใหม่ในตัวของสุชุมาลัยและสุชาดา ใน สายใจ คือการพิสูจน์คุณค่าความเป็นสตรีที่ดี ไม่เห็นแก่เงินมากกว่าเกียรติ สุชุมาลัยเป็นภาพตัวแทนของภรรยาดีแบบใหม่ซึ่งต้องการสร้างฐานะครอบครัวด้วยการช่วยกันเก็บหอมรอมริบทั้งจากสามีและตัวเธอเอง เธอปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสภาวะการเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดีเท่าที่จะทำได้แม้จะไม่เก่งเท่ากับสุชาดาซึ่งมีความเป็นแม่ศรีเรือนครบถ้วน สุชาดามีคุณสมบัติซึ่งศีกดิ์สิทธิ์ยอมรับว่าเป็นสตรีที่มีความเข้มแข็งและมีความแกร่งในการอดทนรับภาระทางครอบครัว สุชาดาเป็นภาพตัวแทนของสตรีที่มีความเชื่อมั่นในตนเองเพราะเธอไม่แต่งงานกับผู้ชายซึ่งเธอไปติดอยู่ในป่าด้วยกันตามลำพังทั้งคืน เธอใช้ความอดทนทำงานเพื่อปลดหนี้ของพ่อแม่และอดกลั้นต่อปัญหาความรักของตนเอง เธอพิสูจน์ให้ผู้ชายทุกคนเห็นว่า ค่าความเป็นสตรีที่ดีของเธอ คือไม่เห็นแก่เงิน "พี่จะไม่ยอมให้ 'ใคร' เขาคิดว่า เพราะเรากำลังจนตรอกหรือเพราะเรากำลังเดือดร้อนจึงต้องหันไปพิกพิงเขา พี่จะต้องพิสูจน์ให้ 'ใคร' เห็นว่า คนอย่างพี่ถึงจะตายก็ไม่ยอมแลกค่ากับเงิน!" ⁷⁵

กุลสตรีที่มีชีวิตประจำวันกับการคร่ำงานบ้านซึ่งดูราวกับว่าจะช่วยเหลือตนเองไม่ได้อย่างสุชาดานี้ ลุกขึ้นเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นผู้หญิงทำงานเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว เธอเลือกการใช้ชีวิตตามความต้องการของตนเอง เธอเป็นภาพตัวแทนของสตรีแบบใหม่ที่มีความคิดที่จะช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่หวังพึ่งพาความช่วยเหลือจากผู้ชายคนใด "ถ้าดิฉันจะทำอะไร ก็ขอให้ได้ด้วยลำแข้งของตัวเอง ไม่ต้องให้ใครมาหนุนหลัง" ⁷⁶

ตัวละครเอกสตรีของเรื่องที่เป็นโสเภณีกลายเป็นตัวละครเอกสตรีแบบใหม่ในวรรณกรรมสตรีซึ่งได้รับความเห็นใจและไม่ถูกเหยียดหยาม แม้ว่าร่างกายของโสเภณีอย่างทมจะไม่บริสุทธิ์ ไม่เหลือพรหมจรรย์อีกต่อไป แต่จิตใจของทมเป็นสิ่งมีค่าเพราะมีคุณงามความดี คุณลักษณะเด่นของทม ใน รอยมลทิน

⁷⁵ ลักษณะชาติ, สายใจ, 2:140.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, 2:230.

คือ เป็นสตรีแกร่งสู้ชีวิตในสภาพความเป็นโสเภณีเพื่อคุณค่าของสตรี ความเป็นสตรีแกร่งในตัวของท่านคือไม่ยอมท้อถอยต่อโชคชะตาชีวิต ทมมีกำลังใจดิ้นรนต่อสู้เพื่อชีวิตที่ดีขึ้นของตนเอง

ถูกแล้ว ฉันยังมีชีวิตอยู่ ฉันยังจะต้องดิ้นรนอีกหลายอย่างเพื่อจุดหมายปลายทางแห่งชีวิตที่ฉันตั้งไว้ ฉันยังมีงานอีกมากเหลือเกิน ตราบใดที่ฉันยังไม่ตายฉันจะไม่ยอมแพ้แก่สิ่งใดเป็นอันขาด ชีวิตยังไม่สิ้นต้องดิ้นไป ⁷⁷

แม้ทมจะเป็นโสเภณี แต่เธอก็ไม่เคยโทษโชคชะตาว่าทำให้เธอเป็นโสเภณี แต่ทมมีจิตใจดีงาม มีความดีต่อคนรอบข้างทั้งหญิงและชาย จนเป็นที่ยอมรับและเธอเป็นภาพตัวแทนของสตรีแกร่งสู้ชีวิตความเป็นโสเภณี

อังศุมาลิน ใน คู่กรรม (ภาค 1) เติบโตมาพร้อมกับความคับแค้น เพราะพ่อทิ้งเธอและแม่อร์ไปมีครอบครัวใหม่ อังศุมาลินจึงกลายเป็นสตรีที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองและไม่ยอมให้ใครดูถูกเหยียดหยามได้ เธอมีความมุ่งมั่นตั้งใจเรียนให้ได้ดี ปัญหาชีวิตรักเสวร้ายรันทดใจของอังศุมาลินเพราะอังศุมาลินไม่สามารถยอมรับสามีที่ป่วนได้อย่างสนิทใจจนกลายเป็นความจงเกลียดจงชัง ความเจ็บปวดนี้ทำให้อังศุมาลินกลายเป็นสตรีที่มีความเข้มแข็งทางใจ เป็นสตรีมีทฐิ ใจแข็งปกปิดความรู้สึกที่แท้จริงในใจของตนเอง

อังศุมาลินก็เป็นสตรีแกร่งซึ่งกล้าหาญต่อสู้เพื่อความถูกต้อง ต่อสู้เพื่อคุณค่าของความเป็นเพศหญิงที่มีสติปัญญา รู้จักความเป็นตัวของตัวเอง เธอปกป้องศักดิ์ศรีของชาติและหญิงในเกียรติความเป็นคนไทย "ขอบคุณ แต่ดิฉันรู้ตัวเองดีว่า ต้องการอะไรในชีวิตแน่ มนุษย์เรา ถ้าปราศจากเกียรติศักดิ์เสียอย่างเดียว ถึงอยู่ไปก็ไม่มีประโยชน์" ⁷⁸

⁷⁷ ทมยันตี, รอยมลทิน, 1:480.

⁷⁸ ทมยันตี, คู่กรรม (ภาค 1), 2:121.

สงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งพรากชีวิตของโกโบริไปจากอังศุมาลิน ในขณะที่เธอและโกโบริกำลังจะมีความสุขในชีวิตคู่พร้อมกับลูกในครรภ์ แม้ว่าอังศุมาลินจะโศกเศร้ารันทดใจต่อความตายของสามี แต่อังศุมาลินจะสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ด้วยตนเองเพื่อลูก

ความแกร่งเข้มแข็งของเมทินี คือความอดทนทำงานหนักเพื่อค้ำจุนเศรษฐกิจของครอบครัว หาเลี้ยงน้องและแม่ เมทินีเป็นผู้หญิงทำงาน มีภาระความรับผิดชอบเรื่องหนี้สินของแม่ ความแกร่งของเมทินีสร้างขึ้นจากการต้องแบกรับภาระครอบครัวเพียงคนเดียวและความผิดหวังในความรัก เธออดทนสู้ชีวิตด้วยตัวของตัวเองจนภาคย์เห็นใจ และเข้าใจเมทินีได้ว่าเป็นสตรีที่อดทนต่อปัญหาทุกอย่างในชีวิตของเธออย่างเข้มแข็งและไม่เคยปริปากบ่นดังคำพูดของภาคย์ กล่าวว่

จริง ผู้หญิงคนนี้อดทนตลอดมา อดทนต่อความผิดหวัง อดทนต่อความเป็นไปในชีวิตและอดทนต่อความขมขื่นที่ทุกคนดูจะสูมไว้ให้ โดยมีได้ค้ำนึ่งว่า คนตัวเล็กแต่ใจแข็งคนนี้จะแบกภาระไว้เพียงใด ⁷⁰

ความเป็นสตรีแกร่งของเมทินี ใน สายรุ้ง คือเธอเชื่อมั่นว่าจะสู้ชีวิตด้วยสมองกับสองมือของตนเองโดยไม่หวังพึ่งผู้ชาย แม้ว่าทรงยศจะพยายามยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือเธอ แต่เธอปฏิเสธความช่วยเหลือจากทรงยศเพราะเธอต้องการพึ่งตนเอง

. . .ปล่อยให้ดิฉันก้าวขึ้นไปเองเถิดคะ มันอาจจะช้า อาจจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จ อาจจะกลิ้งตกลงมา แต่นั่นมันหมายความว่า ดิฉันลิขิตชีวิตของดิฉันเองด้วยน้ำมือ

⁷⁰ ทมยันตี, สายรุ้ง, 2:542.

ของตัวเองได้แค่ไหน ก็ควรพอใจแค่นั้น ^{๘๐}

ความเข้มแข็งอดทนและสู้ชีวิตของเอียด ใน เพลงชีวิต เริ่มต้นตั้งแต่เธอเป็นลูกที่ถูกพ่อแม่แท้จริงทิ้งให้กลายเป็นเด็กในสถานสงเคราะห์ แม้เอียด จะได้รับการรับตัวมาเป็นลูกของสามีภรรยาซึ่งไม่มีบุตรแล้วก็ตาม แต่เอียดต้องอดทนใช้ชีวิตเยี่ยงเด็กอาศัยในบ้าน เสียสละทุกอย่างให้กับน้องหนู เอียดพบและแต่งงานกับผู้ชายซึ่งเอารัดเอาเปรี๊ยะเอียดเรื่องรายได้ เงินทุกบาททุกสตางค์ ถูกสามีรูดไถไปเป็นเงินหาความสุขส่วนตัวโดยอ้างว่าสามีกับภรรยาคือคนๆ เดียวกัน ชีวิตสมรสของเอียดล้มเหลวเพราะสามีปฏิบัติต่อเธอเหมือนเธอเป็นโรงกษาปณ์ เธออดทนใช้ชีวิตคู่กับสามีเลวจนพบว่าสามีมีเมียข้อย เอียด จึงกล้าเป็นฝ่ายขอหย่าด้วยความพึงพอใจ ความแกร่งความเข้มแข็งในจิตใจของเอียดเกิดจากปัญหาในชีวิตคู่ของเธอ เอียดสามารถตัดใจหย่าขาดจากสามี สบายใจได้และสามารถเลี้ยงลูกได้ด้วยตัวของเธอโดยไม่พึ่งพาความช่วยเหลือจากสามี เอียดจึงเป็นสตรีแกร่ง

. . . 'ใคร' ที่เคยผ่านมา มักจะเห็นฉันมีค่าเป็นเพียง
ขุมทองที่ขุดไม่รู้จักหมด ไม่มีใครสักคนเห็นฉันเป็นเพียงผู้หญิง
คนหนึ่ง ผู้หญิงที่มีความว่าเหว่ ขมขื่นและต่อสู้เพื่อดำรงชีวิต
ให้ดีที่สุด . . . เรื่องนี้ของฉันไม่ได้เป็นบทเรียนสำหรับใคร
แต่จะเป็นเพียงเครื่องบอกให้ลูกของฉันรู้ว่า แม่แก่เป็นคน
อย่างไร ^{๘๑}

ภาพตัวแทนภรรยาอย่างเช่น มินตรา ใน สิ้นสวาท เป็นภาพภรรยา
แกร่งซึ่งเป็นแบบฉบับของการสร้างตัวละครเอกสตรีในประเภทสู้ชีวิต-สู้สังคม
ดังคำกล่าวของทมยันตี

^{๘๐} เรื่องเดียวกัน, 1:295.

^{๘๑} ทมยันตี, เพลงชีวิต, 2:382-383.

ผู้หญิงธรรมดาๆ คนหนึ่ง เป็นผู้หญิงแบบที่ดิฉันอยากให้เป็น เหมือนตัวละครผู้หญิงในอีกหลายๆ เรื่อง คือ ต้องใจเด็ด ต้องเข้มแข็ง อดทน ดิฉันไม่ชอบผู้หญิงเหยาะแหยะ ผู้หญิงที่เป็นผู้หญิงจนเกินไป มินตรารักเพชร แต่ไม่จำเป็นว่าจะต้องรักโดยไม่ตัด ดิฉันชอบผู้หญิงใจถึง ใจถึง ^{๘๒}

มินตราเป็นภรรยาแกร่ง ใจเด็ดเด็ดขยี้ที่ลุกขึ้นตัดขาดความสัมพันธ์ฉันสามีภรรยาจากสามีหนุ่มเจ้าสำราญและเจ้าชู้ มินตราเป็นสตรีแกร่งทั้งกายและใจ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ทั้งภาระในบ้านและภาระนอกบ้าน ซึ่งเพชรยอมรับกับมินตราเองว่า "ผู้หญิงอย่างคุณยืนหยัดได้ด้วยขาของตนเอง" ^{๘๓} "คุณเป็นอย่างนั้นมาตลอดชีวิต... ไม่คอยใคร ไม่คอยโชคชะตา ไม่คอยเวลา คุณก้าวหน้าอยู่เสมอ มินตรา" ^{๘๔} มินตราช่วยเหลือตนเองและเป็นที่พึ่งของตัวเอง แม้ว่ามินตราจะเป็นเด็กกำพร้าแต่มินตราไม่เคยย่อท้อต่อชีวิต เธอเป็นผู้หญิงทำงานคล่องตัว เชื้อมั่นในตนเอง เด็ดเด็ดขยี้เข้มแข็ง เธอเป็นภรรยาประเภทที่เก็บซ่อนอารมณ์ความรู้สึกเจ็บปวดไว้ภายใน เธอไม่เคยปรึกษาใครให้ใครรู้ว่าเธอป่วยเป็นโรคร้ายและรอวันตาย เธอเป็นผู้หญิงที่มีพลังอำนาจเงียบ เธอสามารถใช้ความอดทนร่วมกับเพชรได้ถึงที่สุด จนสิ้นสวาทไม่หลงเหลือความอาลัยอาวรณ์ต่อสามีอีกต่อไปเมื่อพบว่าสามีมีเมียช้อย มินตราลุกขึ้นประกาศหย่า ขอทำนิติกรรมให้กับลูก

จันทรวงศ์ ใน ตราบาย เป็นภรรยาที่มีความเข้มแข็งทางใจ ในแง่ที่เธอลุกขึ้นขอหย่าสามีที่แกว้ยกว่าเธอ จันทรวงศ์ขอสามีหย่าเพราะเธอรู้ความจริงว่า สามีนอกใจเธอไปมีเด็กสาวแรกเริ่มเป็นเมียช้อย

^{๘๒} สัมภาษณ์ ทมยันตี, 26 สิงหาคม 2536.

^{๘๓} โรสลาเรน, สิ้นสวาท, หน้า 129.

^{๘๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า 129.

อย่างออกหน้าออกตา สามมีเจ้าชู้อย่างคุณบันลือนี้ยังพาผู้หญิงอื่นเข้ามาทำลาย
 ดุลยคติศักดิ์ศรีความเป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายของจันทร์กานต์ถึงที่บ้าน
 จันทร์กานต์จึงขอหย่า แต่มีใช้ด้วยเหตุผลว่าเธอพบและรักกับอลิต ผู้ชายที่ดีแต่มี
 ครอบครัวยแล้ว กระนั้น อลิตกลับเป็นผู้ชายที่เข้าอกเข้าใจสภาพความขมขื่นใจ
 ของเมียหลวงอย่างเธอ จันทร์กานต์เป็นสตรีแกร่งมีความเข้มแข็งทางใจ
 ในการดำเนินชีวิตคู่ร่วมกับบันลือจนตัดสินใจแน่วแน่ว่า เธอไม่สามารถทนยอมรับ
 พฤติกรรมเจ้าชู้ของสามมีได้ จันทร์กานต์จึงขอหย่าขาดโดยไม่เรียกร้องหรือ
 ต้องการสิ่งใดนอกจากความเป็นตัวของตัวเอง ความเป็นอิสระ "หนูจะหย่า
 จะได้เป็นตัวของตัวเองเสียที" ^{๘๕} จันทร์กานต์ซึ่งเคยเป็นเด็กช่างฝัน
 เป็นภรรยาซึ่งสามมีคิดว่าเธอเป็นตุ๊กตาประดับบ้านกลายเป็นสตรีแกร่งและมั่นใจ
 ตนเองมากขึ้นในสภาพแม่เฒ่าซึ่งเคยหย่าสามมีและเคยถูกคนรอบข้างนิทาว่าร้าย
 ว่าเธอเป็นเมียข้อยของอลิต ความตายของอลิตทำให้จันทร์กานต์โศกเศร้า
 สะเทือนใจเพราะเธอไม่มีโอกาสบอกเรื่องลูกในท้อง แต่กระนั้น ความทุกข์
 ทรมานในใจของจันทร์กานต์ก็ได้รับการปลอบประโลมใจว่า จันทร์กานต์
 จะสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างเข้มแข็งเพื่อลูกและตระหนักว่าชีวิตที่อยู่ในร่างกาย
 ของเธอ เป็นชีวิตใหม่ซึ่งสามารถแทนที่ชีวิตของคนที่คุณรักได้ จันทร์กานต์
 กลายเป็นสตรีที่มีความเข้มแข็งในใจ ดังคำเตือนสติของเธอเองว่า
 "ต้องช่วยตนเอง เราไม่มีใครอีกแล้ว... เราต้องช่วยตัวเอง.... หญิงสาวอย่า
 ประโยคเหล่านั้นสอนตน... อดทน.. เราตัวคนเดียว ต้องอดทน" ^{๘๖}

ภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายอย่างเช่น ปรีชญา ใน ดาวนภา
 ก็ไม่สามารถทนต่อความเจ้าชู้หรือความนอกใจของสามมีได้เช่นกัน ทั้งที่เธอ
 เป็นภรรยาที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อสามมี เป็นภรรยาดีที่ไม่เคยทำหน้าที่ขาดตก
 บกพร่อง ปรีชญาลุกขึ้นขอหย่าขาดจากตฤณด้วยความรู้สึกสงบสุขทางใจ เธอ
 เริ่มต้นชีวิตใหม่กับสภาพความเป็นแม่เฒ่าลูกติด มีชีวิตเป็นผู้หญิงทำงานซึ่ง
 ปลดปล่อยตนเองจากสภาพ "แม่ศรีเรือน" ไปสู่ "ผู้หญิงทำงาน" อย่างเต็มตัว

^{๘๕} ทมยันตี, ตราบาป, หน้า 216.

^{๘๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า 454.

ปรัชญาจึงเป็นแบบฉบับของสตรียุคใหม่ที่มีความมั่นใจในตนเองและกล้าตัดสินใจหย่าสามีได้โดยไม่อาลัยอาวรณ์ ทั้งนี้เพราะปรัชญาคำนึงถึงความสุขของตนเองมากกว่าที่จะอยู่ทนทุกข์ทรมานใจ ทั้งๆ ที่เธอเคยยกย่องเทิดทูนสามีของเธอมาโดยตลอด

ปรัชญา เป็นภาพตัวแทนสตรีแบบใหม่ที่แสดงความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ยอมทนต่อสภาพการเป็นภรรยาที่ต้องเชื่อฟังคำบัญชาจากสามีเหมือนสมัยเริ่มต้นชีวิตคู่ แต่เมื่อเธอหย่าขาดแล้ว เธอรู้ค่าค่าว่าอิสระภาพและสามารถพูดกับตนเองได้ภายหลังการตัดสินใจหย่าแล้วว่า "นี่มันยุค นิวปรัชญาแล้วนะ! เรื่องอะไรเธอจะหนีผู้ชายคนนั้น ตัดบัวต้องไม่ให้เหลือใย แม่บอกแล้วมิใช่หรือว่า มะเร็งเริ่มจากเซลล์ร้ายเซลล์เดียว!" ^{๘๗}

นุติ ใน แรงรัก สตรีที่เปรียบพร้อมคุณสมบัติของกุลสตรีและความ เป็นภรรยาที่ดีตามแบบฉบับ แต่กลับพบกับความทุกข์ใจจากสามีซึ่งไม่เคยเห็นค่าความดีของเธอ ทั้งๆ ที่ทั้งคู่ต่างก็มีสภาพเหมือนนกต่างป่าที่ถูกจับมาขังในกรงเดียวกันเพื่อใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน จนกระทั่งเธอถูกสามีขอยหย่าเพื่อไปแต่งงานกับคนรักเก่า ทั้งความเป็นม่ายลูกติดไว้ให้กับเธอ นุติต้องรับสภาพแม่ม่ายด้วยความขมขื่นโดยไม่ปริปาก ไม่ยอมอ้างเอาลูกที่อยู่ในครรภ์เป็นเครื่องต่อรองกับสามี ไม่เรียกร้องสิ่งอื่นใด เธอเป็นภาพของสตรีแบบใหม่ซึ่งเปลี่ยนตัวเองจากสตรีหัวอ่อนที่เคยเป็น "แม่เหี้ยแม่เรื้อน" ไปสู่ความเป็นสตรียุคใหม่ในฐานะ "ผู้หญิงทำงาน" ที่สามารถหาเลี้ยงตนเองและลูกได้โดยไม่หวังพึ่งพาใคร เธอไม่ใจอ่อนต่อการกลับมาขอคืนดีของอดีตสามีอย่างง่ายๆ แต่ทำสงครามจิตวิทยากับสามีจนสามีรู้ค่าในความดีงามของเธอ แม่ม่ายอย่างนุติไม่ยอมแต่งงานใหม่เพราะความรักลูก แต่ตัดสินใจเริ่มต้นชีวิตคู่ใหม่อีกครั้งกับอดีตสามีเพราะความรักลูกอีกด้วยเช่นกัน

ภาพของนุติที่ปรากฏในนวนิยายเป็นภาพตัวแทนความเป็นกุลสตรีตามแบบฉบับ ได้รับความชื่นชมจากสามี สามียอมรับความเป็นสตรีที่มีความแกร่ง

^{๘๗} ทมยันตี, ดาวนภา, หน้า 523.

ในใจของนุดีว่า นุดีเป็นสตรีที่เก็บซ่อนความรู้สึกทุกอย่างไว้ในใจได้อย่างดีเยี่ยม เธอเป็นตุ๊กตาหินที่ไม่เคยมีสิ่งใดทำให้หวั่นไหว ไม่คร่ำครวญร้องไห้เมื่อถูกขอร่ำ "เป็นคู่คิด คู่ปรึกษา เนื้อแท้ของผู้หญิงคนนั้นเห็นจะไม่ใช่คนอ่อนแอตั้งเช่นรูปร่างเป็นมันคง" ^{๘๘} นุดีเป็นหญิงใจแข็งเพราะเธอผิดหวังในตัวสามี เธอกล้าปฏิเสธสามีในฐานะเป็นพ่อของลูก

ผู้หญิงคนนี้ใจหินจริงๆ ระหว่างความละเอียด ในฐานะเป็นผู้ให้กำเนิด ลูกไม่มีพ่อซึ่งผู้หญิงทั้งโลกยอมทนไม่ได้ในวาระเช่นนั้นย่อมจะต้อง อุปโลกน์ใครขึ้นมาสักคนหนึ่งพอให้พ้นๆ ตัว นอกจากใจหิน ผู้หญิงคนนี้ยังฉลาดนัก" ^{๘๙}

ชลา ใน เมียน้อย เป็นแบบฉบับของสตรีแกร่ง ชลาต่อสู้คัดค้านต่อสถานภาพการเป็นเมียน้อยด้วยสติวิคิด แม้ว่าเธอจะเข้าใจสภาพของตนเองว่าเป็นผู้หญิงไม่มีค่าเหมือนวัตถุซึ่งจะเปลี่ยนเจ้าของได้ตามความพึงพอใจ แต่เมียน้อยอย่างชลาซาก็มีความเข้มแข็งในจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตาชีวิต มีสติปัญญาหาความรู้ใส่ตัว มีสมองคิดสู้ชีวิตให้ดีที่สุด แม้ว่าจะต้องทนทุกข์ต่อสภาพเมียน้อยเป็นสิบกว่าปี ชลามิ่วิคิดในการดำเนินชีวิตแบบสตรีแกร่ง ว่า "เมื่อวานคือบทเรียน และพรุ่งนี้คือสิ่งที่ฉันต้องทำให้ดีที่สุด เพราะวันนี้ของฉันถูกตราหน้าเสียแล้วว่า ฉันเป็นเพียงผู้หญิงที่ปราศจากค่าคนหนึ่ง" ^{๙๐} ชลาจึงเป็นภาพตัวแทนสตรีแกร่งซึ่งบอกกับตนเองอย่างมั่นใจว่าเธอต้องเข้มแข็ง

ฉันไม่ชอบให้ใครขึ้นต้นคำว่า 'สงสาร' หรือ 'เสียตาย' เพราะอย่างน้อยที่สุด การคร่ำครวญถึงสิ่งที่ผ่านมาแล้ว ก็ไม่เคยให้ผลดีอะไรแก่เรา เราจะหยุดนิ่งไม่ได้ และเราจะถอยหลังไปจุดเดิม

^{๘๘} กนกเรชา, แรงรัก, 1:30.

^{๘๙} เรื่องเดียวกัน, 2:198-199.

^{๙๐} ทมยันตี, เมียน้อย, 1:92.

ก็ไม่ได้ เมื่อมีอยู่ทางเดียวคือ ก้าวไปข้างหน้า ก็จำเป็นอยู่เอง
ที่เราจะต้องเข้มแข็งเอาไว้ ^{๐๑}

กานดา ใน ยอดนงค เริ่มบทบาทความเป็นเพศหญิงที่มีอำนาจ เป็นฝ่ายต่อรองกับเพศชายในฐานะมีอาชีพเป็น "นายหน้า" ซึ่งทำทาสต่อการถูก ก้าวพาราสิจากบุรุษเพศและทำทาสค่านิยมของสังคมเก่า ความเป็นสตรีแกร่ง ของกานดา คือการพิสูจน์ศักดิ์ศรีและความสามารถในการทำงานนอกบ้าน บนถนนสายธุรกิจจนเป็นที่ยอมรับจากเพศตรงข้ามว่า เธอเป็นภาพตัวแทนของ สตรียุคใหม่ซึ่งออกมาทำงานเพื่อปากท้องเพื่อความอยู่รอดในสภาพสังคมสมัยใหม่ ดังที่กานดาบอกกับผู้อ่านถึงความเป็นสตรีแกร่งของตนเองว่า "ดิฉันไม่ได้ดีไปกว่า ผู้หญิงอื่นหรอกค่ะ ความจำเป็นในชีวิต ทำให้ดิฉันต้องลุกขึ้นสู้" ^{๐๒}

ความแกร่งในตัวของศจี ใน คุณหญิงนอกทำเนียบ เป็นแบบฉบับให้กับ สตรีคนอื่นๆ ในสังคมยึดถือเป็นแบบอย่างได้อย่างดีเพราะเป็นสตรีที่มีความมั่นใจ ในตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง ชีวิตของเธอมีเป้าหมายที่แน่นอน อีกเช่นกันในการดำเนินชีวิตให้บรรลุเป้าหมายนั้น ชีวิตของเธอจึงมีอยู่และ เป็นไปเพื่อตัวของตัวของเธอเอง

ความมั่นใจประการแรกสุดคือความมั่นใจอย่างยิ่งในชาติกำเนิดของ ตน ว่าเธอเป็นผลผลิตจากแม่ที่เป็นโสเภณีและพ่อที่เป็นแขกชายผ้าขาวประจำ ในขณะที่ศจีรู้สภาพความเป็นจริงเช่นนั้น เธอกลับไม่ต้องการรู้ว่าใครเป็นพ่อ แท้จริงของเธอ เธอไม่สะดุ้งสะเทือนต่อความจริงว่าเธอมีแม่เป็นอดีตโสเภณี มาก่อน ศจียึดถือการดำเนินชีวิตว่าคนเรานั้นเลือกเกิดไม่ได้ จึงไม่มี ประโยชน์อันใดที่จะโศกเศร้าเสียใจ หากแต่เราเลือกได้ว่าจะมีชีวิตอยู่ต่อไป อย่างไรต่างหาก เมื่อแม่จุกของเธอเสียอกเสียใจที่ทำให้ผู้เป็นลูกต้องอับอาย ชายหน้า ศจีก็ตอบแม่เธอว่าเรื่องที่แล้วไปในอดีต ให้แล้วไปเถอะ ขอให้เรา

^{๐๑} เรื่องเดียวกัน, 1:238-239.

^{๐๒} ทมยันตี, ยอดนงค, 2:249.

มีชีวิตอยู่ด้วยปัจจุบันและอนาคตดีกว่า ศัจเจิบโตขึ้นมาด้วยการไม่ยอมคุกเข่า
ร้องขออ้อนวอนความช่วยเหลือจากใครทั้งสิ้น เธอเพียรพยายามทำงานหนัก
มูมานะด้วยความสามารถของตนเองเท่าที่จะมียู่ ความไม่ใส่ใจในเรื่อง
ความสำคัญของชาติกำเนิด การทำทาสต่อระบบการศึกษา ความมุ่งมั่นที่จะ
ก้าวไปสู่จุดมุ่งหมาย คุณลักษณะนี้ทำให้ศัจกลายเป็นสตรีแกร่งอย่างแท้จริง
ดังที่ศัจบอกเพื่อนฝูงว่า

"มือกับสมองของฉันนี้แหละ จะช่วยตัวฉันได้" ^{๑๓}

ดอกแก้ว ใน นางเอก เป็นครูต้อยซึ่งเปลี่ยนทางเดินชีวิตไปเป็น
นางเอกหนึ่งชื่อดัง เธอเป็นภาพลักษณ์ของสตรีแบบใหม่ในฐานะ "นางเอก"
ของนวนิยายและเป็นนางเอกภาพยนตร์ในเรื่อง นางเอก จนได้รับการ
กล่าวขานว่าเธอเป็นนางเอกที่เป็นดาวค้างฟ้า เธอเป็นนางเอกซึ่งไม่ยอม
อ่อนข้อให้กับผู้จัดการอย่างคุณอภิรมย์เพราะเธอมีความเป็นตัวของตัวเอง
"ถ้าดิฉันจะอยู่ในโลกมาช้านี้ ดิฉันจะต้องอยู่แบบ... ตัวของตัวเอง" ^{๑๔} เธอ
ตอบโต้นักข่าวบันเทิงผู้ชายที่พยายามสืบหาข่าวชีวิตและชีวิตความรักส่วนตัว
ของเธอเพื่อผลทางการค้าได้อย่างไม่เกรงกลัวว่า จะทำให้การเป็นนางเอก
ของเธอถูกลดความนิยมจากคนทั่วไป นางเอกภาพยนตร์อย่างดอกแก้วหรือ
สุรัสวดีนี้พร้อมที่จะเปิดปากพูดความรู้สึกขมขื่นในใจ มิใช่การนิ่งเงียบหรือทำตน
เพื่อรักษาภาพของนางเอกที่ต้องเป็นคนดี ไม่มีข่าวที่จะสร้างความเสียหาย
ต่อชื่อเสียงได้ ในอีกแง่มุมหนึ่ง ผู้อ่านจะพบว่าคุณสมบัติของดอกแก้วนั้นเป็น
คุณสมบัติของนางเอกในโลกรนวนิยายเพราะเธอเป็นนางเอกที่มีความเป็น
'คน' มากขึ้นเหมือนคนธรรมดาปกติในชีวิตจริง

แม่มธุรสและแม่บัว เป็นแม่ที่มีความแข็งแกร่งทั้งกายและใจตาม
แบบฉบับของสตรีแกร่ง เป็นแม่ที่มีชีวิตอยู่เพื่อลูก และทำทุกอย่างได้เพื่อลูก

^{๑๓} ทมยันตี, คุณหญิงนอกทำเนียบ, 1:129.

^{๑๔} ทมยันตี, นางเอก, 1:217.

โดยไม่คำนึงถึงความสุขส่วนตน ถึงแม้ว่า แม่อย่างแม่บัวจะมีฐานะยากจน ไร้การศึกษา แต่เธอก็ดิ้นรนหางานหาเงินส่งเสียลูกโบว์ให้ได้เรียนหนังสือ ขณะที่แม่มธุรสมีฐานะปานกลาง มีการศึกษาปานกลางพอที่จะเลี้ยงตัวเองและ เลี้ยงลูกได้ แต่เธอก็พร้อมที่จะยอมทนลำบากเพื่อลูกอย่างแม่มธุรสบอกกับ ตนเองว่า "ฉันอาจจะยาก ฉันอาจจะจน แต่ฉันไม่ได้ตั้งปณิธานไว้หรอกหรือว่า ด้วยมือทั้งสองและด้วยมันสมองนี้แหละ ฉันอาจจะเลี้ยงให้ได้ดีให้ได้แทนที่ จะอาศัยคนอื่น...อย่าพึ่งหวัง!"^{๑๕}

สำหรับแม่บัวก็แสดงให้เห็นความรักที่มีต่อลูก ทั้งลูกโบว์และลูกฟ้า เธอแก้แค้นเพื่อสามีที่ถูกยิงตาย เธอเปลี่ยนตัวลูกสาวของตนเองกับลูกของศัตรู เพื่ออนาคตที่ดีขึ้นของลูกสาว เธอจึงต้องทนทุกข์ทรมานใจนานถึงยี่สิบปีและทน สู้กับความขัดแย้งในใจอย่างแสนสาหัส แต่กระนั้น แม่บัวก็เข้มแข็งและ อดทนจนคนรอบข้างให้อภัยและเห็นใจเธอ

เขมวรรณ ใน โซ่สังคม ถูกสามีกดขี่ข่มขู่และข่มเหงจิตใจโดยอ้าง ความเป็นพ่อของลูกเดือนที่คิดจะขายลูกตนเองเพื่อเงิน อ้างความเป็นอดีตสามี มาขูดรีดเอาเงินเอาทอง เขมวรรณถูกเพศชายทั้งหลายรุมประณามอาชัพ ที่ทำทนายต่อค่านิยมที่ดีของเพศหญิง ความบ่บั่นจากทั้งเรื่องการงานและเรื่อง ชีวิตส่วนตัวทำให้เขมวรรณต้องลุกขึ้นต่อสู้เพื่อสิทธิของเพศหญิงทั้งเรื่องงาน ซึ่งเธอควรมีสิทธิเลือกได้ด้วยตนเอง มิใช่การถูกกำหนดจากกรอบสังคมประเพณี และสู้เพื่อสิทธิความถูกต้องซึ่งสตรีไม่ควรถูกรุขเอารัดเอาเปรียบ

เขมวรรณกลายเป็นสตรีแกร่งทั้งกายทั้งใจเนื่องมาจากความเจ็บปวด ในใจอย่างคำบรรยายได้บอกกับผู้อ่านถึงความเป็นสตรีที่เข้มแข็งของเขมวรรณ ว่า "ความเป็นคนใจแข็งที่ทุกคนเคยประจักษ์ว่า ให้ชวนเซจวนล้มอย่างไร เขมวรรณคือ เขมวรรณคนที่ต้องการพัก สูดลมหายใจใหม่แล้วพร้อมจะฮึดตัวตรง ตั้งหลักมัน ก้าวต่อไปข้างหน้าโดยไม่ย่อท้อ"^{๑๖} เธอมีความหวังที่จะเลี้ยงลูก

^{๑๕} ทมยันตี, ล่า, หน้า 79.

^{๑๖} ทมยันตี, โซ่สังคม, หน้า 340.

ให้เข้มแข็ง อดทนทั้งกายและใจด้วยเช่นกัน ความแกร่งในตัว เขมวรธรรมนั้น เป็นที่ประจักษ์ใจแก่เพื่อนร่วมงาน ดังที่เขมวรธรรมกล่าวว่า "ฉันจำตื่นทุกคืนที่เหยียบย่ำ ฉันได้เสมอ ไม่ต้องช่วยฉันค่ะ ฉันล้มเอง ฉันต้องยืนด้วยขาของตัวเอง" ^{๑7}

2.3.2 ภาพตัวแทนของสตรีแกร่งสู้ชีวิตด้วยอุดมการณ์คือสิทธิและหน้าที่

นอกจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจจะบีบบังคับทำให้สตรีต้องออกมาทำงานนอกบ้าน มีภาระเพิ่มมากขึ้นนอกเหนือจากงานบ้าน แต่สภาพสังคมที่มีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิสตรี มีการฉลองปีสตรีสากล การต่อสู้เพื่อกฎหมายสิทธิสตรี ก็มีอิทธิพลต่อความคิดเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรีในมิติอื่นๆ เช่น มิติทางการเมืองด้วย

ภาพสะท้อนของสตรีในเรื่องบทบาททางการเมือง คือสตรีในวาระกรรมปีนภาพตัวแทนของนักบริหารที่เป็นหญิงระดับสูง ตัวละครเอกสตรีของทมยันตีผู้เพื่อสิทธิของสตรีในทางการเมืองและแสดงความสามารถในการทำงานทางการเมืองนี้ จะมีอุดมการณ์มุ่งมั่น ยืนหยัดสู้โดยยึดถือว่า 'สิทธิ' และ 'หน้าที่' คือสิ่งพิสูจน์คุณค่าความเป็นสตรียุคใหม่และเป็นคุณสมบัติเด่นของตัวเอกสตรีในประเภทนี้ตามที่สนคติของทมยันตีที่เสนอว่า การสำนึกในเรื่องสิทธิและหน้าที่ในการทำงานจะกลายเป็นแบบฉบับของความเป็นสตรียุคใหม่ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ตัวเอกสตรีทั้งที่เป็นราชินีกุลและสตรีสามัญชนคนธรรมดาเป็นแบบฉบับของสตรีแกร่งซึ่งทมยันตีบรรยายความรู้สึกที่แท้จริงของตัวเอกสตรีที่เป็นสตรีสูงศักดิ์หรือเป็นเจ้าหญิงว่าอยากเป็นเพียงสตรีสามัญชนคนหนึ่งซึ่งอยากจะทำตามความต้องการของตนเอง อยากเป็นตัวของตัวเอง เมื่อไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิดนั้นได้และยังมีภาระหน้าที่ในการบริหารรับผิดชอบบ้านเมือง บรรดาเจ้าหญิงทั้งหลายก็ได้ตระหนักว่าต้องกระทำหน้าที่ความเป็นนักบริหารของตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

^{๑7} เรื่องเดียวกัน, หน้า 324.

ตัวเอกสตรีในประเภทนี้ ได้แก่ เจ้าหญิงพรหมพิลาศ ใน ในฝัน เจ้าหญิงทิวพรรัตน์ดารากุมารี ใน เลือดขัตติยา เรวาทิ ใน สตรีหมายเลขหนึ่ง เจ้าหญิงจุฑาเสาวภาคย์ ใน มงกุฎที่ไร้บัลลังก์ เจ้าหญิงทรรติกาภิญญาวดี ใน ตั้งดวงหฤทัย มิรา ใน รอยอินทร์ และมาตามโกลัญจ์ ครีมา ใน นายกหญิง

พรหมพิลาศ ใน ในฝัน เป็นเจ้าหญิงผู้เปรียบพร้อมไปด้วยสิริโฉมและความเฉลียวฉลาด ผู้เปรียบประดุจเพชรน้ำเอกของพรหมมินทร ผู้มีชีวิตอย่างสุขใจโดยปราศจากเรื่องทุกข์ใจใดๆ แต่หลังจากการสูญเสียโอริสสาไปแล้ว พรหมพิลาศที่เคยใช้ชีวิตอย่างสงบเงียบในโลกธรรมชาติของพรหมมินทร เคยแต่จะให้คำปรึกษา เคยแต่เสนอข้อวิเคราะห์ภาวะความวุ่นวายในการเมืองของกุสาร์ฐแก่พิริยพงศ์และโอริสสานั้น แต่ต่อไปนี้ พรหมพิลาศจะเป็นสตรีที่มีความแกร่งในการตระหนักหน้าที่ของผู้ครองแคว้นอมริดสสา แม้ว่าจะโดดเดี่ยว แต่เธอก็มีปณิธานตั้งมั่นว่า ต่อไปนี้จะทำหน้าที่นักปกครองให้ดี แม้ว่าจะไม่เคยคิดว่าเธอจะต้องทำงานในหน้าที่ ดังคำกล่าวของพรหมพิลาศเองว่า "...หน้าที่ของเรามีอยู่อย่างเดียว คือ อดทน" ^{๑๖}

แม้ว่าทิวพรรัตน์ดารา ใน เลือดขัตติยา จะเป็นตัวเอกสตรีที่เป็นเจ้าหญิงและมีตำแหน่งเป็นรัชทายาทอันดับสาม แต่ไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการปกครองบ้านเมืองเพราะยึดถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของบุรุษเพศ เมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เธอจึงเปลี่ยนทัศนคติใหม่ว่า การเมืองเป็นเรื่องของสตรี ทิวพรรัตน์ดาราพิสูจน์ความสามารถและบทบาทของรัชทายาทในฐานะนักปกครองบ้านเมือง พิสูจน์ความเป็นเพศหญิง ความเป็นเลือดขัตติยনারีที่กล้าคิดกล้าทำ กล้าประกาศความเห็นใจเพศเดียวกันได้ แม้ว่าจะเป็นเจ้าหญิง แต่เธอก็อยากเป็นเพียงสตรีธรรมดาสามัญคนหนึ่งชื่อว่า ดารา เพราะดารา คือสตรีที่มีอิสระทางใจมากกว่าทิวพรรัตน์ดาราที่มีมงกุฎเป็นเครื่องบังคับ เธอแสดงให้เห็นว่าเมื่อสตรีมีสิทธิและมีหน้าที่ในทางการบ้านการเมืองแล้ว

^{๑๖} โรสลาเรน, ในฝัน, 2:453.

สตรีก็มีความสามารถและแสดงให้เห็นสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของเธอ เป็นสิ่งแรก ดังที่เธอกล่าวว่า "อโธทัย... แต่ถ้าเมื่อใดฉันคำนึงถึง 'สิทธิ' และ 'หน้าที่' แล้ว ฉันคงจะต้องวางหัวใจไว้ทางอื่นอย่างที่เราว่า" ^{๙๙} ทิพย์รัตน์ดาราเป็นสตรีที่สู้เพื่อแสดงให้เห็นเพศชายยอมรับว่าเธอเป็นเจ้าของรัชทายาทที่สำนึกในสิทธิและหน้าที่ของเธอ รัชทายาทที่สำนึกในสิทธิและหน้าที่ของเธอ ดังที่เธอกล่าวต่อหน้าอาของเธอ ว่า

ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหญิงรัชทายาทหรือเจ้าหญิงทิพย์รัตน์ดารา หญิงก็ยังเป็นหญิงอยู่นั่นเอง ยศศักดิ์เหล่านั้นไม่ใช่แสดงอำนาจ แต่แสดงว่า หญิงจะมีหน้าที่อะไรเพิ่มขึ้นต่างหาก และหน้าที่เหล่านั้น หญิงต้องทำให้ดีที่สุด ^{๑๐๐}

เรวัตี ใน สตรีหมายเลขหนึ่ง คืออดีตสตรีหมายเลขหนึ่งซึ่งต้องมีภาระหน้าที่ทั้งในตำแหน่งสตรีหมายเลขหนึ่ง เป็นผู้หญิงทำงานและภาระความเป็นแม่ของลูกสองคน แต่เรวัตีมิได้เคยแสดงความท้อถอยต่องานในหน้าที่ เธอไม่เคยแสดงอารมณ์ความรู้สึกใดๆ ให้ปรากฏแก่สายตาของใคร ทั้งสิ้นตามแบบฉบับของความเป็นสตรีแกร่ง แม้ว่าเธอจะไม่ต้องการความเป็นสตรีหมายเลขหนึ่ง แต่เรวัตีคือสตรีนักต่อสู้ชีวิตที่ยืนหยัดด้วยอุดมการณ์ตรีหนักในหน้าที่ของการเป็นสตรีหมายเลขหนึ่ง เธอไม่เคยย่อท้อต่ออุปสรรคในการทำงานแม้ว่าจะเคยรู้สึก ท้อแท้สิ้นหวัง เรวัตีในฐานะสตรีหมายเลขหนึ่ง เป็นสตรีที่ตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ดังที่เธอบอกกับเวตรี ว่า

น้องคือท่านผู้หญิงเรวัตี เมียประธานาธิบดีแห่งกราเซีย คนในระดับนี้จะหนีหน้าคนทั้งประเทศไม่ได้เป็นอันขาด เราต้องประจัญหน้ากับทุกอย่างด้วยความรับผิดชอบ น้องไม่หนีค่ะ เพราะ

^{๙๙} ลักษณะวดี, เลือดขัตติยา, 2:190.

^{๑๐๐} เรื่องเดียวกัน, 2:190.

การหนีเท่ากับการยอมรับความผิดนั้นเอง ¹⁰¹

เราตีกล่าวย้าสำนึกในหน้าที่ของตนเองว่า ต้องมีความอดทนทางใจสูงและไม่ละทิ้งความรับผิดชอบ เธอเป็นแบบฉบับของสตรีแกร่งที่สู้ชีวิตอย่างอดทนแม้ว่าจะมีชีวิตอยู่อย่างเดียวดาย

เราเป็นความอบอุ่นของกันและกันเสมอ จนฉันไม่คิดเลยว่าฉันจะอยู่อย่างว่างเดียวดายตายได้ แต่... เมื่อฉันเป็น 'สตรีหมายเลขหนึ่ง' ซึ่งถึงจะกลายเป็นอดีตไปแล้ว หากเมื่อฉันเคยเป็น ฉันก็ต้องอดทน ¹⁰²

ภาพของสตรีสูงศักดิ์อย่างเช่น จุฑาสาวภาคย์ ใน มงกุฎที่ไร้บัลลังก์ คือ ความหวังของสตรียุคใหม่ที่มีสำนึกในสิทธิสตรี เธอไม่เพียงพอใจที่จะได้รู้ได้เห็นว่าผู้ชายดูถูกความสามารถของผู้หญิง "ถ้าเธอจะถูกผู้หญิง อย่ามาทำต่อหน้าพี่!" ¹⁰³ เธอแสดงความมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่ของเสนีบดีเกษตรแม้ว่าจะมีเสียงจากผู้ชายที่ยังไม่เชื่อถือไว้วางใจมากนัก จุฑาสาวภาคย์จะยืนหยัดต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีด้วยสำนึกในสิทธิและหน้าที่ซึ่งเธอบอกกับตนเองอย่างมั่นใจ แสดงความเป็นตัวของตัวเอง เป็นสตรีที่มีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง "นับจากวันนี้...ฉันจะเป็น...มงกุฎที่ไร้บัลลังก์...แต่ในวันหน้า..ฉันจะกลับมาอยู่คู่บัลลังก์" ¹⁰⁴

ทรรศิกาภิญญาวดี ใน ดั่งดวงหฤทัย เป็นตัวเอกสตรีซึ่งทมิฬตั้งใจใจเสนอความคิดสำคัญว่า การเมืองคือเรื่องสตรีอย่างเด่นชัด ดังภาพเปรียบเทียบ

จุฑาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰¹ ทมิฬตั้งใจ, สตรีหมายเลขหนึ่ง, 1:259-296.

¹⁰² เรื่องเดียวกัน, 1:288.

¹⁰³ ลักษณะวดี, มงกุฎที่ไร้บัลลังก์, 1:231.

¹⁰⁴ เรื่องเดียวกัน, 2:670-671.

ระหว่างทรรศิกาภัญญาวดีแห่งพันธูรัฐกับมณิสราเทวีแห่งทานตะ คือยิ่งภาพของทรรศิกาภัญญาวดีเป็นภาพตัวแทนของสตรีที่มีจิตสำนึกทางการเมืองมากเท่าใด ภาพของมณิสราเทวีก็น่าจะเป็นภาพตัวแทนของสตรีที่สนใจเรื่องการบ้านมากกว่า เรื่องการเมืองมากเท่านั้น เธอจึงช่วยเหลือตนเองไม่ได้ แต่สำหรับทรรศิกาภัญญาวดี เธอมีคุณสมบัติทั้งความเป็นกุลสตรีและเป็นนักปกครองสตรีที่มีความเฉลียวฉลาดในฐานะ 'เจ้าฟ้า' ที่ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่เพราะเธอไม่เชื่อทัศนคติลบของผู้ชายที่เชื่อว่า "ผู้หญิงคนเดียวไม่ทำให้การเมืองเปลี่ยนแปลงได้หรอก แต่การเมืองเปลี่ยนโดยอ้างผู้หญิงมากกว่า" ¹⁰⁵ เธอยื่นหัตถ์ต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีอย่างแท้จริงแม้ว่าเธอจะตกอยู่ในฐานะเชลย แต่เธอปลุกเร้าจิตสำนึกของสตรีเพศทั้งหลายเพื่อให้ตระหนักในสิทธิและหน้าที่อันพึงมีพึงได้ของเพศตนเอง

จำไว้ 'สิทธิ' คือสิ่งที่ควรได้ 'หน้าที่' คือสิ่งที่ควรให้ ในสองอย่างนี้ ผู้ให้จะเป็นผู้ที่มีความสุขมากกว่า เพราะการให้แสดงถึงความรัก จงภูมิใจว่า 'มือ' ของแม่เป็นมือที่สร้างโลก ให้ทุกอย่างแก่โลก ¹⁰⁶

ทรรศิกาภัญญาวดีเป็นภาพตัวแทนสตรีที่สู้เพื่อสิทธิสตรีด้วยอุดมการณ์ว่าสตรีมีสิทธิในงานบริหารบ้านเมืองและสตรีก็สามารถทำหน้าที่นั้นได้อย่างดี "ถ้าสตรีแห่งกาลสิกต้องการ 'สิทธิ' เราต้องทำให้เขาเห็นว่าสตรีทำหน้าที่ได้ เป็นอย่างดีทั้งในบ้านและงานสังคม" ¹⁰⁷

มิรา ใน รอยอินทร์ เป็นเจ้าหน้าที่องค์การกาชาดสากล เป็นสตรีที่ทำงานอย่างมีความแกร่งทั้งกายและใจ มิราสามารถทำงานร่วมกับผู้ชายได้อย่างเข้มแข็งและอดทนต่อความเหนื่อยยากจากงานเสี่ยงภัยในพื้นที่ทุรกันดาร

¹⁰⁵ ลักษณะวดี, ตั้งดวงหลุทัย, 1:332.

¹⁰⁶ เรื่องเตียวกัน, 2:4.

¹⁰⁷ เรื่องเตียวกัน, 1:189.

มิรายังร่วมคิดและวางแผนงานร่วมกับเจ้าหลวงรอยอินทร์ในภาวะสงครามได้
อย่างเคียงบ่าเคียงไหล่ เธออุทิศตนเองเพื่อความสุขคนเวียงสรองในฐานะ
เจ้านางหลวง แม้ว่ามิราอยากจะเป็นเพียง นางมิรา ณ เวียงสรอง แต่เมื่อ
ต้องเป็นนักปกครองแผ่นดินเวียงสรองแล้ว มิราก็ไม่เคยแสดงความอ่อนแอ
ให้ใครเห็น เธอยังได้รับการยอมรับจากผู้ชายร่วมงานทุกคนว่า คุณลักษณะ
สำคัญที่มีอยู่ในตัวของมิราคือ ความเป็นคนอดทนและใจแข็ง มิรายึดถือ
ความอดทนในการทำงานจึงทำให้มิรากลายเป็นสตรีที่มีความแกร่ง เธอมีความ
เด็ดขาดในการตัดสินใจที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ของรอยอินทร์ด้วยการลุกขึ้นกอบกู้
เวียงสรองคืนจากฝ่ายกบฏ เธอดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยอุดมการณ์เพื่อประชาชน
ในภาระหน้าที่ของเจ้านางหลวงซึ่งมีค่าพูดติดปากติดใจว่า หน้าที่ คือสิ่งที่
ต้องดำเนินต่อไป มิราเป็นแบบฉบับสตรีที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ว่า สตรีต้อง
กระทำหน้าที่ตามที่ตนมีบทบาทให้ดีที่สุด ดังที่เธอบอกกับตนเองอย่างมั่นใจว่า
"ใครก็ตามที่มีหน้าที่และทำหน้าที่ตนได้ดีที่สุด คนนั้นแม้จะต้องกัดฟันเดินโดดเดี่ยว
ก็เป็นคนมีค่า" ¹⁰⁸

มาตามโกศลัญญา ครีมา ใน นายกหญิง คือผู้หญิงแก่ผอมบางผู้แบกภาระ
ไว้เต็มสองไหล่ ผู้หญิงแก่ที่คิดถึงแต่เรื่องของคนอื่น เธอเปลี่ยนสถานภาพจาก
สตรีแม่บ้านธรรมดาไปสู่การเป็นนายกหญิงคนแรกของไทวักที่ประกาศความเป็น
ตัวของตัวเองว่า เมื่อหมดเวลาทำงานแล้ว "ฉันคือฉัน" เธอต่อสู้เพื่อพิสูจน์
ความสามารถของสตรีในฐานะนักบริหารในระดับสูงด้วยสติปัญญาความฉับไว
มีไหวพริบ และอดทนต่อปัญหาที่รุมล้อม แม้ว่าร่างกายจะแก่ลงและเป็นแม่ม้าย
มีภาระเรื่องลูก แต่ก็ได้รับการยอมรับจากผู้ชายว่าเป็น "สตรีเหล็ก" มาตาม
นายกหญิงทำให้ผู้ชายประจักษ์ในความเป็นเพศหญิงที่แท้จริงที่มีความกว้างแกร่ง
จากการสูญเสียสามีและลูกชายในเวลาติดกันทำให้เกิดความกดดันให้เธอ
ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกหญิง เธอกระทำหน้าที่ของนายกหญิงด้วยการเตือนใจ
ตนเองเสมอว่า เธอมีหน้าที่ที่ต้องกระทำ และต้องทำให้ดีที่สุดด้วยความอดทน

¹⁰⁸ โรสลาเรน, รอยอินทร์, หน้า 243.

เข้มแข็ง "หน้าที่คือเชื้อเพลิงสุดท้ายขับเคลื่อนให้สตรีว่างบอบบางผู้มีชีวิตอยู่" ¹⁰⁹
 เขย็นหยัดต่อสู้ด้วยตนเองตราบนานวันสุดท้าย นายกรัฐมนตรีหญิงมาตามโกลัญญ์
 ครีมา จึงเป็นแบบฉบับของสตรีแกร่งซึ่งตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของสตรีในฐานะ
 นักการเมืองอย่างแท้จริง "เธอแกร่ง เธอเก่ง เธออดทน" ¹¹⁰

ภาพลักษณะเฉพาะของตัวเอกสตรีคือภาพตัวแทนสตรีที่มีทั้งความเป็น
 กุลสตรีที่ดีและเป็นสตรีแกร่งอยู่ในตัวของสตรีดังที่ศนะของทมยันตีและยังเป็นภาพ
 ตัวแทนของสตรีที่มีความใกล้เคียงกับชีวิตจริงในสังคมมากขึ้น คือ ตัวเอกสตรี
 ต่อสู้กับปัญหาในชีวิตส่วนตัว เป็นสตรีที่ต้องมีภาระหน้าที่รับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น
 ทั้งภาระในบ้านและนอกบ้าน กล่าวถึงเรื่องสิทธิของสตรีในทางการเมืองซึ่ง
 เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า สตรีมีความสามารถในทางสติปัญญาที่จะทำงานบริหาร
 หรือเป็นนักปกครองได้ ภาพตัวละครเอกสตรีประเภทที่เป็นภาพตัวแทนของสตรี
 ผู้ชีวิต-สู้สังคมและภาพตัวละครเอกสตรีประเภทที่เป็นภาพตัวแทนของสตรีผู้ชีวิต
 ด้วยอุดมการณ์คือ 'สิทธิ' และ 'หน้าที่' ต่างก็เป็นภาพตัวแทนของสตรีมีลักษณะ
 สำคัญร่วมกันในความเป็นสตรียุคใหม่หรือเป็นสตรีแกร่ง มีความเป็นตัว
 ของตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นสตรีที่มีความสามารถในโลก
 ของการทำงานนอกบ้านจนได้รับการยอมรับจากเพศชาย เป็นภาพตัวแทน
 ของสตรีแกร่งคือ เป็นสตรีที่มีทั้งความเข้มแข็งทั้งกายและใจ เป็นภาพของสตรี
 ที่มีความเข้มแข็ง อดทน เป็นภาพของสตรีที่มีคุณความดีเป็นคุณลักษณะประจำตัว
 พิสูจน์ความดีของตนเองจนชนะใจและกายของผู้ชายที่เป็นสามี แม้ว่าต้องลุกขึ้น
 เป็นฝ่ายขอหย่าเองหรือถูกขอหย่า หรือเป็นสตรีที่สู้เพื่อสิทธิสตรี เป็นสตรีแกร่ง
 ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับสภาพสังคมสมัยใหม่ตามทัศนะของทมยันตี

ผู้หญิงในนวนิยายของดิฉันมีทั้งความแกร่งเมื่อเจอกับปัญหาชีวิต
 ที่จะต้องสู้ ไม่ใช่ผู้หญิงอ่อนแอ แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีความ

¹⁰⁹ ทมยันตี, นายกหญิง ใน ขวัญเรือน ปีที่ 25 ฉบับที่ 494
 ตอนที่ 11:42.

¹¹⁰ เรื่องเดียวกัน, ปีที่ 25 ฉบับที่ 519 ตอนที่ 27:147.

อ่อนหวาน มีลักษณะของความ เป็นกลสตรีด้วยกัน ¹¹¹

งานเขียนของทมยันตี เป็นการเขียนที่บรรยายอารมณ์ความรู้สึกภายในใจ ของความเป็นเพศหญิง เป็นการค้นหาลักษณะประสบการณ์เฉพาะของสตรีเพศ วรรณกรรมสตรีของทมยันตีจึงเขียนบรรยายให้เห็นปัญหาของสตรีทั้งที่สตรีใน นวนิยายและสตรีในสภาพสังคมจริงประสบอยู่เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อค้นหานิยาม ความเป็นหญิงซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

วรรณกรรมสตรีของทมยันตีสะท้อนภาพสตรีในวรรณกรรมที่เป็น พัฒนาการก้าวหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสตรี คือการเปลี่ยนแปลง สถานภาพและบทบาทจากแม่ศรีเรือนมาสู่นักทำงาน นอกจากนี้ วรรณกรรมสตรี ของทมยันตียังสะท้อนให้เห็นทัศนคติที่เปลี่ยนไปเกี่ยวกับโสเภณีและเมียช้อย คือ ทมยันตีเสนอทัศนคติด้านบวกต่อโสเภณีและเมียช้อย

ทมยันตีบรรยายให้เห็นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของสตรีจากที่เคยเป็น แม่ศรีเรือนไปสู่การเป็นผู้หญิงทำงานนั้น ทมยันตีบรรยายว่าเป็นความจำเป็นอัน เนื่องมาจากสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจและการเมืองไทยที่เปลี่ยนแปลง จากเก่าสู่ใหม่ กล่าวคือ สภาพสังคมไทยโบราณช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการ ปกครอง พ.ศ. 2475 สตรีมีหน้าที่เป็นเพียงแม่และเมียของสามี หน้าที่หาเลี้ยง ภรรยาเป็นของสามี แต่สภาพสังคมสมัยใหม่นั้นนับตั้งแต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง 2475 มีผลต่อการปฏิบัติวัฒนธรรมให้สิทธิความเสมอภาคระหว่าง เพศหญิงและชาย ปฏิรูประบบการศึกษาคือให้สิทธิการศึกษาแก่สตรี สตรีมี การศึกษามีสติปัญญาสูงขึ้นบวกกับภาวะเศรษฐกิจค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้สตรี ต้องก้าวออกมาจากโลกของการเป็นแม่ศรีเรือนซึ่งคอยปรนนิบัติรับใช้สามีไปสู่ การเป็นผู้หญิงทำงานมีความสามารถ อย่างไรก็ตาม พวกเธออาจจะยังต้อง ประสบกับทางเลือกระหว่างการเลือกชีวิตครอบครัวกับชีวิตการทำงาน ในชีวิตจริง การจะเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเลือกทั้งสองอย่างนั้นเป็นเรื่อง ที่ยากจะเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริงของสตรี หรือถ้าหากสามารถเกิดขึ้นได้ใน

¹¹¹ สัมภาษณ์ ทมยันตี, 26 สิงหาคม 2536.

ชีวิตจริงก็เป็นเรื่องยากที่สตรีจะสามารถประสบความสำเร็จหรือสามารถประสานโลกทั้งสองเข้ากันได้โดยไม่มีอุปสรรคใดขัดขวาง แต่ในนวนิยาย ตัวเอกสตรีเหล่านั้นสามารถตัดใจเลือกอย่างหนึ่งอย่างใดได้หรือเลือกได้ทั้งสองอย่าง เช่น เอียด ใน เพลงชีวิต ซึ่งมีชีวิตการครองคู่ที่ล้มเหลวแต่ประสบความสำเร็จในชีวิตการงานเป็นนักแต่งเพลงรางวัลพระราชทานแผ่นเสียงทองคำ ส่วนปรีชญา ใน ดาวนภา แม้จะเลิกร้างหย่าจากสามี แต่ปรีชญาก็กำลังเริ่มต้นชีวิตการเป็นผู้หญิงที่ทำงานนอกบ้านซึ่งเลี้ยงตัวเองได้ หรือสตรีที่กำลังจะได้รับความสุขในชีวิตทั้งในชีวิตคู่และชีวิตการงานนอกบ้านไปพร้อมๆ กัน เช่น เมทินี ใน สายรุ้ง และ กานดา ใน ยอดอนงค์ สำหรับ ศจี ใน คุณหญิงนอกทำเนียบ ดอกแก้ว ใน นางเอก มินตรา ใน สิ้นสวาท มธุสร ใน ล่า นุติ ใน แรงรัก เรวาทิ ใน สตรีหมายเลขหนึ่ง เขมวรรณ ใน โซ่สังคม ต่างเคยประสบกับปัญหาในชีวิตครอบครัวชีวิตคู่และได้เคยใช้ชีวิตในโลกของการทำงานนอกบ้านมาแล้วอย่างทรหดอดทน แต่สำหรับ อังศุมาลิน ใน คู่กรรม (ภาค 1) และแม่บัว ใน รอยลิขิต นั้น แม้จะไม่ได้ก้าวออกมาเป็นผู้หญิงทำงานนอกบ้านอย่างแท้จริงดังเช่นตัวละครเอกสตรีอื่นๆ ดังกล่าวเหล่านั้น ทั้งอังศุมาลินและแม่บัวก็เป็นสตรีที่ได้กระทำหน้าที่แม่ศรีเรือนตามแบบอย่างของค่านิยมสังคมเก่าอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ทั้งอังศุมาลินและแม่บัวไม่เคยยอมมือเท้าต่อชีวิตของเธอ

ในขณะที่ค่านิยมเก่าคือสตรีถูกปลูกฝังทัศนคติว่า ควรมีชีวิตผูกพันอยู่แต่เรื่องภายในบ้านอันเป็นเรื่องใกล้ตัวของสตรี สำหรับเรื่องการเมืองเป็นเรื่องไกลตัวซึ่งสตรีไม่ควรจะมีจิตสำนึกรับรู้หรือเกี่ยวข้อง แต่สำหรับนักสตรีนิยมคิดว่าเรื่องการเมืองอำนาจของบุรุษเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ-โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสัมพันธ์เรื่องเพศระหว่างเพศหญิงกับเพศชายก็เป็นเรื่องการเมืองด้วยเช่นกัน ทมยันตีจึงพยายามสื่อทัศนคติใหม่ว่า ชีวิตของสตรีควรผูกพันกับการเมืองเพื่อยกระดับความสามารถของสตรีให้มีหูตาหรือมีโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้นนอกจากความรับผิดชอบในเรื่องการบ้านการเรือน ดังเช่นที่ทมยันตีสร้างตัวละครเอกสตรีอย่างเช่น กิษยรัตน์ดารา ใน เลือดขัตติยา จุฑาสาวภาคย์ ใน มงกุฎที่ไร้บัลลังก์ ทรรตिकाภิญญาวดี ใน ดั่งดวงอาทิตย์ และ มิรา ใน รอยอินทร์ เป็นสตรีที่แสดงความสามารถการทำงานในทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างตัวละครเอกสตรีอย่างเช่นมาตามโกศลัญญาครีมา เป็นนักการเมืองซึ่งเชื่อมั่นว่าทั้งการบ้านและการเมืองคือเรื่องของสตรี

ทัศนคติที่เปลี่ยนไปอีกประการหนึ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นในวรรณกรรมสตรีของทมยันตี คือค่านิยมหรือทัศนคติเกี่ยวกับความเป็น "ผู้หญิงดี" และ "ผู้หญิงเลว" กล่าวคือ สตรีถูกตัดสินคุณค่าของความเป็น "ผู้หญิงดี" กับ "ผู้หญิงเลว" โดยบุรุษตลอดมา เหมือนกับที่โสเภณีและเมียน้อยถูกตัดสินคุณค่าของความเป็นเพศหญิงดีหรือไม่ดีจากค่านิยมของสังคมเก่าว่า พวกเขาเป็นสตรีที่ไร้ค่าไร้ความหมายจนไม่มีค่าควรแก่งานของคำว่า "ผู้หญิงดี" ทั้งๆ ที่พวกเขาเองก็ไม่ปรารถนาที่จะถูกตีตราเรียกว่าเป็น "ผู้หญิงเลว" ขณะที่ในชีวิตจริงของพวกเขาเชื่อดูราวกับจะไร้ความหวังและยังมีความขัดแย้งในใจตนเองโดยที่ยังไม่สามารถค้นพบทางเลือกใหม่ให้แก่ชีวิตได้ แต่ในนวนิยายของทมยันตี พวกเขาได้พบความหวังใหม่ในชีวิต อย่างเช่น ทม ใน รอยมลทิน ก็ได้แต่งงานกับผู้ชายซึ่งไม่ถือสาหาความชีวิตในอดีตของเธอ หรือเมียน้อยอย่างเช่น ชลาธร ใน เมียน้อย ก็ได้มีโอกาสเป็นเป็นเมียหลวงและเป็นเมียเพียงคนเดียวของผู้ชายที่รักเธอ ทั้งโสเภณีและเมียน้อยต่างก็หลุดพ้นจากค่านิยมของสังคมเก่าซึ่งพวกเขาเคยถูกผู้ชายกำหนดค่าว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ไปสู่มุมมองใหม่จากสตรีเพศเดียวกับพวกเขาด้วยความเข้าใจ โสเภณีและเมียน้อยจึงสามารถเป็นผู้หญิงดีได้ในสายตาของคนทั่วไป ความเป็นไปได้ที่อาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตของพวกเขาเช่นนี้ อาจจะได้มาจากการที่ผู้ชายมองเห็นความดีที่มีอยู่ในตัวของสตรีอย่างเช่นพวกเขา หรือได้มาจากการที่สตรีเพศด้วยกันมีความเห็นใจพวกเขามากขึ้น คือการเข้าใจสาเหตุของเคราะห์กรรมและความทุกข์ทรมานใจซึ่งทำให้พวกเขากลายเป็นโสเภณีหรือเมียน้อยนั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย